

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Diplomová práce

2017

Bc. Liliana Rešetarová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bc. Liliana Rešetarová

Tisk na Jáchymovsku v letech 1936-1958

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Liliana Rešetarová**

Vedoucí práce: **Doc. Barabara Köpplová**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

REŠETAROVÁ, Liliana. *Tisk na Jáchymovsku v letech 1936-1958*. Praha, 2016. 109 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Doc. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá regionálním tiskem na Jáchymovsku v letech 1936 – 1958. Jejím cílem je zmapovat vývoj tisku v této lokalitě. Přibližuje historii místa, sociální, hospodářské a demografické aspekty po vymezené období, které je důležité nastínit pro pochopení provázanosti s tiskem. První část práce předkládá základní údaje o lokalitě z geografického a historického hlediska. Dále je zobrazeno období po první světové válce, vznik Československa a nové vymezení hranic státu spojené se změnou statutu německého obyvatelstva v příhraničí, třicátá léta dvacátého století a druhá světová válka, po níž nastala opětovná redefinice hranic Československa. Poté je zmapován konec druhé světové války a demografické změny v Sudetech, klíčový rok 1948 a nástup komunistického režimu. V další části práce je přikročeno k výzkumu periodik v kontextu historických událostí. Nejprve je popsán tisk v meziválečném období. Poté postupný přechod tisku od německých periodik k českým, spojený s kompletní proměnou tiku jak po stránce ideologického směřování ke komunistickému režimu, tak v souvislosti s demografickými změnami v příhraničí.

Abstract

The diploma thesis deals with the regional press in Jáchymovsko between 1936 and 1958. Its aim is to map the development of the press in this locality. It approaches the history of the place, social, economic and demographic aspects for a defined period, which is important to outline for understanding the linkages with the press. The first part of the thesis presents the basic data about the locality from a geographic and historical point of view. It also shows the period after the First World War, the emergence of Czechoslovakia and the new delimitation of the state borders associated with the change of status of the German population in the border area, the thirties of the twentieth century and the Second World War, after which the redefinition of the frontiers of Czechoslovakia took place. Then the end of the Second World War and the demographic change in the Sudetes, the crucial year of 1948 and the onset of the

communist regime, are mapped out. In the next part of the thesis, we are going to research periodicals in the context of historical events. Firstly, print is described in the inter-war period. Then the gradual transition of the press from the German periodicals to the Czech ones, coupled with a complete transformation of the press, both in terms of ideological orientation towards the communist regime and in connection with the demographic changes in the border area.

Klíčová slova

Jáchymovsko, regionální tisk, Sudety, druhá světová válka, Československo, komunismus

Keywords

Jáchymovsko, regional press, Sudetenland, second war, Czechoslovakia, communism

Rozsah práce: 172 490 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. května 2017

Bc. Liliana Rešetarová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Barbaře Köpplové, CSc. za její čas, cenné rady a trpělivost, kterou mi věnovala při psaní mé diplomové práce a své rodině za podporu.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Rešetarová Liliana	Razítko podatelny: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td style="width: 60%;"> Došlo dne: 29 -01- 2016 </td> <td style="width: 40%; text-align: right;">-1-</td> </tr> <tr> <td> Cj: 1017 </td> <td></td> </tr> <tr> <td> Přiděleno: </td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		Došlo dne: 29 -01- 2016	-1-	Cj: 1017		Přiděleno:	
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd									
Došlo dne: 29 -01- 2016		-1-							
Cj: 1017									
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014/15									
E-mail diplomantky/diplomanta: lilie.resetarova@volny.cz									
Studijní obor/forma studia: Mediální studia /kombinovaná forma									
Předpokládaný název práce v češtině: Tisk na Jáchymovsku v letech 1936-1958									
Předpokládaný název práce v angličtině: The Press in Jáchymov and its surroundings in 1935 – 1960									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) ZS 2016/17									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Práce se zabývá proměnou periodického tisku na Jáchymovsku na pozadí historických událostí v letech 1935 až 1960. Tématu tisku v této lokalitě nebyla dosud věnována příliš pozornost. Práce se tak snaží tuto mezeru částečně zaplnit.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem je zachytit vývoj regionálního periodického tisku a vliv historických událostí na jeho podobu. Práce se bude zabývat významnými předěly, které tisk ovlivnily – 2. světovou válkou, následným vývojem v souvislosti s vysídlením Němců z přehraní a příchodem komunistického režimu.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod I. Město Jáchymov a jeho význam v historickém a geografickém kontextu 1935-1960 1. Sociální a politické poměry 2. Demografický vývoj v lokalitě do 2. světové války II. Regionální tisk mezi válkami III. Poválečný vývoj v Jáchymově (demografické, sociální a politické aspekty) IV. Regionální tisk po roce 1948 do roku 1960 V. Analýza vybraných výtisků Závěr									
Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): St. Joachimsthaler Zeitung: deutsch-arische Zeitschrift zur Vertretung der Bedürfnisse des werktätigen Bürgertums von Stadt und Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung. St. Joachimsthal [Jáchymov]; Hermann Meyer, 1925-1936. Erzgebirgs-Bote: unpolitisches Wochenblatt für den politischen Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung. St. Joachimsthal [Jáchymov]; Fritz Meyer, 1936-1938.									

Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge: Wochenschau der Bezirke Neudek und Joachimsthal. Eger: Kobrtsch und Gschihay, 1934-1939.

Volks-Zeitung: Wochenblatt für den Bezirk Neudek, Platten, Joachimsthal und Pressnitz-Weiprt. Eger: Karl Schuster, 1934-1938.

Kurzzeitung des Staatlichen Radium- Thermabades St. Joachimsthal, 1939

Jáchymovské noviny, 1951

Atom: časopis pracujících JDJ, Jáchymov 1957

Jáchymovský proud, 1958

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Historická analýza

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

ARBURG, Adrian von, ed. a STANĚK, Tomáš, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. Díl I. Češi a Němci do roku 1945: úvod k edici*. 1. vyd. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. 373 s. ISBN 978-80-86057-67-5.

Práce popisuje demografické změny v příhraničí, odsun Němců a proces příchodu nových českých obyvatel. Poskytuje náhled do 708 zpracovaných dokumentů z českých archivů.

BEJDNARÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

Jedná se o výklad vývoje médií v historickém a sociálním kontextu s ohledem na technologické vynálezy a významné osobnosti, které na tomto poli přispěly.

ČAPKA, František a LUNEROVÁ, Jitka. *1948: Vítězný únor: cesta k převratu*. 1. vyd. Brno: CPress, 2012. 152 s. Zlomové okamžiky. ISBN 978-80-264-0089-9.

Kniha se věnuje únorovému převratu, jeho důsledkům pro další vývoj Československa a mocenskopolitickému uspořádání.

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české XV. a. 1938-1945*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006. 623 s. ISBN 80-7185-582-0.

Kniha se věnuje kritickému období ČSR, období protektorátu. Kromě popisu událostí rozebírá politickou situaci, různá stanoviska a strategie přežití, které stát zaujímal.

KAŠPAR, Pavel a HORÁK, Vladimír. *Schlikové a dobývání stříbra*. Vyd. 1. Praha: Granit, 2009. 95 s. ISBN 978-80-7296-068-2.

Kniha seznamuje se založením města a významným působením šlechtického rodu Šliků v oblasti hornictví, kteří se zasloužili o rozkvět a ohlas města.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha : Libri, 2000. 571 s. ISBN 80-7277-027-6.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). Praha : Libri, 2002. 577 s. ISBN 80-7277-027-6.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl třetí. O přežití a o život (1936-1938). Praha : Libri, 2003. 803 s. ISBN 80-7277-119-1.

Knihy se snaží podrobně popsat éru fungování První republiky. Popisují instituce, politický systém, vztahy mezi národnostními skupinami, hospodářskou situaci, kulturu, všední život, vzestupy a pády republiky.

KURAL, Václav a kol. *"Sudety" pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. 547 s., cxii s. obr. příl. ISBN 80-86067-66-1.

Práce se zabývá sudetoněmeckou problematikou. Autoři se v této knize snažili podat systematický popis politického, hospodářského a sociálního vývoje Sudet. Poskytují pohled do každodenního života obyvatel v těchto oblastech.

KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Prncipal, 2008. 253 s., xvi s. obr. příl. ISBN 978-80-7364-049-1.

Studie se zabývá nastolením komunistického režimu a mocenskými postupy k jeho udržení.

KAPLAN, Karel a PACL, Vladimír. *Tajný prostor Jáchymov*. České Budějovice: Actus ve spolupráci s K Klubem, 1993. 191 s. ISBN 80-901234-2-2.

Publikace se věnuje organizaci těžby uranové rudy za komunistického režimu a popisuje život politických vězňů v pracovních táborech.

KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Vyd. 1. (v Československu). Praha: Panorama, 1990. 245 s. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-193-0.

Knihy mapuje poválečné období. Věnuje se například politice odčinění Mnichova nebo německé otázce a to jednak z hlediska německých občanů tak i územního vypořádání.

Statuta horního města Jáchymova z roku 1526 = Statuten der Bergstadt sankt Joachimsthal aus dem Jahre 1526. 1. vyd. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR, 2012. 510 s. ISBN 978-80-86466-24-8.

Publikace se zabývá ranými dějinami Jáchymova do 16. století. Přibližuje všední život, správu města, sociální uspořádání a rozvoj hornictví.

SULDOVSKÝ, Josef a HORÁK, Vladimír. *Kronika horního města Jáchymova a jeho hornictví: v kontextu dějin země Koruny české*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Studio 071, 2009. 300 s. ISBN 978-80-254-4701-7.

Knihy zpracovává přehlednou formou kroniku Jáchymova. Jsou v ní časově řazeny letopočty a důležité události od počátků města až do současnosti.

SCHULZ, Winfried et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Překlad Barbara Köpplová. 3., nezměněná vyd. Praha: Karolinum, 2011. 149 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze; 2. ISBN 978-80-246-1980-4.

VACHTOVÁ, Jarmila, ed. a HOSTIČKOVÁ, Jiřina, ed. *Soupis časopisů Západočeského kraje 1945-1965*. Praha: Státní knihovna ČSR - Národní knihovna v Praze, 1972

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945)*. Překlad Petr Dvořáček. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2001. 577 s. Obzor: sv. 36. ISBN 80-7203-390-5.

Publikace popisuje dějiny sudetských zemí v letech 1939 – 1945. Kromě uceleného souboru poznatků o životě v Sudetech se věnuje i psychologickým aspektům – smyšlení sudetských Němců v průběhu druhé světové války.

Kronika města 1948-1970

Národní archiv: Fondy Vrchního státního zastupitelství a ÚV KSČ

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případně doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

OBSAH

1	MĚSTO JÁCHYMOV A JEHO VÝZNAM V GEOGRAFICKÉM A HISTORICKÉM KONTEXTU	3
1.1	Jáchymovsko v geografickém kontextu	3
1.2	Počátky města a jeho rozmach.....	3
1.2.1	Rod Šliků a jeho působení ve městě	4
1.2.2	Jáchymov jako centrum vzdělanosti a učenců	5
1.2.3	Jáchymov v 18. a 19. století.....	6
1.2.4	Rádiová horečka a první světová válka	8
1.2.5	Politický okres Jáchymov.....	9
1.3	Jáchymovsko v letech 1918-1939.....	11
1.3.1	Československo v letech 1918-1939	11
1.3.2	Německá menšina v Československu.....	11
1.3.3	Sociální, hospodářské a politické poměry Jáchymovska v letech 1918 – 1939	15
1.4	Jáchymovsko a druhá světová válka.....	22
1.4.1	Sudety po Mnichovské dohodě	22
1.4.2	Landkreis Sankt Joachimsthal.....	23
1.5	Jáchymovsko po druhé světové válce (1945 – 1948)	26
1.5.1	Československo v letech 1945 – 1948.....	26
1.5.2	Konec druhé světové války v Jáchymově	27
1.5.3	Odsun německého obyvatelstva	29
1.5.4	Sovětská dohoda o těžbě uranu v Jáchymově.....	30
1.6	Jáchymovsko po roce 1948 a 50. léta	33
1.6.1	Československo po roce 1948 a 50. léta	33
1.6.2	Jáchymovsko po únorovém převratu roku 1948	34
2	TISK NA JÁCHYMOVSKU DO ROKU 1945.....	37
2.1	Tisk v Československu v meziválečném období 1918-1939.....	37
2.2	Tisk na Jáchymovsku v meziválečném období – 1918 -1939	41
2.2.1	St. Joachimsthaler Zeitung	41
2.2.2	Erzgebirgs-Bote.....	46
2.2.3	Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge	47
2.2.4	Volks-Zeitung	48
2.2.5	Nationalsozialistische Nachrichten für den Bezirk St. Joachimsthal.....	50
2.2.6	Obererzgebirger Nachrichten.....	52

2.2.7	Kurzzeitung des Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal	53
2.2.9.	Jáchymovský zpravodaj (Karlovarské Listy).....	53
2.2.10	Nový Jáchymovský kraj (Nové Chebské hlasy)	55
2.3.	Tisk v ČSR v době Protektorátu Čechy Morava	58
3	TISK NA JÁCHYMOVSKU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE.....	60
3.1	Tisk v Československu po druhé světové válce	60
3.2	Tisk na Jáchymovsku po druhé světové válce (1945-1956)	63
3.2.1	Jáchymovské noviny.....	63
3.2.2	Atom	65
3.2.3	Jáchymovský proud.....	66
	ZÁVĚR	69
	SUMMARY	71
	POUŽITÁ LITERATURA.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	78
	PŘÍLOHY	79

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila tisk na Jáchymovsku v letech 1936 - 1958. K Jáchymovu mám blízký vztah, jelikož je to město, ve kterém jsem vyrůstala a prožila zde nemalou část svého života. Po prostudování materiálů jsem zjistila, že téma tisku v tomto regionu ještě dosud nebylo zpracováno, a tak bych ráda v tomto směru přispěla.

Jáchymov je město s velmi zajímavou historií plnou zvrátů, kdy období slávy a rozmachu střídaly období úpadku. Vždy se ale město dokázalo se svou situací vypořádat. Z hlediska celosvětového významu Jáchymov přispěl mnohým skutečnostmi. Jedná se nejbohatší naleziště minerálů, vznikla zde ražba prvních tolarů, které daly jméno dnešnímu dolaru, nachází se zde nejstarší matrica v České republice, zřídilo se zde první báňské učiliště v Habsburské monarchii a vznikly zde a dodnes mají světový ohlas radonové lázně. Před první světovou válkou tu byly jediné rádiové doly na světě. Nachází se zde také nejstarší provozovaný důl ve střední Evropě. Svého času byl Jáchymov jedním z center humanismu a vzdělanosti a v 16. století druhým největším městem po Praze. Od roku 1849 Jáchymov fungoval jako okres, a to až do roku 1951. To vše pro něj činí předpoklady pro to, abychom mohli předpokládat, že by zde mohlo být vydávání tisku na rozvinuté úrovni.

Diplomová práce se tak snaží zmapovat regionální tisk a periodika, která byla vydávána na území Jáchymovska a která byla přímo určena okresu Jáchymov v období od roku 1936 až do roku 1958. Sleduje důležité události a proměny, které měly vliv na vývoj tisku v regionu. Vzhledem k malému množství materiálů a dochovaných periodik jsem musela rozšířit sledované období až do 50. let 20. století a zohlednit periodika, která nebyla vydána přímo v Jáchymově, ale jejich součástí byly hlavičkové listy určené pro Jáchymov a také závodní periodika, která vydával podnik Jáchymovské doly.

Celá práce je rozdělena na tři části. Ta první nastiňuje historický vývoj města. Mapuje sociální, demografické a hospodářské okolnosti, které jsou důležité pro pochopení vývoje tisku v tomto regionu. Jedná se o období od počátků založení města až do období komunistického režimu. Je zde zohledněno i období raného novověku jako ukázka určitého významu a věhlasu, kterého se Jáchymovu dostávalo a jeho významné role po sociální a hospodářské stránce z historického hlediska. Jáchymovsko bylo od svých počátků osídleno zprvu německým obyvatelstvem a bylo německou doménou až v podstatě do konce druhé světové války. Po první světové válce se sem stěhují Češi, ale nedochází výrazné demografické změně. Druhá světová válka a ustanovení Velkoněmecké říše přinutila všechny Čechy, Židy a demokraticky smýšlející Němce k migraci do vnitrozemí. K výrazné demografické změně naopak dochází po druhé světové válce v souvislosti s nuceným

odsunem Němců z pohraničí. Zde bude zajímavé sledovat souvislost demografických změn na proměnu tisku na Jáchymovsku.

V další části práce je mapován tisk, který zde vycházel a tisk, který byl určen jáchymovským čtenářům v období předválečném do konce druhé světové války. Nejprve kapitola zmiňuje stav žurnalistiky v Československu v meziválečném období v letech 1918-1939. Poté se věnuje výzkumu periodik v tomto období na Jáchymovsku, přičemž následuje výčet periodik vycházejících v tomto období.

Třetí část práce se věnuje tisku v období po roce 1945 a v padesátých letech, tedy období komunistického režimu, kde je zajímavé sledovat ideologickou proměnu ovlivňující podobu tisku.

Jako výzkumné metody v práci bylo užito historické analýzy pro práci s archiváliemi. Ve výzkumu periodik jsem narážela na nedostatek materiálů a velmi problematické dohledávání potřebných informací. Jako významný materiál při psaní práce mi posloužila kronika města Jáchymov a publikace od Josefa Suldovského a Vladimíra Horáka – *Kronika Horního města Jáchymova v kontextu dějin zemí Koruny české*.

Hlavním výzkumným materiálem se staly dochovaná periodika – noviny a časopisy. Do výzkumu jsem zahrнула i periodika, která se již nedochovala, ale v archivu byly dostupné materiály a informace o povaze daného periodika. Hlavní výzkumné otázky zní: Jaká periodika se v daném regionu nacházela? Jakou měly formu? Kdo je vydával? Kdo byl redaktorem? Jakého zaměření byly? Co bylo jejich obsahem? Jak byly členěny? Jak periodika odrážejí dobové události?

1 MĚSTO JÁCHYMOV A JEHO VÝZNAM V GEOGRAFICKÉM A HISTORICKÉM KONTEXTU

1.1 Jáchymovsko v geografickém kontextu

Jáchymovsko, čímž máme na mysli město Jáchymov a přilehlé okolí, se nachází na severozápadním okraji Čech na úpatí Krušných hor v nadmořské výšce okolo 700 m nedaleko hranic s Německem. Město Jáchymov je v současnosti městem s necelými třemi tisíci obyvatel¹. Je součástí karlovarského kraje a okresu Karlovy Vary². Město obhospodařuje dva katastry: Jáchymov s 4 738 ha a Popov s 337 ha³.

1.2 Počátky města a jeho rozmach

První zmínky ohledně osídlení a systematické kolonizační aktivity v této oblasti Krušných hor započaly ve 14. století. V této době pravděpodobně vznikla na místě pozdějšího Jáchymova osada s názvem Konradsgrün. Čítala jen pár usedlostí s mlýnem a železářským hamrem. Nacházel se zde jen velmi malý počet obyvatel, kteří se živili převážně dřevorubectvím, uhlířstvím a hornictvím⁴. Samotné počátky města souvisejí s německým obyvatelstvem - příchodem Bavorů a Sasů, kteří zde jako první zakládají osadu. O přítomnosti Čechů se objevují jen nepatrné zmínky (zprávy o kázání v češtině). Jejich počet byl však velmi nízký. V okolí osady byla provozována občasná těžba rud⁵, ještě však ne v tak významném rozsahu jako později. Podle dochovaných záznamů vesnička v druhé polovině 15. století zanikla kvůli nepříznivým přírodním podmínkám a problémům při zajišťování obživy⁶. O ohlasu tohoto místa opět slyšíme v souvislosti s rozvojem hornictví a dolování nerostných surovin na počátku 16. století, kdy údajně roku 1512 v údolí potoka Veseřice bylo objeveno ložisko stříbrné rudy.

¹ <http://www.mestojachymov.cz>, ověřeno dne: 27. 4. 2016

² Tamtéž

³ Tamtéž

⁴ <http://www.jachymov-joachimsthal.cz>, ověřeno dne: 27. 4. 2016

⁵ Burachovič, 2007: str. 12

⁶ Vzhledem k nedostatku pramenů nelze s jistotou určit, kdy k zániku došlo. Kolem roku 1489 již osada neexistovala, jelikož v dědické listině hrabat Šliků se uvádí jako poustka (Kubátová, Filip, Bok, 2012: 4).

Úspěch a rozmach města souvisí s geologickým uspořádáním území. V této souvislosti Jáchymovsko prošlo několika hornickými obdobími. Kubátová, Filip a Bok⁷ píše, že v oblasti okolo Jáchymova se nacházela nejhustší koncentrace žil tvořena kombinací mnoha rud z celé krušnohorské oblasti. Na začátku 16. století se v Krušných horách rozmohla stříbrná horečka, která se podle Kubátové, Filipa a Voka⁸ do Čech údajně přenesla ze Saska. Byly zde zakládány doly na těžbu cínové a stříbrné rudy a vybudováno tak důlní středisko, s nímž zde rostly osady, které postupně vytvořily město, jež bylo nazváno Thal (Údolí)⁹. K rozmachu v dolování přispěl fakt, že v saském Schneebergu, kde již probíhala těžba, došlo k zatopení dolů a v annaberských dolech již těžba kulminovala. Vznikl tak přebytek havířů a podnikatelů, kteří hledali uplatnění jinde. Došlo tak k nevídanému přílivu obyvatel z horních revírů v Sasku a odjinud¹⁰. Dolování stříbra na Jáchymovsku v plném rozsahu započalo, až když se Štěpán Šlik z významného zdejšího šlechtického rodu dozvěděl o objevení stříbrných dolů v blízkosti jeho panství¹¹.

1.2.1 Rod Šliků a jeho působení ve městě

Šlikové jsou šlechtickým rodem, který významně působil v oblasti hornictví a je neoddělitelně spjat s rozmachem Jáchymova, proto bych je v této práci chtěla zmínit.

Rod původně pochází z Voigtlandu. Ve 14. století zde žili bratři Mikuláš a Jindřich Šlikové. Právě Jindřich, který se usadil v Chebu, je zakladatelem české větve rodu Šliků. Obchodoval s látkami a podnikal ve finanční sféře. V Chebu si postupně vydobyl zámožné postavení. Významně se o vzestup rodu zasloužil jeho syn Kašpar Šlik, který díky závatné kariéře říšského kancléře Zikmunda Lucemburského získal veškerá práva v oblasti Chebska a Loketska. Kašpar Šlik hospodařil společně s bratrem Matyášem a jejich děti si rozdělili jednotlivé části panství. Ostrov i s Jáchymovem získal Kašpar II., který tak založil ostrovskou linii rodu.

Rozvoj hornictví v Jáchymově je spjato s jedním z jeho vnuků – Štěpánem Šlikem, který byl majitelem ostrovského panství. Po tom, co se dozvěděl o ložiscích stříbra, odkoupil pozemky v okolí Jáchymova, najal horníky, přizval odborníky ze Saska a založil

⁷ Kubátová, Filip, Bok, 2012: str. 5

⁸ Kubátová, Filip, Bok, 2012: str. 5

⁹ Burachovič, 2007: str 12

¹⁰ Bahlcke, Eberhard, Polívka, 2001: str. 186

¹¹ Tamtéž, str. 186

hornickou společností¹². Rozmach dolování způsobil velký příliv lidí, kteří přicházeli za vidinou zbohatnutí. Brzy zde vzniklo hornické sídliště, které mělo 5 000 horníků¹³. Kolem roku 1517 bylo místo přejmenováno se souhlasem Štěpána Šlika na Údolí sv. Jáchyma a povýšeno na svobodné královské město. Roku 1518 vydali Šlikové jáchymovský horní řád, který znamenal počátek novodobého báňského zákonodárství v Čechách¹⁴. Z podnětu rodů Šliků byla i zahájena ražba mincí. Král Ludvík Jagellonský povolil listinou vydanou roku 1520 zřídit v Jáchymově mincovnu a razit minci – Jáchymovský tolar (Joachimsthaler)¹⁵. Téhož roku král Ludvík Jagellonský povýšil Jáchymov na svobodné horní město a udělil mu privilegia. Svůj současný název Jáchymov (St. Joachimsthal) či Údolí sv. Jáchyma město dostalo po svatém Jáchymovi. Od první osady s malým počtem obyvatel se Jáchymov vyvíjí ve větší osídlení s výrazným nárůstem obyvatelstva v souvislosti s nalezením stříbrné rudy a rozvojem hornictví.

Zatímco osada měla zpočátku jen několik málo obyvatel, v roce 1516 jich zde bylo 1050 a stálo zde 400 dřevěných domků. V roce povýšení původní osady na královské horní město měl Jáchymov již 4 963 obyvatel¹⁶. Roku 1524 má Jáchymov zhruba 10 000 obyvatel. O deset let později Jáchymov dosahuje až 18 200 obyvatel a po královské Praze se stává druhým nejlidnatějším městem Českého království.

1.2.2 Jáchymov jako centrum vzdělanosti a učenců

S tímto místem se pojí vznik mnoha významných poznatků a praktických znalostí¹⁷. První polovina 16. století znamenala rozkvět Jáchymova. Město nelákalo jen horníky a podnikatele, ale také mnoho učenců a významných osobností, kteří působili v řadě oborů¹⁸. Vedle věhlasu města jako hornické oblasti mělo město význam i pro vědění a výuku. Stalo se jedním z kulturně-uměleckých center Evropy a některými počiny přispělo k obecnému světovému rozvoji¹⁹. Jáchymov měl rozsáhlá privilegia spojená se statutem rozvinutého města²⁰. Jan Hloušek²¹ uvádí, že do města hlavně přicházeli učenci a významné osobnosti ze

¹² <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov?language=cs>, ověřeno dne: 27. 4. 2016

¹³ Tamtéž

¹⁴ Burachovič, 2007: str. 15

¹⁵ Tamtéž, str. 15

¹⁶ <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov?language=cs>, ověřeno dne: 27. 4. 2016

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ <http://www.jachymov-joachimsthal.cz/>, ověřeno dne: 27. 4. 2016

¹⁹ <http://www.jachymov-joachimsthal.cz/>, ověřeno dne: 27. 4. 2016

²⁰ Tamtéž

Saska. Město kupříkladu mělo už od svého založení lékaře a nejstarší lékárnu v Čechách. Lékárníkem se stal roku 1627 Georgius Agricola, který je znám jako významný lékař, ale také přírodovědec a autor mnoha vědeckých spisů, jehož význam pro město připomíná dodnes pamětní deska. Mimo lékařství se věnoval i studiu hornictví. Ve svých pracích zachycuje i historii Jáchymova²².

Roku 1516 zde byla založena latinská škola, o jejíž rozvoj se zasloužili významní učenci jako Štěpán Roth, jež přizval ke spolupráci Johannese Mathesiuse, který se mimo jiné věnoval především geologii a mineralogii a zařadil se svou tvorbou mezi významné humanistické učence 16. století²³. Jedním z významných počínů města je mineralogie - disciplína, která vděčí za svůj vznik tomuto místu. Mathesius díky poznatkům, které získával za svého působení ve městě. Napsal *Dvanáct knih o hornictví a hutnictví* a vzdělával hutníky prostřednictvím svých kázání. Toto dílo například posloužilo španělským kněžím jako učebnice pro horníky, kteří odplouvali do Nového světa těžít stříbro²⁴. Významné pro vzdělanost bylo i založení latinské knihovny, ze které se do současnosti zachovalo mnoho děl. Knihovna dodnes dokládá vysokou úroveň a patří ke světovým unikátům. Vedle latinské školy vznikla ve městě i první evangelická dívčí škola. Vzhledem k rozvoji hornictví se zde vyvíjí hornické zákonodárství a roku 1716 zde byla založena státní hornická škola s dvouletým učebním plánem jako první na světě.

1.2.3 Jáchymov v 18. a 19. století

18. a 19. století bylo v Jáchymově a celém Krušnohoří obdobím úpadku těžby stříbra, které se i nadále těžilo, avšak ne již v tak významném rozsahu. Stále ještě probíhala, přibližně od roku 1600, těžba kobaltu, který sloužil k výrobě barev. Státní správa se snažila řešit stav důlní činnosti a vytvořila systém pobídek²⁵. Udělovala těžařům finanční podpory, aby zajistila údržbu štol. Stav hornictví se v polovině 18. století zlepšil a zažíval znovu rozkvět, který však neměl dlouhého trvání. Po roce 1810 byl vyhlášen státní bankrot, což vedlo k zastavení těžby a zavírání některých dolů. Začátek 19. století je doprovázen velkým útlumem hornické činnosti. Stříbra se těží už velmi málo a o kobalt již tak není velký zájem. Roku 1836 byla uzavřena Miesslova smaltovna, kde se vyráběly kobaltové barvy²⁶. V 19.

²¹ Tamtéž

²² www.palfi.cz, ověřeno dne 12. 5. 2017

²³ Tamtéž

²⁴ Oheč, 2015: str. 33

²⁵ Oheč, 2015: str. 32

²⁶ Jedním z důvodů proč se zastavila jejich výroba, byla konkurence v Anglii, kde se vynalezl ultramarin (Oheč, 2015: 37)

století dostává většina měst v Krušných horách statut průmyslových měst. Jáchymov se tou dobou příliš hospodářsky nerozvíjí a zůstává i nadále převážně horním městem²⁷.

Na konci 19. století přichází do města větší množství Čechů, avšak stále oproti většinovému německému obyvatelstvu je to zanedbatelné množství. Jednalo se většinou o chudší sociální vrstvu (dělníci, čeledínové apod.). Procentuální počet Čechů je problematické určit, jelikož se nedochovaly spolehlivé údaje. Skutečné údaje ztěžovala i okolnost, že Češi neuměli většinou číst a psát a sčítací dotazníky za ně vyplňovali jejich pánové nebo nadřizení, a také kvůli strachu, že přijdou o práci, jestliže se budou hlásit k české národnosti²⁸.

S úpadkem těžby se hledaly nové příležitosti pro obživu. Na potoce pod Jáchymovem se zakládají drátovny. Vznikají tu různé domácí výroby, aby tak nahradily upadající hornictví a zajistily obyvatelům jiný druh příjmu. Například roku 1834 se v Jáchymově založila škola na pletení slámy, ač sice krátkého trvání. Také se rozvíjelo prýmkařství a rukavičkářství. Vznikají menší provozy jako výroba hraček, papírna nebo pila. Roku 1860 byla v Jáchymově státem zřízena továrna na výrobu tabáku, která zaměstnávala vysoký počet dělníků.²⁹

K částečnému zlepšení hospodářské situace dochází po roce 1850, kdy se začíná těžit uran, který se užívá při výrobě uranových barev. Nastává období těžby uranových rud, které však ke konci století stagnuje a Jáchymov tak čelí otázce, kde najít další významný zdroj příjmů³⁰. Jáchymovské hornictví bylo v této době udržováno Vídeňskou vládou jen z humanitárních důvodů pro zachování zaměstnanosti na Jáchymovsku. Určité oživení hospodářské situace přinesla zpráva od Marie Curie Sklodovské ohledně objevení polonia ve zbytcích po výrobě uranových barev a žádosti o zaslání další zbytků pro širší výzkum. Od této chvíle si potenciálu a z důvodu určité spekulace začaly objednávat zbytky uranu i další zahraniční firmy. Rok 1898 se dá charakterizovat jako počátek tzv. rádiové horečky³¹.

²⁷ Tamtéž, str. 37

²⁸ Drápal, 2004: str. 17

²⁹ Oheč, 2015: str. 38

³⁰ Tamtéž, str. 38

³¹ Oheč, 2015: str. 38

Roku 1867 byl založen podnik Antona Schreibera na výrobu korkových zátek, který brzy získává velký ohlas v rámci Rakouska - Uherska. Roku 1887 se mydlárna Johanna Klingera proslavila výrobou mýdla. Významně se na zaměstnanosti v devatenáctém století podílely domácí práce, jako je řezbářství či výroba knoflíků. Roku 1878 otevírá knihkupec a nakladatel Hugo Fridrich významné jáchymovské knihkupectví, které vydává řadu publikací a novin³².

1.2.4 Rádiová horečka a první světová válka

Roku 1902 se vědkyni Marii Curii Sklodowské podařilo izolovat radium, a tak započala éra Jáchymova jako monopolu na vývoz radia. Objev rádia umožnil další rozkvět města a o jeho objev se zasloužila továrna na uranové barvy (St. Joachimsthal Uranfabrik), která zaslala na žádost francouzské Akademie odpad, ze kterého izolovala M. C. Sklodovská tento nový prvek. Rádium se začalo vyrábět od roku 1906. Téhož roku byly ve městě zřízeny radonové lázně jako první svého druhu na světě. Vznikly v blízkosti této továrny na uranové barvy, kde bylo v roce 1908 zřízeno několik lázeňských kabin, do kterých se přiváděla voda z dolu Werner. Část města poblíž továrny se tak začíná měnit v lázeňskou čtvrť a s ní probíhala související výstavba nových budov³³. Roku 1912 zde byl postaven hotel s nejmodernějšími technickými vymoženostmi doby – Radium-Kurhaus³⁴. S výstavbou pomáhaly i místní podnikatelé, kteří stavěli soukromé penziony. Městu tak rozvoj lázeňství přinášel hospodářský rozmach. Návštěvnost lázní v období mezi světovými válkami rychle rostla. Jáchymovské lázeňství se stávalo módní záležitostí, kam začali jezdit i významné osobnosti³⁵.

Továrna na výrobu rádia vyvážela tento prvek ještě v krátkém období za první světové války. Během války bylo vše podřízeno válečným zájmům. Pro válečné účely nemělo radium vhodné využití. K zájmu došlo až na konci války, ale to se Jáchymov pro změnu potýkal s nedostatkem pracovní síly a technologie. Stav lázeňství a výroba rádia se dostala

³² Oheč, 2015: str. 40

³³ Hornátová, Ježek, Borši, 2000: str. 38

³⁴ Tamtéž, str. 38

³⁵ Hornátová, Ježek, Borši, 2000: str. 38

na úroveň živoření³⁶. Všude se šetřilo a mnohá místa zůstala neobsazena. Až po první světové válce se výroba rádia opět obnovila³⁷.

1.2.5 Politický okres Jáchymov

Jáchymov již v rámci rakouského císařství působil jako významný správní celek. Jeho vznik souvisel s ústavně právním vývojem rakouského císařství. V letech 1848-1849 došlo po revolučním vystoupení mas k nahrazení absolutistické monarchie konstituční. Pád absolutismu a odstranění poddanství mělo zásadní význam pro vybudování nové správní organizace³⁸. Ústava roku 1848 započala úplnou přestavbu politické správy. Některé správní úkoly byly svěřeny občanstvu. V návrhu kroměřížské ústavy a Stadionovského obecního se objevily hlavní zásady samosprávy. Mluvílo se zde o obci místní, okresní a krajské působnosti. V únorové ústavě bylo vydáno, že vedle obcí místních budou zřízeny i obce okresní.³⁹

Způsob organizace okresních zastupitelstev stanovil Zemský zákon pro Čechy 5. července roku 1864. Měla být složena ze zájmových volebních skupin (velkostatky, obchod a průmysl, města a městyse a venkovské obce). Zástupci těchto skupin se volili na 3 roky. Jejich počet závisel na počtu obyvatel v okrese a pohyboval se mezi 18-36 členy. Okresní zastupitelstvo si volilo ze svého středu šestičlenný okresní výbor, reprezentanta okresu a starostu. Správa se soustřeďovala hlavně na výkon záležitostí správy vojenské, soudní, finanční, stavební, požární, zemědělství, lesnictví, sociální, zdravotní, školské apod. Dohled vykonával zemský výbor a orgány státní správy⁴⁰. Zemská správa politická roku 1919 rozpustila zastupitelské orgány a nahradila je okresními správními komisemi, které byly složeny ze zástupců politických stran (10 členů). Roku 1927 byla zrušena okresní samospráva. Nová okresní zastupitelstva byla přiřčleněna k okresním úřadům a jejich orgány byly voleny jen ze dvou třetin a jedna třetina byla jmenována ministrem vnitra z odborníků a v jejich čele stál okresní hejtman.

Obvod okresního zastupitelstva Jáchymov zahrnoval až do roku 1886 dva soudní okresy - okres Jáchymov a Horní Blatnou. Pro oba soudní okresy bylo zřízeno jedno okresní

³⁶ Tamtéž, str. 41

³⁷ www.zanikleobce.cz, ověřeno dne 16. 8. 2016

³⁸ ČERMÁKOVÁ, Danuše. Okresní zastupitelstvo Jáchymov 1853-1928, Karlovy Vary: Státní okresní archiv Karlovy Vary, 1974. Inventář, číslo listu NAD 10

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

zastupitelstvo se sídlem v Jáchymově, jelikož soudní okres Horní Blatná neměl rokem 1865 potřebné minimum obyvatel (10 000 obyvatel) a proto zde nebylo zřízeno samostatné okresní zastupitelstvo. Horní Blatná usilovala o samostatné zřízení okresního zastupitelstva a roku 1887 jí bylo vyhověno. Jáchymovský soudní okres zahrnoval 25 katastrálních obcí: 3 města: Boží Dar, Jáchymov, Loučná a 22 obcí: Arnoltov Dolní Žďár, Damice, Háj, Hanušov, Hluboký, Horní Žďár, Jakubov, Krásný Les, Květnová, Leno, Lípa, Maroltov, Merklín, Mořičov, Oldříš, Osvinov, Plavno, Popov, Rýžovna, Vojkovice a Vrch (viz příloha č. 1). Horní Blatná měla 5 obcí (Abertamy, Horní Blatná, Pernink, Potůčky a Pstruží). Toto uspořádání zůstalo neměnné až do 22. listopadu 1938, kdy bylo území začleněno do Německé Říše. K obnovení politického okresu s mírně pozměněnými hranicemi dochází po konci druhé světové války⁴¹.

⁴¹ ČERMÁKOVÁ, Danuše. Okresní zastupitelstvo Jáchymov 1853-1928, Karlovy Vary: Státní okresní archiv v Karlových Varech, 1974. Inventář, číslo listu NAD 10

1.3 Jáchymovsko v letech 1918-1939

1.3.1 Československo v letech 1918-1939

Ustanovení První republiky s sebou neslo naděje a očekávání lepších zítřků, i když zprvu panovala ohledně budoucnosti značná nejistota. Po válce se vyjevovala bída a prohlubující se sociální rozdíly mezi vrstvami obyvatelstva. Rozdíly v obyvatelstvu nebyly jen sociálního rázu ale i národnostního, což způsobovalo určité problémy a rozepře v obecném fungování státu⁴². Podle Kárníka a Libriho⁴³ přesto neutuchaly snahy, právě naopak sílily, aby vybudovaly nový stát, který bude demokratický v politice a hospodářství a jeho společnost bude moderní a občanská.

V druhé polovině dvacátých let docházelo konečně k očekávanému hospodářskému růstu a zlepšení životních podmínek⁴⁴. Přišla tak krátká poválečná konjunktura, kterou však záhy vystřídala deprese. Překvapivé na ní bylo, že vznikla v zemi, která se jevila jako hospodářská velmoc a jelikož poválečný hospodářský svět a jeho finance byly propojené, dalo se očekávat, že zasáhne i další kontinenty. Hospodářská krize měla širší důsledky než jen v rovině hospodářské. Narušovala i sociální stabilitu zemí, hlavně politiku. Za takové situace se dalo očekávat, že za krizi hospodářského systému bude následovat postupně i krize politická.

1.3.2 Německá menšina v Československu

Jedním z dalekosáhlých problémů, se kterými se musela Československá republika potýkat, byl nacionálního rázu. Týkal se vymezení postavení německého obyvatelstva, ze kterého se po vzniku Československého státu rázem stala menšina. Německé a české obyvatelstvo spolu žilo relativně v klidné atmosféře po dlouhá staletí. Přítomnost německé menšiny na českém území se dá datovat do období 12. století za vlády Přemyslovců, zejména Přemysla Otakara I. Kolonizace započala na popud pozvání českých panovníků, aby německé obyvatelstvo osídlilo pohraničí, které nebylo příliš zalidněné a zkulivovalo tyto oblasti. České obyvatelstvo se usídlilo převážně v nížinách, kde byly úrodnější podmínky pro živobytí, a nemělo takové zkušenosti s hornatými oblastmi, jež tvořily pohraničí, jako

⁴² Podle sčítání lidu v roce 1921 žilo v ČSR 23 % Němců, 6 % Maďarů, 1 % Poláků. Příslušnost k nově vzniklé republice odmítaly zejména Němci a Maďaři (Tóth, Novotný, Stehlík, 2015:35-34)

⁴³ Kárník, Libri, 2002: str. 14

⁴⁴ Kárník, Libri, 2002: str. 14

Němečtí přistěhovalci⁴⁵. Nástupem Habsburků na český královský trůn v 16. století rostla váha německého elementu, kdy tomu významně přispívala rekatolizace obyvatelstva. Ta ještě více vzrostla za doby osvěcenské spojené se státní centralizací, kdy se němčina významně prosazovala ve vyšších společenských vrstvách a jazyk český se udržoval jen jako jazyk lidí podřízených⁴⁶. Vážnější konflikty a problémy nastaly s rozvojem nacionálního smýšlení v 19. století v souvislosti s národním obrozením, které pokračovalo přes zánik Rakouska-Uherska⁴⁷.

První světová válka s sebou přinesla značné změny v uspořádání Evropy. Zánik Habsburské monarchie za sebou nechal tři miliony německých obyvatel v příhraničí Československa. Podle sčítání lidu roku 1930 žilo v Československu 3 261 688 obyvatel německé národnosti⁴⁸. Z 10 milionu obyvatel Československé republiky tedy přibližně třetinu tvořili Němci. Jejich začleňování do nově vzniklého státu narazilo na značné potíže. Celé spektrum německých stran požadovalo právo na sebeurčení a odmítalo uznat vznik Československa. Velká část německé menšiny trvala na připojení příhraničí k Sudetenland nebo Deutsch Oesterreich⁴⁹. Němečtí poslanci v Říšské radě vymezili v pohraničí oblasti, které plánovali připojit k nově vznikajícímu Německému Rakousku (Německé Čechy a Sudetsko). Další příhraniční oblasti osídlené převážně Němci měly být připojeny k Horním a Dolním Rakousám.

Státní československá politika zněla ústy T. G. Masaryka, jehož cílem bylo vždy však hájit ideu spolupráce obou národů, následovně:

„Pokud běží o Němce v našich zemích, je náš program znám dávno: území, obývané Němci, jest území naše a zůstane naším... Opakuji: my jsme vytvořili náš stát. Tím se určuje státoprávní postavení našich Němců, kteří do země přišli původně jako emigranti a kolonisté. Máme plné právo na bohatství našeho území, nezbytného pro průmysl náš i Němců mezi námi. My nechceme a nemůžeme obětovati naše značné menšiny české v takzvaném německém území... (T. G. Masaryk, Cesta demokracie, I., str. 19-20)“⁵⁰

⁴⁵ Kokaisl a kol., 2015: str. 5

⁴⁶ Kural, Radvanovský, 2002: str. 10

⁴⁷ Efertová, Libri, 1998: str. 128

⁴⁸ Staněk, Arburg, 2010: str. 31

⁴⁹ Zimmermann, 1999: str. 35

⁵⁰ Kárník, Libri, 2003: str. 85

Tímto byla jasně vymezena státní politika ohledně příhraničí, a aby vláda zabezpečila situaci, nechala pohraniční území obsadit vojenskými jednotkami. Německé obyvatelstvo se vůči tomuto bránilo. Docházelo k demonstracím a požadavkům na právo sebeurčení, které si i někdy vyžádaly pár desítek obětí. Saint-germainská smlouva však definitivně přikla příhraniční území Československému státu⁵¹. Tímto se vztahy mezi Němci a Čechy začaly výrazně zhoršovat. K vyostřování vztahů přispívaly i četné reformy v oblasti úřední správy a školství, kdy docházelo ke snížení počtu německých úředníků z důvodu neznalosti češtiny a nedostatečné podpoře německého školství na úkor zakládání škol českých.

1.3.2.1 Německé politické strany

Z politického hlediska u německého obyvatelstva docházelo k negativistickým postojům vůči Československu. To se na politické scéně částečně změnilo ve dvacátých letech dvacátého století, kdy se v sudetoněmecké politice vytvořily dva odlišné směry – DNSAP (Německá nacionálněsocialistická strana dělnická) a DNP (Německá nacionální strana), které tvořily negativistickou frontu. Tyto strany rezolutně odmítaly jakoukoliv spolupráci s Československem a požadovaly právo na sebeurčení německého obyvatelstva a přičlenění příhraničí k Německu. Na druhé straně tu byly strany aktivistické, které byly ochotné spolupracovat s československou vládou a zlepšit postavení menšiny – DSAP (Německá sociálnědemokratická strana dělnická), CSV (Křesťanskosociální strana lidová) a Bdl (Svaz německých zemědělců)⁵².

Národnostní rozpory však i přes německou účast ve vládě překonány nebyly. Menšinová politika byla i nadále ostře diskutovaným tématem německých stran⁵³. Veškerý tento proces vedl přirozeně k zakládání různých svépomocných spolků a sdružení na podporu německých zájmů. Odpor Němců vůči Československému státu narůstal zejména od poloviny třicátých let, kdy již začali být ovlivňováni nacismem⁵⁴. „*Především politici měšťanských stran, podnikatelé a nacionalistický tisk vládě neustále vytýkali, že německou menšinu hospodářsky*

⁵¹ Tamtéž, str. 35

⁵² Zimmermann, 1999: str. 36

⁵³ Tamtéž, str. 36

⁵⁴ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: str. 29

*podporuje nedostatečně a znevýhodňuje ji při státních zakázkách a čechizuje její hospodářství“.*⁵⁵

Hospodářská krize a narůstající sociální problémy napomáhaly u německého obyvatelstva ke stále větším negativistickým tendencím. Strany NSDAP a DNP kvůli silícímu nacismu byly státem prohlášené jako nepřátelské a roku 1934 byly zakázány⁵⁶. Posléze stát započal i rozsáhlé šetření po německých spolcích, což podnítilo odchod negativistických členů a jejich nahrazování členy aktivistických německých stran⁵⁷.

Slet těchto okolností podnítilo založení strany SdP (Sudetoněmecká strana) Konrádem Henleinem, která nabývala mezi německým obyvatelstvem na síle⁵⁸. Většina Němců reprezentována stranou se sice oficiálně hlásila k demokratickému Československu, avšak ve skutečnosti usilovala o odtržení od republiky. Od SdP si převážná část německé menšiny slibovala lepší zastoupení svých zájmů a zlepšení sociálních a hospodářských podmínek. Souhlas s politikou SdP plynul zejména z přesvědčení o národnostním útlaku a z hospodářsky a sociálně obtížné situace. Tato strana se později stala nejsilnějším politickým hnutím a prostředkem agrese hitlerovského Německa⁵⁹. Určitou aktivizaci německého sdružování plnila i Sudetoněmecká národní výpomoc (Sudetendeutsche Volkshilfe, SHV), která byla vedena v duchu solidárního národního společenství⁶⁰. Od roku 1934 si Němci vzájemně vypomáhali obstaráváním potravin, oblečení a zprostředkováním dodávek uhlí a dříví zdarma. „*Odhlédneme-li od skutečnosti, že tato forma solidarity lidí stmelovala, a krizi domněle vyvolané národnostním útlakem tak vzdoroval sjednocený sudetoněmecký živel*“⁶¹. Iniciátoři těchto svépomocných akcí, Svaz Němců (Bund der Deutschen) a Německá turnerská tělocvičná jednota⁶², si dobře uvědomovali spojení národnostních a sociálních aspektů a chtěli je využít pro své účely.

⁵⁵ Zimmermann, 1999: str. 38

⁵⁶ Tamtéž, str. 38

⁵⁷ Balcarová, 2013, str. 129

⁵⁸ Zimmermann, 1999: str. 40

⁵⁹ Tamtéž, str. 29

⁶⁰ Zimmermann, 2001: str. 39

⁶¹ Zimmermann, 2001: str. 40

⁶² Deutscher Turnverband byl vytvořen na základě tělovýchovného systému, jehož zakladatelem byl Fridrich Ludwig Jahn, který vycházel z učení německého filozofa Johanna Gottlieba Fichta a jeho řeči k německému národu roku 1810, ve které vyzýval k obraně vlasti, k obrození německé kultury, zlepšení mravů a fyzické zdatnosti, pozn. autorky

1.3.3 Sociální, hospodářské a politické poměry Jáchymovska v letech 1918 – 1939

Roku 1918 se Jáchymov stal součástí nového státního útvaru Československa. Datem 28. října 1918 byl vyhlášen okres Jáchymov, který však jako okres již fungoval od roku 1849⁶³. Byl ponechán stav, který tu existoval od roku 1864⁶⁴. Konec války se na městu projevil nepříznivě. 4. listopadu se sešlo zvláštní zasedání okresního úřadu, jehož cílem bylo zavést po válce pořádek a klid ve městě a došlo ke jmenování prozatímního vedení města. Město jako takové bylo městem německým a podle svého většinového německého obyvatelstva se mělo připojit k *Deutschböhmen*⁶⁵. Roku 1918 bylo v okrese Jáchymov evidováno 18 408 Němců, a pouhých 9 Čechů⁶⁶. Počet obyvatel Jáchymovského okresu byl přibližně stejný, jako mělo město kdysi za svého rozmachu v 16. století. Jeho začlenění do nové republiky vzbudilo značnou nevoli německého obyvatelstva, které po pádu monarchie usilovalo o samostatný stát⁶⁷. Německá správa města se jednoznačně připojila k rezoluci německo-rakouského shromáždění konaného ve Vídni 21. října 1918, kde se diskutovalo ohledně vzniku společného německo-rakouského státu⁶⁸.

Ještě 23. listopadu 1918 nebyly hranice Československa jednoznačně stanoveny, jelikož ohledně tohoto území bylo na straně rakouských úřadů ve hře hodně zájmů, které si k Jáchymovu stále vztahovaly jisté nároky a to zejména kvůli rádiu. Teprve na Pařížské mírové konferenci bylo rozhodnuto o definitivním přičlenění území Československu. Proto v prosinci téhož roku dorazil do města stočlenný oddíl vojska a obsadil místní podniky. Velitel oddílu major Müller požadoval po německé správě města, aby ukončila domobranu a vyhlásila poslušnost nové vzniklé Československé republice⁶⁹.

⁶³ Po zrušení nevolnictví došlo v Čechách k vytvoření správních oblastí - soudních okresů. Roku 1886 obvod okresního zastupitelstva Jáchymov zahrnoval dva soudní okresy – soudní okres Jáchymov a soudní okres Horní Blatná (Čermáková, 1974).

⁶⁴ Okresní zastupitelstva byla vytvořena Zemským zákonem pro Čechy roku 1864 (Čermáková, 1974).

⁶⁵ Hornátová, Ježek, Borši, 2000: str. 44

⁶⁶ ČERMÁKOVÁ, Danuše. Okresní zastupitelstvo Jáchymov 1853-1928, Karlovy Vary: Státní okresní archiv Karlovy Vary, 1974. Inventář, číslo listu NAD 10

⁶⁷ Suldovský, Horák, 2009: str. 178

⁶⁸ Tamtéž, str. 179

⁶⁹ Suldovský, Horák, 2009: str. 179

Hlavní podniky ve městě (jáchymovské doly, tabáková továrna a továrna na uranové barvy) jakožto původně majetek monarchie přešly pod správu Československa.⁷⁰ Po převzetí jáchymovských dolů od rakouského státu započala československá vláda s jejich modernizací, která trvala do roku 1923⁷¹. Po válce nastalo hospodářské oživení lázní a rozmach obchodu s rádiem. Ohlas ve světě ohledně jeho výroby byl mimořádný. V tomto období je Jáchymov, co se týče těžby nerostných surovin, jediným svého druhu a v podstatě monopolem ve výrobě rádia.

Po vzniku Československa na Jáchymovsko přicházelo české obyvatelstvo. Roku 1919 se zde usazují první čeští legionáři⁷². Obecně docházelo k důležité regionální změně a k určitému národnostnímu vývoji v severozápadních Čechách, kdy příchod Čechů v podstatě rušil celistvost Němci obývaného území od Chebska na jihozápadě po Trutnovsko a Broumovsko na severovýchodě Čech⁷³. Docházelo k migraci zejména do severočeského uhelného revíru⁷⁴. V roce 1920 se v Jáchymovském okrese zvýšil počet Čechů z pouhých 9 v roce 1910 na 279⁷⁵, kdežto u německého obyvatelstva došlo k mírnému úbytku - z počtu 18 408 jich zde zůstalo 16 749. Češi měli zpočátku potíže s nalezením nového zaměstnání, jelikož zdejší soukromí zaměstnavatelé neměli příliš tendenci přijímat nové příchozí do místních podniků. Samospráva města byla v podstatě německá. Do správy obce nebyli příliš obsazováni občané české národnosti, neměli tak příliš možností prosadit své zájmy. Pokud byli Češi zvoleni jako členové zastupitelstva, tak ve snaze dosažení svých zájmů se museli spojovat se stranou německých sociálních demokratů proti ostatním německým nacionalistickým stranám⁷⁶. Dokladem neustálé převahy německé správy města jsou volby do městské rady roku 1923, kdy zvítězila Nacionální německá strana⁷⁷, avšak německé obyvatelstvo mělo během třicátých let dvacátého století tendenci většinou volit Německou sociální demokratickou stranu⁷⁸.

⁷⁰ Tamtéž, str. 44

⁷¹ www.jachymov-joachimsthal.cz, ověřeno dne 16. 8. 2016

⁷² Suldovský, Horák, 2009: str. 179

⁷³ Kárník, Libri, 2003: str. 89

⁷⁴ Tamtéž, str. 89

⁷⁵ ČERMÁKOVÁ, Danuše. Okresní zastupitelstvo Jáchymov 1853-1928, Karlovy Vary: Státní okresní archiv Karlovy Vary, 1974. Inventář, číslo listu NAD 10

⁷⁶ Vendolský, 1938: str. 31

⁷⁷ Suldovský, Horák, 2009: str. 181

⁷⁸ Zeman, Karlsch, 2002: str. 46

Dokladem o vyhrocených národnostních poměrech v Jáchymově je zachovaná zmínka z roku 1919, kde v nejmenovaném hostinci českému řediteli továrny na tabák G. Cinnerovi říkali: „*Für einen Tschechen kochen wir nicht*“ (Pro jednoho Čecha nebudeme vařit)⁷⁹.

Ke zlepšení vztahů českého a německého obyvatelstva na Jáchymovsku vznikají různé organizace jako například Okresní osvětový sbor, jež má za cíl zlepšovat kulturní činnost ve městě, a který vyzdvihuje kromě českých národních zájmů i spolupráci s německým obyvatelstvem. V první řadě je zde založen roku 1921 místní odbor Národní jednoty severočeské⁸⁰, která byla iniciátorem tisku prosazujícího národní zájmy českého obyvatelstva zejména v příhraničí.

S prosazováním zájmů českého obyvatelstva pomáhaly i Československé legie. Roku 1925 byla v Jáchymově založena jednota Československé obce legionářské (ČsOL), která zřídila zvláštní fond pro sociálně slabé a pomáhala s přijímáním českého obyvatelstva do místních podniků⁸¹. Za účelem sdružování a posilování české kulturní základny v příhraničí se zakládají různé svazy (Sokol či Jednota jáchymovských střelců). Odbor Národní jednoty severočeské svolával také schůze české volební skupiny jako například v obecních volbách české menšiny roku 1929. Po poradách politických stran se shodují na jednotné kandidátce. Česká kandidátka nakonec získává 2 mandáty, přičemž němečtí sociální demokraté 15 mandátů, komunisté 3, sdružené měšťanské strany německé 16 mandátů. Rada města byla složena z jednoho člena českého obyvatelstva a 11 členů německého⁸².

Ve třicátých letech, v době nastupující hospodářské krize a kvůli situaci v Německu, dochází ke vzrůstajícímu napětí a sociální problémy začínají i v Jáchymově získávat nacionalistický ráz⁸³. Na sudetském území probíhala tato krize intenzivněji a postihla ho velmi silně, jelikož zde převládal spotřební průmysl orientovaný na vývoz, tudíž nezaměstnaností byli Němci postiženi nadproporčně. Vše vedlo ke stále většímu odporu Němců ke státu a nárůstu členství v NSDAP.

⁷⁹ Tamtéž, str. 179

⁸⁰ Suldovský, Horák, 2009: str. 180

⁸¹ Vendolský, 1938: str. 31

⁸² Suldovský, Horák, 2009: str. 181

⁸³ Vendolský, 1938: str. 48

Roku 1934 okresní hejtmánství na Jáchymovsku přikročilo ke zrušení Německé národní socialistické strany a Německé strany nacionální⁸⁴ kvůli častým srazům nacistů v Jáchymově⁸⁵. Tyto strany byly vládou označeny za podezřelé a nepřátelské vůči státu⁸⁶. Místo nich byli do obecního zastupitelstva a městské rady obsazováni členové německých stran⁸⁷ aktivistických⁸⁸. Většina německého obyvatelstva, jež byla vystavena propagandě vysílané říšským rozhlasem, vnímala nacistickou politiku nekriticky. „*Německá nacistická propaganda nadále získávala vliv v příhraničí*“⁸⁹. Propaganda a zahraničně-politické události a především hospodářská krize z počátku třicátých let způsobily určitou radikalizaci veřejného mínění⁹⁰. Zejména na německou menšinu v Československu byl vytvářen její silný vliv⁹¹. V roce 1935 u ní dochází k výraznému obratu ve volebních preferencích a v obecních volbách volí velkou měrou SdP. Henleinově straně se během let 1933 až 1938 podařilo v podstatě shromáždit převážnou většinu sudetských Němců. S tajnou finanční podporou z Berlína SdP dokázala postupně získat větší počet voličů než ostatní strany v Československu⁹². Hospodářská krize měla psychologicky silnější dopad na německé obyvatelstvo a SdP zde využívala nespokojenosti v hornické komunitě v Jáchymově. Horníci si stěžovali na nízké mzdy, nedostatek pracovního nářadí, nedostatečnou eliminaci zdravotních rizik a úmrtí. V únoru roku 1938 vyhlásili stávkou a poslali stížnost prezidentu Benešovi, nedošlo však k jejich kladnému vyhovění⁹³.

Pod silicí stranou SdP tak započalo tak rozsáhlé podřizování veřejného života u německého obyvatelstva jednotné linii. Již v roce 1934, rok po převzetí moci v Německu Hitlerem se k jeho smýšlení připojuje otevřeně až třetina obyvatel Jáchymova, další třetina sympatizovala skrytě⁹⁴. K roku 1938 se stav obyvatelstva Jáchymova ustálil na počtu 9 000 Němců a 300 Čechů⁹⁵.

⁸⁴ Členové těchto stran po jejich rozpuštění přešli v podstatě do nové utvořené SdP Konrádem Henleinem (Zimmermann, 2001: str. 38).

⁸⁵ Suldovský, Horák, 2009: str. 194

⁸⁶ Zimmermann, 2001: str. 38

⁸⁷ Tamtéž, str. 17

⁸⁸ Tyto strany spolupracovaly s československými stranami. Měly kladný vztah k českým politickým stranám, pozn. autorky

⁸⁹ Gubič, 1997, str: 14

⁹⁰ Zimmermann, 2001: str. 58

⁹¹ Zimmermann, 2001: str. 51

⁹² Zeman, Karlsch, 2002: str. 46

⁹³ Tamtéž, str. 46

⁹⁴ Suldovský, Horák, 2009: str. 194

⁹⁵ Suldovský, Horák, 2009: str. 181

Řeč pronesena Hitlerem na zasedání říšského sněmu 20. února roku 1938, kdy prohlásil, že náleží k zájmům Německé říše také ochrana příslušníků německého národa, kteří nejsou sto si vlastní silou zabezpečit právo lidské, politické a světonázorové svobody, vyvolala velkou vlnu nadšení v pohraničí v řadách silného henleinovského hnutí⁹⁶. Zanedlouho vydává Henlein prohlášení ke všem Němcům v Československu, které nabádá ke vstupu do své strany. Ve dnech 21. až 24. března roku 1938 rušily svou činnost dosavadní německé aktivistické strany.

24. dubna 1938 Henlein na sjezdu henleinovců vytyčil „Karlovarské požadavky“, ve kterých vyžaduje uznání úplné rovnoprávnosti německé menšiny s Čechy a plnou německou samosprávu Karlovarska či odčinění hospodářských a národně politických křivd po roce 1918 a dalších požadavků⁹⁷. Pod silicím tlakem nacistického Německa 21. května vyhláší československá vláda částečnou mobilizaci. Obsazují se hranice a vznikají oddíly Stráže obrany státu (SOS). Byly složeny z příslušníků četnictva, státní policie, finanční stráže, železničních a poštovních zaměstnanců a dalších dobrovolníků a také v neposlední řadě i příslušníků protinacistické německé Dělnické a Rudé obrany, kteří kupříkladu na Jáchymovsku kácejí stromy, které jsou použity na vytvoření zátaras a překážek na silnicích vedoucích do Německa⁹⁸.

Volby téhož roku proběhly vzhledem k narůstajícímu napětí klidně, avšak dalo se již čekat, že vedoucí stranou v příhraničí se stane SdP. K velkému rozpoutání konfliktu mezi německým obyvatelstvem a českým nastalo po Hitlerově projevu v Norimberku 12. září roku 1938, kde Hitler hovořil o „*ruinování sudetského lidu a o uplatnění svého práva poskytnout tomuto lidu pomoc při uplatňování jeho požadavků*“⁹⁹. Tento projev se vysílal v rozhlase ve všech oblastech v příhraničí. Zanedlouho došlo k četným demonstracím a násilnostem. V ulicích byly rozbíjeny české a židovské obchody, poškozovány české nápisy, všude se malovaly hákové kříže a provolávaly nacistická hesla. V Jáchymově i v okolních obcích docházelo k přepadávání poštovních úřadů a četnických stanic¹⁰⁰. 30. září roku 1938 přijímá Československo mnichovský diktát a nastává období druhé republiky.

⁹⁶ Gubič, 1997: str. 16

⁹⁷ Tamtéž, str. 16

⁹⁸ Gubič, 1997: str. 21

⁹⁹ Tamtéž, str. 23

¹⁰⁰ Gubič, 1997: str. 23

Součástí obyvatelstva města Jáchymova byla i početná skupina židovského původu. V pramenech se příliš o nich zmínek nedochovalo. Prvně se o nich zmiňuje kronikář v souvislosti se vzpomínkami na předválečný Jáchymov. A podruhé byly nalezeny písemnosti nacistických úřadů, které se týkaly finančně neuzavřených záležitostí židovských obyvatel po arizaci jejich majetků. Podle kronikářů se nejvíce o nich lze dozvědět z německého tisku. Dokladem jejich přítomnosti ve městě jsou zmínky o jejich jednotlivých životních osudech a místní modlitebna zřízena v domě č. 705 ve vile Richter, jelikož nejbližší synagoga byla až v Karlových Varech¹⁰¹. Mnoho jich ještě stihlo uprchnout před příchodem říšských vojsk.

1.3.3.1 Školství a vzdělanost

Do roku 1918 probíhalo na Jáchymovsku vzdělávání výhradně v německém jazyce. V Jáchymově fungovaly dvě obecné školy – chlapecká a dívčí. Dále dvě měšťánské školy, taktéž rozděleny na chlapeckou a dívčí. Školství neposkytovalo na Jáchymovsku příliš velké možnosti pro vzdělání v češtině. Ačkoliv na konci 19. století přichází na Jáchymovsko větší počet Čechů, rakouské úřady však tuto skutečnost nebrali v potaz. Až v roce 1880 byla čeština zrovnoprávněna s němčinou, což se však reálně příliš nedodržovalo. Zakládání českých škol naráželo na nedostatečný právní základ rakouského zákonodárství¹⁰².

Po konci války se v Československu projevují snahy o celkovou reformaci školství. Po vzniku Československého státu vznikla potřeba založit v městě Jáchymov českou školu. Roku 1924 byla tak zřízena jednotřídní škola, která byla nouzově umístěna v německé obecné škole¹⁰³. Provizorně v německé škole je také založena Národní jednotou severočeskou mateřská škola, která měla žáky připravovat na školu obecnou¹⁰⁴. S postupným příchodem českých rodin přibývalo i dětí. Proto byla v roce 1928 zřízena druhá a třetí třída obecné školy. Jak děti odrůstaly, bylo potřeba založit měšťánskou školu. Vzdělávání v Jáchymově v českém jazyce se obecně však potýkalo s nedostatkem prostor. Proto byla česká měšťánská škola zřízena roku 1934 v budově bývalé tabákové továrny v Jáchymově. Stav českého školství v Jáchymově se tak z jednotřídní školy vyvinul ve školu

¹⁰¹ Oldřich Ježek, Zápisník Jáchymovského kronikáře, Léčebné lázně Jáchymov a Energie Jáchymov s.r.o.

¹⁰² Určitý posun ve zřizování českých škol sehrál vznik Matice školské, jejímž úkolem bylo zakládání českých škol. Pomáhají jí v tom i další organizace jako je Česká zemská komise pro péči o mládež nebo Národní jednota severočeská. (Drápal, 2006:18).

¹⁰³ Vendolský, 1938: str. 31

¹⁰⁴ Byla zřízena pro 17 českých dětí (Drápal, 2006: 28).

trojtřídní a školu měšťanskou, která skýtala 7 tříd¹⁰⁵. Školy ukončily svou činnost na podzim roku 1938, kdy bylo příhraničí oficiálně postoupeno Německé říši.

Kromě školství považoval stát za důležité také v tomto regionu zřídit knihovnu pro české obyvatelstvo. Podle zákona o veřejných knihovnách mělo město nařízeno založit českou knihovnu, to se však ve městě s německou převahou obyvatelstva obtížně prosazovalo a tak roku 1927 zakročil stát a pro potřeby české knihovny byla vyhrazena část německé veřejné čítárny¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 32

¹⁰⁶ Vendolský, 1938: str. 31

1.4 Jáchymovsko a druhá světová válka

1.4.1 Sudety po Mnichovské dohodě

Na základě Mnichovské dohody bylo Československo nuceno akceptovat připojení příhraničí k Německé říši. V počátečním období, od 1. do 20. října, tato území podléhala vojenské správě, kterou vedl velitel okupační armád – Walter von Brauchitsch¹⁰⁷.

Rozhodující role připadla od 1. října roku 1938 Konrádu Henleinovi, jenž byl jmenován říšským komisařem pro sudetoněmecká území a jemuž po odvolání vrchního velitele okupačního vojska byly podřízeny veškeré úřady. Jeho zástupcem byl zvolen K. H. Frank. Okupační správa byla postupně nahrazena správou civilní. 15. dubna roku 1939 byl dovršen zákon o výstavbě Říšské župy Sudety¹⁰⁸, který rozčlenil sudetoněmecké území do tří obvodů, do jejichž čela byli dosazeni tzv. vládní prezidenti: vládní obvod Cheb se sídlem v Karlových Varech (severozápadní části Chodska až po Kadaň a Žatec), obvod Ústí nad Labem (celé severní Čechy od Chomutova po Broumov) a obvod vládního prezidenta v Opavě (bývalé československé Slezsko a část severní Moravy). Jednotlivé obvody se dále dělily na venkovské (řízeny úřady landrátů) a městské okresy (spravované vrchními starosty), které odpovídaly stavu před Mnichovem¹⁰⁹. Sídlem župního vedení stal Liberec, který byl vždy pokládán za kulturní a politické centrum českého německví¹¹⁰. Byl vybrán i za sídlo říšského komisaře K. Henleina.

V příhraničí docházelo k četným demografickým změnám. Nacistická správa Říšské župy Sudety pokládala českou menšinu v Sudetech za nespolehlivou a nepřátelsky naladěnou. Část Čechů proto ze strachu před perzekucí uprchla ještě před příchodem wermachtu do vnitrozemí. Velké množství se jich usazuje v Lochovicích u Zdic¹¹¹. Další část na území zůstávala, jednalo se především o starousedlíky, kteří zde byli svázáni majetkem, rodinnými vztahy a tradicemi¹¹². Na území přicházelo říšské německé obyvatelstvo nebo docházelo k migraci stávajících Sudetských Němců do Německa. Židovské obyvatelstvo bylo nuceno odejít, pokud zůstalo, čekala je internace do improvizovaných táborů¹¹³. Křišťálová noc však

¹⁰⁷ Gebhart, Kuklík, 2004: str. 27

¹⁰⁸ Kural, Radvanovský, 2002: str. 101

¹⁰⁹ Gebhart, Kuklík, 2004: str. 31

¹¹⁰ Tamtéž str. 33

¹¹¹ Tamtéž, str. 196

¹¹² Z celkového počtu obyvatelstva, které žilo na podzim roku 1938 v Sudetech, bylo 12-13 % Čechů (Gebhart, Kuklík, 2004:35).

¹¹³ Gebhart, Kuklík, 2004: str. 32

podnítila rozsáhlou emigraci Židů do vnitrozemí Československa. V roce 1938 bylo ve městě evidováno na 9000 obyvatel německé národnosti, kdežto české jen 300¹¹⁴.

1.4.2 Landkreis Sankt Joachimsthal

Začátek války a nástup Hitlera k moci měly pochopitelně dopad i na dění v Jáchymově. Roku 1938 byl zrušen politický okres Jáchymov a nahrazen nově vzniklým krajem - *Landkreis Sankt Joachimsthal*, který zahrnoval stále 25 obcí (3 města a 22 menších obcí). 21. listopadu roku 1938 bylo území formálně přičleněno k Německé říši a 1. května roku 1939 byly přidány ještě 3 části zrušeného okresu Preissnitz (Přísečnice). Řada ulic byla přejmenována v duchu nacistické ideologie. Dnešní Náměstí Republiky bylo přejmenováno na *Adolf Hitler Platz*. Další některé ulice nesou název po předních funkcionářích nacistického režimu, jako je Hermann Göring (Hermann Göring Strasse) či Konrád Henlein (*Konrád Henlein Strasse*)¹¹⁵.

Druhá světová válka narušila hospodářský vývoj a rozvoj lázeňství. Způsobila rozsáhlé škrtky v rozpočtech. Klesla roční návštěvnost lázní. Z hotelu Radium Palace se stala pobočka Berlínské nemocnice a mnohé penziony a další lázeňská zařízení sloužila jen jako vojenské lazarety¹¹⁶. V prvních měsících dochází po takřka stoletém provozu na rozkaz říšského ministra hospodářství ke zrušení a následné demolici továrny na výrobu uranových barev. Je také na jeho rozkaz ukončena výroba rádia¹¹⁷. Byla zrušena místní úpravna rud a surová ruda byla v bednách převážena do Saska. Německá říše zabavila všechny doly a převzala jejich řízení¹¹⁸. Již 7. února říšské ministerstvo ekonomiky a financí doporučuje kartelu společností, které zpracovávaly radium, aby v Jáchymově investovaly a založily zde společnost. Sedm dní před okupací pohraničí Adolfem Hitlerem, byla tak založena společnost *Bergbaugesellschaft*, která otevřela tři doly, přičemž zaměstnávala zpočátku 234 zaměstnanců¹¹⁹.

¹¹⁴ www.palfi.cz, ověřeno dne 14. 8. 2016

¹¹⁵ *Kurzzeitung des Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal*, ročník 1939, č. 4, Karlovy Vary, 26. srpna, 1939

¹¹⁶ Burachovič, 2007: str. 30

¹¹⁷ Suldovský, Horák, 2009: str. 198

¹¹⁸ Velkoněmecká říše doly pronajala v roce 1939 společnosti Joberg GmbH na 10 let, s tím že bude platit za každou vytěženou tunu uranové rudy 1000 Kč a Německo bude subvencovat veškeré neprodané radium na trhu (Suldovský, Horák, 2009: 198).

¹¹⁹ Zeman, Karlsch, 2002:47

Představy Sudetských Němců ohledně zlepšení jejich situace nebyly až tak s jistotou plněny. Do čela obce a úřadu byli dosazováni lidé jmenovaní vzdálenými říšskými úřady. Německé obyvatelstvo bylo po připojení Jáchymova k Německé říši přesvědčeno, že se tak stalo v jejich zájmu. Věřili, že budou rychle zbaveni hospodářských a sociálních problémů, které je sužovaly doposud v rámci Československého státu¹²⁰. Hospodářské problémy však byly patrné již před skončením první světové války. Odbytový trh rakousko-uherské monarchie, chráněný různými opatřeními skončil po roce 1918 a řada nerentabilních sudetoněmeckých hospodářských odvětví měla problémy se prosadit na zahraničních trzích. Němečtí politici však měli tendenci přisuzovat hospodářské problémy české diskriminační politice¹²¹. Po vlně nadšení přišlo rychlé vystřízlivění, jelikož mnoho sudetských Němců muselo odejít do armády, a tak se v pohraničí i objevuje nedostatek pracovních sil¹²². To je Německem řešeno systémem koncentračních a zajateckých táborů. V Jáchymově se u šachet zakládaly zajatecké tábory francouzských válečných zajatců. Největší soustředění válečných zajatců bylo v průmyslu – v západních Sudetech zejména v porcelánkách, sklárnách, v kaolínových dolech a v jáchymovských dolech. Roku 1939 došlo mezi městem a vedením Říše ke konfliktu ohledně záměru zřídit v Jáchymově koncentrační tábor. Heinrich Himmler měl v plánu vystěhovat Jáchymovské obyvatele do Mansfeldu. Nedošlo k tomu pro velký odpor místních německých horníků a celkově města Jáchymova, s poukazem na skutečnost, že již koncentrační tábor, ač menšího rozsahu, byl zřízen v blízkém Ostrově¹²³.

Doly se staly důležitým válečným průmyslem, kterému při přerozdělování dělnictva byla dána vysoká priorita¹²⁴. Říšské vedení si dobře uvědomovalo význam uranu, a tak se snažilo navýšit rozsah těžby¹²⁵ a neustále hledalo řešení, jak toho docílit. Při invazi do Sovětského svazu byl vypracován „Göringův plán“ na rekrutování válečných zajatců z Ruska. Uskutečnit se ho podařilo až roku 1942. Nejdříve Německá říše získávala při tažení na západ řady francouzských zajatců¹²⁶, kteří jsou však brzy na nátlak Červeného kříže odvoláváni do

¹²⁰ Hornátova, Ježek, Borši, 2000: str. 48

¹²¹ Zimmermann, 2001: str. 37

¹²² Gubič, 1997: str. 29

¹²³ Suldovský, Horák, 2009: str. 198

¹²⁴ Zeman, Karlsch, 2002:47

¹²⁵ Již v této době byl známý proces štěpení uranu a jeho využití jako zbraně. Území bylo pro podezření z využití rudy k účelům výroby zbraní hromadného ničení soustavně monitorováno spojeneckými silami (Suldovský, Horák, 2009:198).

¹²⁶ Zeman, Karlsch, 2002:47

jiných prací, a tak jsou postupně nahrazováni zajatci ruskými¹²⁷. V roce 1942 zde pracovalo 196 dělníků, z toho 26 francouzských zajatců. Roku 1942 zde přibylo 25 ruských zajatců a roku 1943 se jejich počet zvýšil na 100 zajatců¹²⁸.

Z důvodu nahrazování chybějících pracovních sil na odtrženém území během druhé světové války rostl počet Čechů¹²⁹. V Jáchymovských podnicích a soukromých živnostech působilo několik desítek českých občanů a českých rodin, kteří měli tak možnost být svědky vývoje událostí u německého obyvatelstva¹³⁰. S postupujícími frontami do nitra Německa se ve městě objevovalo čím dál více raněných vojáků a stěhovali se sem obyvatelé, kteří prchali před válečnými útrapami.

¹²⁷ Byli staženi na základě Ženevské dohody z roku 1929, která zakazovala práci válečných zajatců v nebezpečných a život ohrožujících pracích (Zeman, Karlsch, 2002:47).

¹²⁸ Zeman, Karlsch, 2002:47

¹²⁹ Gebhart, Kuklík, 2004:34

¹³⁰ Hornátova, Ježek, Borši: 2000, str. 51

1.5 Jáchymovsko po druhé světové válce (1945 – 1948)

1.5.1 Československo v letech 1945 – 1948

Po konci druhé světové války čelila řada zemí otázce, jak se co nejrychleji vyrovnat s následky války a zahájit obnovu jak po ekonomické stránce, tak i po stránce sociální a společenské. Dříve než se začala Evropa zotavovat, bylo třeba obnovit politický život a nalézt nové politické představitele¹³¹. Západní země jako Velká Británie a Francie byly následky druhé světové války mocensky oslabeny. Svou pozici významně posílily Spojené státy americké, které se staly ekonomickou a politickou supervelmocí a získaly vliv na světovou politiku¹³². Svět se začínal dělit na dva hlavní mocenské protipóly – na západní a východní (SSSR), v každém z nich začala převládat jiná politická ideologie (komunismus a demokracie). Hospodářská situace zejména střední a východní Evropy vedla k rozvoji dalšího totalitního politického systému – komunismu.

17. července až 2. srpna roku 1945 se konala v Postupimi v Německu konference, kde se vyjednávalo o dohodě ohledně poválečného uspořádání Evropy. Německo bylo nuceno za vzniklé škody, které způsobilo platit poškozeným státům reparace. Bylo územně restrukturalizováno a rozděleno na čtyři okupační zóny (americkou, britskou, francouzskou a sovětskou)¹³³. Také zde byla řešena národnostní otázka ohledně odsunu německého obyvatelstva z Československa, Maďarska a Polska. V této souvislosti prosazoval prezident obnoveného Československa Edvard Beneš politiku odčinění Mnichova, jejíž součástí bylo územní a národnostní řešení, které podle něho ohrožovalo celistvost státu¹³⁴. Oporu ve svých představách nacházel E. Beneš v Sovětském svazu, s nímž podepsal smlouvu ohledně spolupráce s Moskvou¹³⁵. Postupně tak začal sílit vliv Sovětského svazu na politiku ve střední Evropě a v Československu.

Politickou základnou moci se stala Národní fronta¹³⁶, která se však později stala „fasádou“ komunistického režimu¹³⁷. Komunistická strana se po válce „prosazovala od nejnižších

¹³¹ Vegs, Landrech, 1996: str. 55

¹³² Tamtéž, str. 15

¹³³ Z tohoto členění byl odejmut Berlín, který byl zvlášť členěn do 4 sektorů. Byl řízen jako celek společnou Komandaturou, pozn. autorky

¹³⁴ Čapka, Lunerová, 2012: str. 8

¹³⁵ Kaplan, 1985: str.5

¹³⁶ Národní fronta vznikla za války na podnět komunistů, kteří se snažili tak vybudovat jednotný orgán hlavních proudů odboje (Čapka, Lunerová, 2012:33)

*stupňů až po vrcholové mocenské pozice ve státě*¹³⁸. Dosahovala toho díky vysokému růstu členů. Jedním z mnoha faktorů, který přispěl k posilování komunistické strany, byla poválečná situace v pohraničí, kde docházelo k tzv. novému osidlování. Roku 1946 proběhly první poválečné volby. Nejsilnější stranou s nejvyšším počtem voličů se ukázala Komunistická strana Československa. V Československu i nadále rostl její vliv. Únorovým převratem tak započala éra komunistického režimu.

1.5.2 Konec druhé světové války v Jáchymově

Od jara 1945 se k oblasti západních Čech přibližovala spojenecká vojska. Vstup americké armády do Československa a její setkání se Sovětskou armádou u města Torgau si vynutily jednání o obecné čáře dotyku obou vojsk. Generál D. Eisenhower po dohodě s vojenskými a politickými představiteli USA a Velké Británie rozhodl, že sovětská vojska zaujmou linii podél řeky Mulde, od jejího ústí do Labe a dále předpokládal, že budou postupovat směrem na Karlovy Vary, Plzeň a České Budějovice¹³⁹. Záznamy vypovídají o pohybu americké armády, která v západní oblasti vysvobodila většinu města a obcí. V některých městech a obcích se vytvořily zvláštní situace, kdy došlo k vzájemné svépomoci, jako i v případě Karlových Varů, které americká vláda neobsadila. Zde se pod vlivem květnového povstání vytvořil Český národní výbor, který spravoval město, dokud do něho nevstoupily první jednotky sovětské armády¹⁴⁰. Ačkoliv Jáchymov ležel na západ od demarkační linie, vstoupilo do města 11. září roku 1945 ruské vojsko až v souvislosti s obsazením uranových dolů. Jednotky Rudé armády obsadily Jáchymov a Sovětský svaz zde nechal její část, aby hlídala oblast. 60 mužů s vyšším důstojníkem obsadilo všechny tři uranové státní doly, do kterých neměl nikdo přístup kromě dělníků. Sovětský svaz viděl v Jáchymově strategicky velký přínos, jelikož se zde nacházela cenná ložiska uranu, připravená v podstatě k okamžité těžbě. Československo se tak stalo další ze zemí, kterou si Sovětský svaz podřídil pro své potřeby a nárokoval si všechny zdroje přírodního uranu¹⁴¹.

Po válce mezi občany Jáchymovska zavládla atmosféra očekávání zúčtování za případné prohřešky a zradu v roce 1938. Druhá polovina května i červen byly podle výpovědi

¹³⁷ Tamtéž, str. 33

¹³⁸ Tamtéž, str. 40

¹³⁹ Kural, Radwanovský, 2002: str. 369

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 371

¹⁴¹ Pluskal, 1998: str. 2

německých a českých občanů relativně klidným obdobím. Z Čechů, kteří se zde nacházeli i po druhé světové válce, byl ustanoven revoluční výbor, který byl řádně informován a proškolen v Karlových Varech. Následně dával instrukce německým úředníkům a policii¹⁴². Předsedou revolučního výboru se stal František Kroupa, který byl dříve úředníkem režie v tabákové továrně a předsedou okresního revolučního výboru Stanislav Pýcha, který v Jáchymově žil i za války. První nařízení se týkalo složení zbraní. Ve městě byla přítomna česká vojenská posádka, která byla ubytována v hotelu Electra. Ruská posádka měla základnu v Karlových Varech¹⁴³.

V červnu roku 1945 proběhla poprava předního představitele nacismu, majitele jáchymovské vinopalny a pily, německého občana Steinfelsnera, který byl jeden z prvních, kdo založil v Jáchymově oddíl SA. Byl popraven na radnici kvůli přechovávání zbraní na rozkaz partyzánů bez soudu, aby se stal výstrahou ostatním obyvatelům, hlavně německým, kteří byli nuceni se na popravu dívat. „*Na prsou měl připevněný plakát s nápisem: So wird die Nichtbefolgung der Verordnungen bestraft*¹⁴⁴“. Tato událost podle výpovědi kronikáře rozvířila na pohled relativně klidnou poválečnou atmosféru města¹⁴⁵.

Po osvobození Československa v květnu roku 1945 byl obnoven politický okres Jáchymov, jehož dočasnou správu převzala ke dni 24. 5. 1945 Okresní správní komise (OSK)¹⁴⁶. Postupně byly do jednotlivých obcí okresu jmenovány Místní správní komise (MSK) jako dočasné řešení. Poválečné správy se ujímá devítičlenný Český národní výbor ustanovený dne 25. 5. 1945, jehož činnost byla ukončena 2. července 1945, kdy se konala ustanovující schůze do MSK, kterou jmenovala Okresní správní komise¹⁴⁷. Přítomní zde složili slib, že budou pracovat ve prospěch města a lidu. Byli zde zvoleni vedoucí jednotlivých referátů (finanční, zásobovací, lesní, lázeňský, podnikový, bezpečnostní, bytový apod.)¹⁴⁸ Oficiálně od 3. července roku 1945 převzala MSK městský úřad a ujala se správy kromě Jáchymova ještě šesti místních osad - Klínovce (Elbecken), Mariánské (Mariasorg), Nového Města (Neustadt), Suché (Dürnberg), Vršku (Werlsberg) a Zálesí (Werlsgrün). Mezi hlavní úkoly nové správy bylo co nejrychleji po vyčíslení válečných škod odstranit následky války,

¹⁴² Kronika města Jáchymov 1948 – 1970. Dostupné z: www.portafontium.eu.

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Tak bude trestáno neuposlechnutí nařízení.

¹⁴⁵ Kronika města Jáchymov 1948 – 1970. Dostupné z: www.portafontium.eu.

¹⁴⁶ Valachová Jarmila, Městský národní výbor Jáchymov 1945-1990, Karlovy vary: Státní okresní archiv v Karlových Varech, 2005. Inventář, číslo listu NAD 315

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ Tamtéž

zajistit místní stavební obnovu, zabezpečit pořádek ve městě a probudit opět kulturní život¹⁴⁹.

1.5.3 Odsun německého obyvatelstva

Důležitým aktem a vyústěním politiky odčinění Mnichova prezidenta Edvarda Beneše se stalo územní a národnostní vypořádání pohraničí. Vydáním a podpisem Benešových dekretů došlo v pohraničí k postupnému vysídlování Němců. Od června roku 1945 tak započal pod velením československé armády, která se postupně zformovala z příslušníků zahraničních jednotek, různých ozbrojených oddílů a skupin a narychlo utvořených partyzánských skupin, ve všech pohraničních oblastech odsun německého obyvatelstva¹⁵⁰, který intenzivně probíhal do srpna, poté se frekvence rapidně snížila. Vysídlovací proces měl v podstatě tři fáze. V té první docházelo k vysídlování převážně ve vnitrozemí a ve městech s větším počtem německých obyvatel. Ta druhá, od června, probíhala v severozápadních Čechách pod systematickým velením a nasazením vojáků. K jejímu ukončení došlo během srpna, kdy sovětské orgány začaly omezovat transfer¹⁵¹. Třetí fáze se týkala příhraničních měst s ne více než se stem Němců.

Jáchymov spadal do západočeské části V02 (Vejprty, Kadaň, Žlutice, Podbořany a Karlovy Vary). Z této oblasti bylo vysídleno od začátku června zhruba 30 000 Němců¹⁵². Datem 5. června bylo nařízeno všem německým občanům, aby odevzdali všechny rádiové přijímače¹⁵³. Městem se začaly šířit zprávy ohledně plánovaného vystěhovávání německého obyvatelstva. Někteří němečtí obyvatelé tuto zprávu nesli velmi těžce. Sebevraždy nebyly výjimkou. Začátkem července musel být každý dům, kde žili Němci, označen bílým praporem. Československým praporem pak domy s českými obyvateli. Němci nesměli vycházet bez bílé pásky na levém rukávu, Češi nosili odznaky v barvách republiky. Po osmé hodině večerní měli němečtí obyvatelé zakázáno vycházet¹⁵⁴. Dne 3. června byla správní komisí řešena otázka německého obyvatelstva a bylo vydáno usnesení - všichni němečtí

¹⁴⁹Tamtéž

¹⁵⁰ Staněk, 1991: str. 61

¹⁵¹ Arburg, Staněk, Zdeněk Susa, 2011: str. 129

¹⁵² Tamtéž, str. 132

¹⁵³ Kronika města 1949-1970. Dostupné na: <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov>

¹⁵⁴ Kronika města 1949-1970. Dostupné na: <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov>

funkcionáři německých organizací museli do 24 hodin odevzdat spravovaný majetek. Němcům bylo zakázáno počest'ování jmen, lovit například ryby nebo chodit do lesa¹⁵⁵.

Od června roku 1945 započaly odsuny německého obyvatelstva. Prováděl je sám okres Jáchymov. Sběrné středisko bylo zřízeno v tabákové továrně, jejíž provoz již po válce nebyl obnoven. Sem byli z jednotlivých obcí okresu sváženi Němci, kteří byli navrženi na odsun. V jednotlivých obcích byli určeni referenti, kteří měli odsun na starosti. Transporty probíhaly od června do listopadu a měly trasu přes Boží Dar do ruské zóny v Německu¹⁵⁶. V květnu 1945 žilo ve městě Jáchymov 9 000 obyvatel německých a 45 Čechů. Koncem roku klesl počet německých obyvatel na 4 280 a počet Čechů stoupl na 1 225¹⁵⁷. Odsun Němců znamenal i úbytek pracovníků v dolech, proto byla potřeba nějakého řešení. Bylo tak přistěhováno několik desítek horníků z Příbrami a z Březových Hor, kteří byli dočasně umístěni do ubytovacích zařízení se společným stravováním, dokud se nerozhodnou k trvalému pobytu¹⁵⁸. V dubnu roku 1946 došlo ještě k dalšímu vysídlení německého obyvatelstva. Celkem bylo odsunuto 1 203 občanů německé národnosti. V září roku 1946 byl uskutečněn poslední odsun, bylo však rozhodnuto, že nedojde k přesunu specialistů a odborníků. Postupně se do města začalo stěhovat české obyvatelstvo. Roku 1946 do města přišlo 64 rodin Vídeňských Čechů. Do města též vracejí obyvatelé, kteří tu žili před druhou světovou válkou. V březnu roku 1947 žilo ve městě Jáchymov 7 393 obyvatel, z toho bylo 5 778 Čechů nebo Slováků, ostatní byli Němci, přičemž z nich bylo 773 horníků a 393 jiných specialistů¹⁵⁹.

1.5.4 Sovětská dohoda o těžbě uranu v Jáchymově

Po tom, co USA vypustili atomovou bombu na japonská města Hirošima a Nagasaki a demonstrovali tak svou sílu, došlo k eskalaci určitého napětí mezi velmocemi jako je USA a Sovětský svaz. Započala tak studená válka, kdy hrozilo ke vzniku války atomové.

Již od srpna 1945 probíhala jednání mezi Sovětským svazem a Československem ohledně těžby uranu a jeho dodávkách do Sovětského svazu. Sovětský svaz naléhal na předání dolů jako poděkování za osvobození sovětskou armádou. Netajil se důvody pro takové počínání, chtěl se vyrovnat Americe a vytvořit stejné jaderné zbraně. V listopadu roku 1945 došlo k

¹⁵⁵ Tamtéž

¹⁵⁶ Kronika města 1949-1970. Dostupné na: <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov>

¹⁵⁷ Tamtéž

¹⁵⁸ Tamtéž

¹⁵⁹ Tamtéž

podepsání mezistátní dohody ohledně těžby a dodávek radioaktivního materiálu do Sovětského svazu, která však pro Československo nebyla příliš výhodná¹⁶⁰. Těžbu uranu začal provádět Národní podnik Jáchymovské doly, který vznikl na základě této dohody¹⁶¹ od roku 1946 podle vyhlášky ministerstva průmyslu¹⁶². „*1. ledna vznikl národní podnik Jáchymovské doly (JD) se sídlem v Jáchymově podřízený Ústřednímu ředitelství čs. dolů v rámci Ministerstva průmyslu. Ředitelství národního podniku přímo řídilo skupiny pro kutací práce (revize, vyhledávání a průzkum) a stavebně - montážní činnost (závod Budování)*¹⁶³. V té době v dolech pracovalo 145 zaměstnanců, přičemž Čechů bylo jen 18. Dohled nad těžbou vykonával revírní báňský úřad v Karlových Varech. Těžba a vše, co se týkalo uranu, bylo přísně utajováno a došlo k pozměnění agendy spravujících úřadů¹⁶⁴.

Sovětský svaz plánoval dodávky uranu ve velkém množství, proto bylo potřeba zajistit značné množství horníků, kterých bylo po válce nedostatek. „*S ohledem na poválečné budování národního státu a etnicky homogenní společnosti, k nimž otevíral cestu masový odsun a perzekuce německého obyvatelstva, není příliš překvapivé, že nedobrovolné pracovní síly se rekrutovaly z řad německy mluvících osob*“¹⁶⁵. Z odsunu byli především vyjmutí němečtí horníci, jejichž profese byly pro chod uranových dolů nezbytné. Podíl Němců na rozvoji těžby uranu byl rozhodující. Nedostatek horníků byl též zapříčiněn těžkými fyzickými podmínkami v dolech, kdy ve většině případů docházelo k poškození zdraví. Zpočátku byli na práci v dolech nasazováni němečtí váleční zajatci, kteří však byli v roce 1949 zpět deportováni do Německa. Nejprve se jednalo o menší počet, který náležel pod jurisdikci československé armády, poté několik tisíc zajatců transportovaných ze zajateckých táborů v Rusku¹⁶⁶. Další skupinu Němců tvořili ti, které na Jáchymovsko přesídlovaly Jáchymovské doly z různých oblastí Sudet za souhlasu Československé vlády¹⁶⁷. K roku 1947 bylo ve městě evidováno 7 393 obyvatel, přičemž k německé národnosti se hlásilo 1 172 obyvatel. Jednalo se převážně o horníky.

V dolech pracovali také různí brigádníci a bánští odborníci, kterým byly slibované vysoké příjmy. Za jejich vidinou sem přicházeli i horníci z Příbramska, Ostravy, Kladna a

¹⁶⁰ Pluskal, 1998: str. 3

¹⁶¹ Dvořák, 2013: str. 158

¹⁶² Drápal, 2006: str. 15

¹⁶³ <http://www.diamo.cz/historie-podniku>, ověřeno dne 3. 5. 2017

¹⁶⁴ Suldovský, Horák, 2009: str. 212

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 159

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 159

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 195

Slovenska. V roce 1950 je Československo na mezinárodní úrovni kritizováno kvůli využívání německých zajatců, a tak je vrací zpět do jejich vlasti. Část zajatců zde setrvala na základě nabídky Jáchymovských dolů dobrovolně po propuštění.¹⁶⁸ Bylo potřeba dále pokračovat v těžbě ve velkém rozsahu, proto byli postupně dělníci rekrutováni z řad politických vězňů a obecně lidé odsouzeni socialistickými soudy za různé politické či kriminální delikty. Jáchymovskými doly tak prošlo za veškerou těžbu zhruba 65 000 vězňů. Vzniklo zde na 11 pracovních táborů (Vykmanov I., Vykmanov II., Mariánská, Rovnost, Svornost, Ústřední, Bratrství, Nikolaj, Barbora – Vršek, Eliáš I, Eliáš II). Tábory byly obehnané oplocením z ostnatého drátu a vězni zde byli pod velmi přísným režimem. Těžké podmínky v podobě nedostatku jídla, těžké fyzické práce, krutých mrazů si braly svou daň. Úmrtí nebyly nic výjimečného. Tábory se nacházely se v bezprostřední blízkosti jednotlivých uranových dolů. Vše bylo podřízeno jednoznačně k tomu, aby se vytěžilo, co nejvíce uranové rudy, která by byla dodána urychleně do Sovětského svazu. Osazenstvo uranového průmyslu se skládalo z několika skupin. *„Základní členění bylo na svobodné a nesvobodné“. Svobodné tvořili stálí zaměstnanci, brigádníci a násilně přestěhovaní; nesvobodné vězňové a internovaní v táborech nucené práce. Většina pracovníků přicházela z různých koutů republiky a vedení dolů uvádělo, že zaměstnává občany mnoha národností*¹⁶⁹.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 160

¹⁶⁹ Kaplan, Pacl, 1993:str. 33

1.6 Jáchymovsko po roce 1948 a 50. léta

1.6.1 Československo po roce 1948 a 50. léta

Po demisi 14 ministrů a schválení rekonstrukce vlády K. Gottwaldem v únoru 1948 se komunistům definitivně otevřela cesta, aby se stali mocenským monopolem a nastolili totalitní režimu ve státě¹⁷⁰. Prvním cílem komunistů po převratu byla likvidace stran Národní fronty¹⁷¹. Pod nátlakem se tyto strany začlenily do nového politického systému. Zbývající strany musely provést „očistu“¹⁷². Při parlamentních volbách nesměly ostatní strany Národní fronty ani další kandidáti usilovat o své zvolení. Voliči si vybírali pouze z jednotné kandidátky Národní fronty. Komunistický režim začal pronikat do všech sfér společenského života, které se snažil podřídit jednotné kontrole i přes náznaky protestu. Státní zásahy se nevyhnuly ani oblasti kultury, umění a literatury a církvi. Ve školách se zaváděla nová společenská nauka marxismu-leninismu¹⁷³. Toto období se vyznačovalo narůstajícím napětím a nepřátelstvím vůči odpůrcům režimu. Stále častěji byli vyhledáváni „třídní nepřátelé“. Tresty začaly být udělovány i bez soudu, jen na základě pouhých usnesení stranických a státních institucí. Vznikaly tak tábory nucené práce na základě zákona na ochranu lidové demokratické republiky. Probíhaly politické procesy, kdy většina trestných činů byla vykonstruována a které měly zároveň posloužit jako výstraha ostatním.

Velkými změnami si prošla i státní správa, která se snažila o větší centralizaci a kontrolu území. Zavedla nové krajské zřízení. V roce 1949 tak byly zrušeny historické země – dva zemské národní výbory a vytvořeno 19 nových krajů¹⁷⁴. Od roku 1948 byla postupně prováděna přeměna soukromého vlastnictví ve státní a během čtyř let byla provedena likvidace živností a obchodu. Rozloženou síť malovýroby měly nahradit velké komunální a družstevní podniky. Roku 1949 proběhlo i zestátnění zemědělství – kolektivizaci, která vedla ke sloučení dosavadních družstev. V prvních pěti letech se Československo ocitalo

¹⁷⁰ Kárník, Kopeček, 2003: str. 201

¹⁷¹ Čapka, Lunerová, 2012: str. 123

¹⁷² V důsledku očisty bylo od března 1948 zbaveno svých funkcí na 30 tisíc osob, pozn. autorky

¹⁷³ Čapka, Lunerová, 2012: str. 126

¹⁷⁴ ČERMÁKOVÁ, Danuše. Okresní zastupitelstvo Jáchymov 1853-1928, Karlovy Vary: Státní okresní archiv Karlovy Vary, 1974. Inventář, číslo listu NAD 10

v hospodářských problémech, proto požádalo o pomoc Sovětský svaz a dostávalo se tak do čím dál větší ekonomické podřízenosti vůči Sovětskému svazu.

1.6.2 Jáchymovsko po únorovém převratu roku 1948

28. května roku 1946 se konaly první poválečné volby do Ústavodárného národního shromáždění. V Jáchymově mělo právo volit celkem 1 273 voličů. Nejvíce hlasů získala Komunistická strana Československa (nad 50 % hlasů)¹⁷⁵. Po ní následovala Československá lidová strana, dále Sociálnědemokratická strana a Národně socialistická strana. Na základě voleb do Ústavodárného shromáždění byly ustanoveny místní národní výbory. Referáty byly rozděleny podle výsledků voleb¹⁷⁶. Od této doby moc komunistů stále sílí až do vyústění únorového převratu roku 1948. Po převzetí vlády Komunistickou stranou Československa se mění národní výbory v celé zemi. Mimo Komunistickou stranu Československa zde byly „zastoupeny ostatní složky jako: Národní fronta žen, ROH, SNB (Svaz národní bezpečnosti), SOPV (Svaz osvobozených politických vězňů), Sociální pomoc, Sokol, SČM (Svaz Československé mládeže), reemigranti, Slováci či legionáři“. Dokonce se zde zakládají pracovní tábory na převýchovu lidí, kteří nemají vztah k Lidově demokratické republice.

Roku 1948 též dochází k významnému předělu ve státoprávním uspořádání, kdy „po zrušení Zemského národního výboru v Praze a v Brně se novými územními jednotkami staly kraje s krajskými národními výbory (KNV) v krajských městech. Nově vytvořený KNV Karlovy Vary spravoval území okresy Aš, Cheb, Jáchymov, Kadaň, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Podbořany, Sokolov a Toužim“. Rokem 1949 došlo ke strukturální přeměně soukromého podnikání v družstevní a budování komunálních podniků, kdy vlastníci byli nuceni se zapojit do větších podniků. „Úkolem hospodářského referátu MNV bylo zaměření činnosti tak, aby veškeré živnostenské podnikání bylo systematicky zapojeno do celostátního socializačního rozvoje v oboru obchodního a řemeslného podnikání“¹⁷⁷. Město Jáchymov se zavazuje k plnění pětiletého plánu a soutěžení v jeho co nejrychlejším dosažení.

¹⁷⁵ KSČ - 1 122 platných hlasů, Čsl. soc. dem. strana – 473 hlasů, Čsl. nár. soc. strana – 593 hlasů, Čsl. strana lidová – 159 hlasů (SOKA, ONV Jáchymov, Inventář 1945-1951, EL NAD 34).

¹⁷⁶ Kronika města 1949-1970, Dostupné na: <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov>

¹⁷⁷ Kronika města 1949-1970, Dostupné na: <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov>

Po znárodnění firem a zabavení německého majetku zůstalo na Jáchymovsku mnoho prázdných domů¹⁷⁸. V roce 1949 byl zahájen přiděl domků od vysídlených německých obyvatel do vlastnictví českému obyvatelstvu. Do vlastnictví obce Jáchymova bylo přiděleno 71 obytných domů a Jáchymovským dolům bylo přiděleno 401 obytných domů. V počátcích těžby spadaly do správy Jáchymovských dolů jen jednotlivé domy a objekty, postupně došlo i na celá města, městečka i osady (Jáchymov, Vejprty, Loučná, Boží Dar, Potůčky, Horní Blatná, Pernink a Abertamy)¹⁷⁹. Během dalších let se stavěla další uranová sídliště (např. Ostrov). Do kraje přicházeli noví obyvatelé, kteří sem většinou nepřišli žít a usadit se, ale přišli pouze vydělávat peníze. „*Lidově- demokratická preference hornictví, zvláště uranového, byla velkorysá, platy vysoce nadprůměrné. Domy s vynucenými obyvateli pro zanedbanou údržbu chátraly a chátraly, a proto byly již v průběhu padesátých let po desítkách demolovány*¹⁸⁰. Roku 1949 se v Jáchymově k trvalému pobytu přihlásilo 2 642 osob¹⁸¹. Ve městě dochází k další výstavbě, ale ne v markantním rozsahu, je zde roku 1950 postaven hornický dům a nová škola. Téhož roku došlo na žádost a usnesení rady místního národního výboru k přejmenovávání německých názvů u osad Jáchymova na české. Osvětová rada Místního národního výboru v Jáchymově tak tomuto požadavku vyhovuje a vypracovává nové názvy pro obce¹⁸². Téhož roku docházelo i k přejmenovávání názvů ulic v Jáchymově, které byly za války pojmenovány v duchu nacistické ideologie, kterou vystřídal ráz té komunistické. Ad. Hitlerplatz byl přejmenován postupně na Stalinovo náměstí, K. Siegelstrasse na Třidu Rudé armády, avšak většina přejmenovaných ulic odráží dnešní názvy ze současnosti¹⁸³.

Život obyvatel Jáchymova byl ovlivněn přítomností pracovních táborů a rozsáhlou těžbou v uranových dolech. Protokol k dohodě uranu z listopadu roku 1954 ukládal jáchymovské komisi vypracovat směrnice či řád pro doly, který by zajišťoval důvěrnost těžby rudy. Tlak sovětských funkcionářů a československých činitelů zodpovědných za těžbu uranu na zostření ostrahy uranového prostoru sílil. Jako argumenty byly uváděny časté útěky vězňů z táborů, blízkost Jáchymova západní hranici a přítomnost nespolehlivých osob v řadách

¹⁷⁸ <http://www.jachymov-joachimsthal.cz/kniha/hornicka-krajina/6.pdf>, ověřeno dne 23. 4. 2017

¹⁷⁹ Tamtéž

¹⁸⁰ Tamtéž

¹⁸¹ Kronika města 1949-1970, Dostupné na: <http://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kv/jachymov>

¹⁸² SOKA, Městský národní výbor Jáchymov, Inv. č. 338, Sign. 221, N 64

¹⁸³ SOKA, Městský národní výbor Jáchymov, Inv. č. 339, Sign. 222, N 64

zaměstnanců¹⁸⁴. Bylo vytvořeno ochranné pásmo s omezeným vstupem. V srpnu roku 1951 Gottwald pod vlivem stálých útěků podnítil vznik samostatného oddílu Státní bezpečnosti pro vykonávání ostrahy v oblasti¹⁸⁵. Od 1. října roku 1951 byly uranové prostory prohlášeny za uzavřené hraniční pásmo a místo bylo začleněno do správy národního výboru Karlovy Vary, aby bylo zamezeno příchodu občanů na úřady do Jáchymova. Byla uskutečněna prověrka všech občanů v prostoru. Cílem bylo odstranit politicky nespolehlivé osoby a občany, kteří nepracují v dolech vyzvat k dobrovolnému opuštění Jáchymova. Pro pohyb v oblasti byly občanům vydávány bezpečnostními orgány zvláštní průkazy¹⁸⁶ a bez propustky obyvatelé nemohli projít do měst vzdálených jen 3 kilometry¹⁸⁷. V roce 1951 byla dovršena změna státoprávního uspořádání Jáchymovska a „*byl vládním nařízením 54/1951 Sb., o územních změnách v Karlovarském kraji, zrušen politický okres Jáchymov a obce tohoto okresu byly s účinností od 1. 8. 1951 připojeny k okresu Karlovy Vary.*“¹⁸⁸

¹⁸⁴ Kaplan, Pacl, 1993:str. 33

¹⁸⁵ Kaplan, Pacl, 1993:str. 53

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 52

¹⁸⁷ Drápal, 2006: str. 16

¹⁸⁸ SOKA. Městský národní výbor Jáchymov. Inventář - 1945-1990, EL NAD 245

2 TISK NA JÁCHYMOVSKU DO ROKU 1945

2.1 Tisk v Československu v meziválečném období 1918-1939

Tištěná media za první republiky prošly značnými organizačními, strukturálními, technologickými i obsahovými změnami. Zažívaly určitou expanzi a v atmosféře demokratického režimu docházelo k jejich zkvalitňování. *“Periodický tisk se ocitl na vrcholu svého vývoje, i když mu začal od dvacátých let konkurovat rozhlas a filmové zpravodajství”*¹⁸⁹. Tisková svoboda byla garantována ústavou z roku 1920, který zakazoval předběžnou cenzuru, avšak byla přidána mimořádná opatření, *“která v případě války nebo vnitřního ohrožení státu měla právo dočasně omezit tiskovou svobodu”*¹⁹⁰. Pokud k cenzuře došlo, týkala se většinou tištěných médií, které se negativně vyslovovaly k existenci První republiky. Jednalo se většinou o tisk německých nacionálních stran nebo hnutí, která inklinovala k nacismu, komunismu či militantnímu katolicismu¹⁹¹. Novela z roku 1924 přinesla určité zpřísnění v souvislosti se Zákonem na ochranu republiky, kdy mohl kdokoliv podat oznámení pro porušení zákona a požadovat postih nebo opravu textu pro nactiutrhání¹⁹².

Tisk v Československu byl charakteristický tím, že oproti západu, kde dominoval komerční tisk, většina tištěných médií byla spojena s určitou politickou stranou, která je i finančně podporovala. Tato podoba tisku se již ustanovila v době před první světovou válkou, *“kdy její jádro tvořila periodika politických stran”*¹⁹³. Vznikaly i stranické tiskové podniky. K největším patřil Melantrich (národně socialistický), dále Novina (agrárnický), Pražská akciová tiskárna (národně demokratická) či Československá akciová tiskárna (lidovecká). Vzájemná soutěživost politických stran vedla k převaze nabídky a k nadprodukcí tisku. Na druhou stranu zde existoval tisk, který se stavěl proti republice či chtěl prosazovat jiné státní zřízení, kterými byly různé politické strany fašistické, hnutí krajní pravice nebo komunisté¹⁹⁴. Československá republika se vyznačovala vysokým procentem německého

¹⁸⁹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: str. 32

¹⁹⁰ Tamtéž, str. 33

¹⁹¹ Tamtéž, str. 35

¹⁹² Sállová, 2012: str. 34

¹⁹³ Bednařík, Jirák, Köplová, 2011: str. 157

¹⁹⁴ Tamtéž, str. 43

tisku – vycházelo zde 249 německých novin. Stejně jako český tisk se i německý dal dělit na stranický a nezávislý¹⁹⁵.

2.1.1 Německý tisk

Německý tisk byl ovlivněn rychlejším rozvojem ve třetí čtvrtině 19. století po první vlně perzekucí související s revolučním rokem 1848¹⁹⁶. Systém státní reglementace tisku (v podobě cenzury a přímých zákazů publikace, zdanění inzerce a kolkovného a systémem kaucí) měla dopad na strukturu německého tisku a pro jeho nadcházející vývoj. Potlačení politického obsahu způsobil velký podíl lokálního tisku¹⁹⁷, který nenesl tak velké podnikatelské riziko¹⁹⁸. Od padesátých let devatenáctého století dochází k určité polarizaci německého tisku, kdy na jedné straně je tu lokálně zaměřený tisk (Volksprese) a na straně druhé listy nadregionální (Grossprese) ve velkých městech, které měly ráz zpravodajský, kdy většina těchto listů byla liberálního zaměření¹⁹⁹. Postupným mizením právních a ekonomických regulací se rozvíjel tisk politických stran – německo-nacionálního, křesťansko-sociálního a sociálnědemokratického směru²⁰⁰, s nimiž související zvýšená konjunktura se projevovala zejména v okrajových oblastech v menších sídlech (Rumburk, Vansdorf, Český Krumlov, Cheb, Karlovy Vary apod.).

Stejně jako u českého tisku i německý se po první světové válce potýkal s důsledky rušení listů a nedostatkem papírů. Počet německých listů se však dostal na předválečnou úroveň. Zvýšená zakladatelská iniciativa byla patrná nejen v segmentu politických listů ale i odborných a zájmových periodik. Dokonce si německý tisk držel předstih před českým. Od počátku devadesátých let devatenáctého století se výrazně rozvíjel tisk²⁰¹, jehož ráz byl stranický a vlastněný²⁰², ale obecně dlouho, až do třicátých let dvacátého století, se držela obliba velkých tradičních deníků. Výsadní postavení si držely německé noviny jako DZ Bohemia, Prager Tagblatt²⁰³, Reichenberger Zeitung²⁰⁴ či Tagesbote aus Mähren und

¹⁹⁵ Sálková, 2012: str. 34

¹⁹⁶ Pobřeznová doba v roce 1848 zahájila v celém Rakousku novou éru rozvoje periodického tisku. Počet novin se za krátkou dobu zvýšil z 80 listů na 388 (Kubíček a kolektiv, 2004: 69).

¹⁹⁷ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 69

¹⁹⁸ Nařízení zpomalilo rozvoj denního tisku a zvýhodnilo beletrizující, fejetonistické pojetí obsahu novin, posílilo nepolitické, lokální zpravodajství s naučnými a zábavnými materiály, osvětovou a vlastivědnou tematikou (Kubíček a kolektiv, 2004: 69).

¹⁹⁹ Tato politická tendence neohrožovala tolik šíři čtenářů (Kubíček a kolektiv, 2004: 69).

²⁰⁰ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 57

Jednalo se zejména o tisk nacionálního směru a tisk sociální demokracie (Kubíček a kolektiv, 2004: 69).

²⁰² Kubíček a kolektiv, 2004: str. 70

²⁰³ DZ Bohemia a Prager Tagblatt se řadily mezi nestraničné deníky –liberální, pozn. autorky

Schlesien (podílely se na celkovém nákladu německých novin z 40 %). Velké tradiční deníky byly vydávány především ve velkoměstech a větších regionálních centrech (Praha, Brno, Ostrava, Liberec, Ústí n. Labem, Vansdorf, Rumburk a další). Lokální centra a regionální tiskové monopoly²⁰⁵ tvořily veškerou vydavatelskou činnost německého tisku též z 40 %.²⁰⁶

Významným rysem tisku na počátku dvacátého století byla distribuce pomocí předplatného. Narůstající hospodářská krize nijak výrazně vývoj německého tisku nenarušila²⁰⁷. Nadále vzrůstal stranicky vázaný a vlastněný tisk. Z hlediska politicky orientovaného tisku byla nacionální orientace počtem titulů „*nesporně nejčastější a nejvlivnější*“²⁰⁸, avšak co se týče výše nákladu a periodicity byl silnější tisk s inklinací k německým liberálům, i když výsledky prvních poválečných voleb ukázaly jiné skutečnosti, kde výrazný počet hlasů získaly strany s menším podílem periodicity tisku (Německá sociální demokracie - 43,5 % hlasů, DNP a DNSAP – 20,7).

Na sklonku Československé republiky získávala výrazné zastoupení v nákladu tisku ve srovnání s ostatními stranami Henleinova strana SdP²⁰⁹. „*Sudetendeutsche Partei vydávala dva deníky (Sudetendeutsche Pressebriefe a Die Zeit), dva tituly dvakrát týdně (Heimatruf, Ost-böhmens Deutscher Bote) a sedm týdeníků (Rundschau, oficiální stranický deník, Sudetendeutsche Bauernzeitung, Der Kamerad, Der Trommler, Der Volksruf, Die Front, Deutsche Stimmen) a další*“²¹⁰. Svůj vliv rozšiřuje ale i na další deníky. Mezi ně lze zařadit stranické listy jako Ascher Zeitung, Egerer Zeitung nebo Brüxer Zeitung²¹¹.

Jak již z výčtu plyne, německý tisk byl velmi rozvinutý na regionální úrovni. Pod pojem regionálního neboli domovského tisku²¹² „*se skrývaly buď nestranické informační listy s přiměřeným*

²⁰⁴ Nacionálně-liberálně orientovaný na politický tábor okolo Německé lidové strany, pozn. autorky

²⁰⁵ V řadě západoevropských zemí vedla koncentrace vydavatelské činnosti k omezování rozmanitosti tisku a vzniku monopolů v důsledku dominance jedné vydavatelské firmy. U německého tisku tomu bylo jinak. Docházelo ke vzniku lokálních tiskových monopolů v místech, kde byly výhodnější podmínky pro založení a distribuci do širších oblastí (Kubíček a kolektiv, 2004: 70)

²⁰⁶ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 70

²⁰⁷ Tamtéž, str. 72

²⁰⁸ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 74

²⁰⁹ Tamtéž, str. 75

²¹⁰ Tamtéž, str. 181

²¹¹ Tamtéž, str. 74

²¹² K nejvýznamnějším domovským listům patřily počátkem 30. let 20. století tyto deníky: Abwehr (Obrana) s nákladem 112 000 exemplářů, Brüxer Zeitung (Mostecké noviny, 17 000), Gablonzer Tagblatt (Jablonecký deník, 16 000), Ausiger Tagblatt (Ústecký deník, 17 000), Ascher Zeitung (Ašské noviny, 6 000), a karlovarské Deutsche Zeitung (Německé noviny, 6000) (Hruška, 2008:181)

völkish základním stanoviskem nebo bojové noviny (Kampfzeitung), které jako zástupci bojových politických hesel i jako zpravodajské listy nemohly soutěžit s velkými internacionálními novinami hlavního města²¹³. Henlein pod snahou ovlivnit i ostatní tyto periodika a zvýšit vliv své strany „vědomě opustil omezující soutěžní boj s domovským tiskem, který měl nadále plnit důležitou úlohu, a to působit osvětově a výchovně ve smyslu völkish obnovy a zajišťovat vnitřní spojitost národa s politickým ústředím, tedy s vedením Sudetoněmecké strany²¹⁴.“

²¹³ Hruška, 2008: str. 181

²¹⁴ Tamtéž, str. 181

2.2 Tisk na Jáchymovsku v meziválečném období – 1918 - 1939

Vzhledem k většinovému osídlení Jáchymovska obyvatelstvem německy hovořícím a převážně se hlásícím k německé národnosti, je tisk na Jáchymovsku v tomto období většinově německý. Jáchymov byl ustanoven již od roku 1849 jako politický okres, dalo se očekávat, že bude disponovat nějakou formou informování obyvatelstva v regionu. Dvacátá a třicátá léta dvacátého století byla pro regionální tisk velmi příznivá. V každém okresním městě vycházely noviny různých směrů a zaměření²¹⁵. Přímo v městě Jáchymov podle dochovaných pramenů působilo ve třicátých letech dvacátého století několik oficiálních periodik: Nationalsozialische Nachrichten, Obererzgebirger Nachrichten, St. Joachimsthaler Zeitung, Erzgebirgs-Bote, Kurzzeitung des Staatlichen Radium: Thermabades St. Joachimsthal. Další deníky určené pro Jáchymov byly vydávány i v Chebu jako Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge: Wochenschau der Bezirke Neudek und Joachimsthal či Volks-Zeitung: Wochenblatt für den Bezirk Neudek, Platten, Joachimsthal und Pressnitz-Weiprt. Po vzniku Československa, který s sebou nesl i redefinici státního území, byl vydáván tisk, jehož cílem bylo podporovat české zájmy v pohraničí. Tuto funkci na Jáchymovsku plnily týdeníky jako Jáchymovský zpravodaj (součást Karlovarských listů) a Nový jáchymovský kraj (Nové Chebské listy).

2.2.1 St. Joachimsthaler Zeitung

Noviny s titulem *St. Joachimsthaler Zeitung* jsou periodikem vydávaným přímo v Jáchymově. Profilovaly se jako *Detsch-arische zeitschrift zur vertretung der Bedürfnisse des werktätigen Bürgertums von Staadt und Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung*²¹⁶. Podle oficiálních záznamů prvně vyšly 22. ledna roku 1925. Od roku 1926 od čísla 14 vycházely s podtitulem: *Deutschwölkische Heimatschrift für den politischen Bezirk St. Joachimsthal*²¹⁷. Jejich vydavatelem byl Hermann Meyer, který byl současně vlastníkem tiskárny²¹⁸, která sídlila přímo ve městě Jáchymov. Veškerý proces tedy redakce, správa novin a jejich samotné vydávání se tak odehrávalo na jednom místě. Zpočátku byl odpovědným redaktorem Bedřich Meyer, ale roku 1927 tuto funkci přebírá Hermann Meyer. Vycházely pravidelně dvakrát týdně, každou středu a sobotu. V roce 1936 je bylo možné

²¹⁵ Pavel Andrš, Krušnohorský Erzgebirge Luft, ročník 3, č. 2., únor, 2014. Dostupné online: <http://www.krusnohorskyluft.cz>.

²¹⁶ Německé arijské noviny reprezentující zájmy střední třídy města a okresu Jáchymov a jeho okolí.

²¹⁷ Domovský list pro německý lid okresu St. Joachimsthal.

²¹⁸ Buchdruckerei H. Meyer St. Joachimsthal, Alle druckarbeiten für private handel, gewerbe, industrie usw.

pořídít za 3 Kč. Týdenní donáška domů stála 4 Kč. Noviny si mohli čtenáři předplatit na čtvrtletí s cenou 13 Kč.

Skladba novin je v podstatě pravidelná. Na titulní straně většinou najdeme souhrn toho, co se v poslední době ve městě událo s titulkem „*Gemeindeamtliche Nachrichten*“²¹⁹, nebo *Ortsnachrichten*²²⁰, kde se například můžeme dozvědět o konaných událostech, akcích různých sdružení německého obyvatelstva (sportovních, náboženských či zájmových). Na přední straně se objevoval román na pokračování²²¹. Dále články na různá témata a zbytek novin tvořily inzeráty.

Noviny se prezentují jako periodikum určené pro střední pracující třídu města a okresu St. Joachimsthal. Podle Jaromíra Kubíčka a kolektivu lze noviny označit za nacionalistické²²². Dokladem toho je titulní strana z roku 1925²²³, kde najdeme: *Mitteilungsblatt der im Deutschen Ortsrate St. Joachimsthal vertretenen Deutschvölkischen Parteien und Vereine*²²⁴. Je zde otištěn i vlastenecký výrok: *Wer seine Heimat liebt, liebt auch sein Volk*²²⁵. Od roku 1925, od počátků vydávání, se dá konstatovat, že noviny mají tendenci hájit zájmy německého obyvatelstva v příhraničí. Například v čísle 2, které vyšlo 10. ledna roku 1925, najdeme článek s názvem: *Auf dem Weg in die Gemeinschaft*²²⁶, který referuje o schůzi německých politických hodnostářů za účelem podpory národních zájmů Němců, jež se konala v Kraslicích²²⁷. Na titulních stranách se dokonce objevuje symbol nacismu – hákový kříž a to podle dochovaných čísel zejména během let 1925 a 1926. Osoba odpovědného redaktora, Hermanna Mayera sama osobě byla politicky vyhraněná²²⁸. Jaro Vendolský se o něm ve své publikaci vyjadřuje v problematičtém tónu v souvislosti s incidentem, který se odehrál roku 1934. Jednalo se o rezoluci protestující proti zákroku okresního úřadu, který rozpustil v dubnu roku 1934 důvěrnou schůzi nacistů v Turnhalle a „*aniž by ji okresní úřad dal odhlasovat, odeslal ji jako jednomyslně schválenou*“²²⁹.

²¹⁹ Obecní zprávy

²²⁰ Místní zprávy

²²¹ Román na pokračování byl na vrcholu popularity v 30. a 50. letech 19. století v západní Evropě zejména ve Francii a Británii. Vznikl zde takzvaný román-fejeton. Do českých zemí tento žánr dorazil zhruba o třicet let později. Romány na pokračování tiskl v meziválečném Československu každý časopis, noviny i rozhlasový týdeník (<http://www.advojka.cz>).

²²² Kubíček a kolektiv, 2004: str. 242

²²³ St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1925, č. 2, Národní knihovna České republiky; Praha, 10. ledna, 1925

²²⁴ Oběžník místního zastoupení Německé nacionalistické strany a sdružení v Jáchymově.

²²⁵ Kdo miluje svůj domov, miluje i svůj národ.

²²⁶ Auf dem Weg in die Gemeinschaft, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1925, č. 2, Národní knihovna České republiky; Praha, 10. ledna, 1925. Na cestě k národní pospolitosti.

²²⁷ Tamtéž

²²⁸ Vendolský, 1938: str. 15

²²⁹ Vendolský, 1938: str. 15

Českému zástupci v radě tak vznikla nepříjemnost, když noviny St. Joachimsthaler Zeitung podle slov Vendolského „redigované pověstným Mayerem” otiskly zprávu, že o protestu bylo rozhodnuto na základě českého hlasování: „...sogar mit der tschechischen Stimme angenommen (...ba dokonce bylo přijato na základě českého hlasování)²³⁰.

Československý stát po svém vzniku přijal určité zákony na ochranu republiky, jež se týkaly i oblasti médií a případných šíření zpráv, které by poškozovaly celistvost republiky. Tyto záležitosti prověřovalo prezidium ministerstva vnitra na popud a upozornění nějaké organizace nebo jednotlivce. Periodikum St. Joachimsthaler Zeitung čelilo zejména v průběhu třicátých let dvacátého století opakovaným posudkům a zabavování čísel v důsledku porušování zákona. Nejčastějšími důvody bylo šíření nepravdivých zpráv, poškozování institucí, organizací, skupin či obyvatelstva na základě národnosti či rasy apod.

Například 9. srpna roku 1924 bylo zabaveno Okresní správou politickou v Jáchymově číslo 60 tohoto periodického tiskopisu podle zákona na ochranu Československé republiky. Spis upozorňuje na počet zabavených tiskopisů a uvádí počet kusů, které se podařilo zabavit. Důvodem zabavení byly články s názvy: Beschwerde an die Kurkommission²³¹ a Unglaublich²³², které podle výnosu „veřejně popuzují k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, jazyk resp. k zášti neb jiným nepřátelským činům proti jednotlivci pro jeho národnost, jazyk, rasu, tudíž přečin rušení obecného míru ve smyslu výše citovaného zákona²³³.” V následující ukázce můžeme sledovat situaci, ve které dochází k vytváření určitého konfliktu mezi českým a německým obyvatelstvem²³⁴:

Beschwerde an die Kurkommission

„Wir ersuchen zu erheben, wie die fanatische tschechische Frauensperson heisst, welche in der Stadt. Badeanstalt die deutschen Badegäste anschnauzt, die kabinentüren zuschlägt sich wie ein Dragonerwachtmeister benimmt u. zw. deshalb, weil sie deutsch angesprochen wurde”²³⁵.

²³⁰ Tamtéž

²³¹ Stížnost lázeňské komisi.

²³² Neuvěřitelné.

²³³ Národní archiv v Praze. Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV, fond 209, Signatura 207-1102-17

²³⁴ Beschwerde an die Kurkommission, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1924, č. 60, Národní knihovna České republiky, Praha, 9. srpna, 1924

²³⁵ Beschwerde an die Kurkommission, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1924, č. 60, Národní knihovna České republiky, Praha, 9. srpna, 1924. Stížnost lázeňské komisi. „Požadujeme zjistit, jak se jmenuje česká osoba

V následující ukázce dochází k určitému negativnímu vyjádření namířenému proti Židům²³⁶:

Unglaublich

*„Schon durch längere Zeit spricht ein tschechischer Jude bei hiesigen Ladenbesikern vor u. bietet ihnen hohe Mietzinse an. Fr. sagt, er wäre Apotheker und besitze die konzession für den Betrieb einer zweiten Apotheke in St. Joachimsthal. Ferner beabsichtige er gemeinsam mit Dr. Stauch einen Bertrieb von radioaktiven Medikamenten einzusführen. Da nun für die hiesigen Verhältnisse eine Apotheke mehr als genügend erscheint und bei den bekannten Eigenschaften des Radiumtiäger kapsein, Kompressen und Injektionen zu verstehen sind, bürste es sich um eine Irreführung gutgläubiger Menschen und Kranken handeln“*²³⁷.

Roku 1930 v čísle 49 článek s názvem: *Hauer fehlen die Reichsdeutschen*²³⁸ podle prezidia ministerstva vnitra poškozuj a šíří falešné zprávy a ohrožuje dobrou pověst a prosperitu Československých lázní a „jest proto ve veřejném zájmu, aby zprávy takové nebyly rozšiřovány“²³⁹. Číslo periodika bylo zabaveno též z důvodu, že uvádí nepravdivé příčiny poklesu návštěvnosti říšských Němců v Československých lázních²⁴⁰. V následující ukázce je vyjádřena stížnost, související s nízkou návštěvností:

*„Diese Klage hört man allgemein in den Badeorte dieser Republik. Diese Tatsache hat ihren Grund in der ewigen Spionagefurcht und in den Schikanen, mit welchen man die Reichsdeutschen verfolgt“*²⁴¹.

O určitém napětí v česko-německých vztazích v podobě hájení německých zájmů a symbolů, které mohou být spojovány s německým obyvatelstvem, svědčí další usnesení o

ženského pohlaví, která se ve státním lázeňském zařízení osočuje na německé lázeňské hosty, přibouchává dveře kabinek, chová se jako „strážce dragounů“ a to vše jen proto, že byla oslovena německy“.

²³⁶ Hauer fehlen die Reichsdeutschen, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1930, č. 49, Národní knihovna České republiky; Praha, 20. června, 1930. Letos tu říší Němci nejsou.

²³⁷ Beschwerde an die Kurkommission, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1924, č. 60, Národní knihovna České republiky, Praha, 9. srpna, 1924. Neuvěřitelné. „Již delší dobu navštěvuje zdejší majitele obchodu český Žid a nabízí jim vysoké nájemné. Paní říká, že by se mělo jednat o lékárníka, který získal koncesi na provoz druhé (další) lékárny v Jáchymově. Mimo to zamýšlí společně s doktorem Stauchem prodávat radioaktivní medikamenty. Protože je při zdejších poměrech jedna lékárna více než dost a pod známými vlastnostmi nositelů radia si lze představit zábaly, injekce a kapsle, jednalo by se o podvádění důvěřivých lidí a nemocných.“

²³⁸ Hauer fehlen die Reichsdeutschen, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1930, č. 49, Národní knihovna České republiky; Praha, 20. června, 1930. Letos tu nejsou říší Němci.

²³⁹ Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV. Fond 209. Signatura 207-1102-17

²⁴⁰ Tamtéž

²⁴¹ Hauer fehlen die Reichsdeutschen, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1930, č. 49, Národní knihovna České republiky; Praha, 20. června, 1930. Tuto stížnost můžeme slyšet všude v lázeňských městech této republiky. Tato skutečnost má svůj základ ve věčné obavě ze špionáže a v šikaně, kvůli které jsou říší Němci pronásledováni.

přestupku v květnu roku 1923, kdy bylo zabaveno číslo 34 za článek s titulkem: *Im Zeichen des Schutzgesetzes*²⁴², který „hledí se snižovati a vysmívati se úředním nařízením ohledně odstranění nadpisu upomínajícího na jubileum císaře Františka Josefa I. z pomníku stojícího na náměstí jáchymovském, jakož i snižování ustanovení zákona na ochranu republiky²⁴³“. Téhož roku v dubnu opakovaně dochází k dalšímu střetu v interpretaci článku s názvem *Drei Fragen*²⁴⁴ v čísle 24, který byl zabaven Okresní správou politickou v Jáchymově pro přečin z důvodu, že „vyvolává zášť a nepřátelství vůči lidem jiné národnosti respektive obyvatelům státu proti sobě, který byl charakterizován jako přestupek v rámci narušování veřejného pokoje a řádu“²⁴⁵:

*„Es ware dabei nur zu erwägen, ob das nicht auch ohne Juden geschhen fönnte, denn diese Berrschaften betrachten wir unter keiner Bedingung als willkommene gäste. Befonders im Dokauerfal und in den verschiedenen Eden machen sich diese koscheren berrschasten breit“*²⁴⁶.

Pro demonstraci četnosti výpadů proti židovskému obyvatelstvu, ve kterých se objevují pojmy jako „židovská rasa“, lze uvést další článek, jež byl vydán v témže roce:

Sozialdemokratische Bezirkskrankenkasse

*„Die Bezirkskrankenkasse St. Joachimsthal hat ihrem für den Betrieb des Bades und der Zentrallheizung einen tschech. Heizer angestellt. Wir fragen die Herren, ob sich für diesen Bolten kein arbeitslofer Deutscher gefunden hat. Es ist wirklich traurig dass solche Helden deutsche sind. Sie handeln ganz im Sinne der Aussprüche ihrer juden-rassigen Führer, sie kennen keine deutsche Heimat und kein deutsches Empfinden“*²⁴⁷.

²⁴² Im Zeichen des Schutzgesetzes, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1923, č. 34, Národní knihovna České republiky; Praha, 15. května, 1930. Ve znamení zákonů na ochranu.

²⁴³ Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV. Fond 209. Signatura 207-1102-17

²⁴⁴ Drei Fragen, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1923, č. 24, Národní knihovna České republiky; Praha, 10. dubna, 1923. Tři otázky.

²⁴⁵ Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV. Fond 209. Signatura 207-1102-17

²⁴⁶ Drei Fragen, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1923, č. 24, Národní knihovna České republiky; Praha, 10. dubna, 1923. Jen by se mělo zauvažovat nad tím, zda by se to mohlo stát bez Židů, neboť toto panstvo nepokládáme za žádných podmínek za vítané hosty. Obzvláště ty dunajské. Toto „košer“ panstvo se roztahuje v různých rajónech.

²⁴⁷ Sozialdemokratische Bezirkskrankenkasse, In: St. Joachimsthaler Zeitung, roč. 1923, č. 20, Národní knihovna České republiky; Praha, 28. března, 1923. Okresní zdravotní pojišťovna Jáchymov najala pro provoz lázní a centrálního topení jednoho českého topiče. A my se ptáme pánů, zda se pro toto místo nenašel nějaký nezaměstnaný Němec. Je to opravdu smutné. Takový jsou Němci hrdinové. Jednají zcela v duchu výroků svých temperamentních vůdců židovské rasy, neznají žádnou německou vlast a nemají žádné německé citění.

Poslední číslo novin bylo vydáno 21. listopadu roku 1936. Skončilo číslem 93²⁴⁸. Z analýzy můžeme konstatovat, že týdeník patřil mezi periodika, které hájily zájmy německého obyvatelstva poněkud radikálněji a oficiálně se přikláněly k nacistické ideologii.

2.2.2 Erzgebirgs-Bote

Podle záznamů Vrchního státního zastupitelství²⁴⁹ začalo toto periodikum vycházet roku 1903. Započalo tak dlouhou tradici vydávání. Charakterizovalo se jako nepolitický týdeník určený pro politický okres St. Joachimsthal a okolí - *Unpolitisches Wochenblatt für den politischen Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung*²⁵⁰. Redaktorem týdeníku po dlouhé období byl Josef Kral v Jáchymově, který byl zároveň i vydavatelem. Podle záznamů postupně vydavatelství přebírá Hermann Mayer Jáchymově²⁵¹, který ho nahrazuje i ve funkci redaktora²⁵². Tiskárny se v průběhu vydávání několikrát měnily. Přesná data změn nejsou v zápise zaznamenána. Zpočátku byly noviny tisknuty v tiskárně Huga Fridricha, posléze tisk přebírá též Hermann Mayer.

U Kubička a kolektivu²⁵³ najdeme počátek vydávání až od 2. prosince roku 1936, kdy od tohoto roku noviny vydával Fritz Meyer v Jáchymově, kterého od 29. ledna roku 1938 nahrazuje Hermann Mayer v Jáchymově.

Najdeme u něho též zařazení novin do politicky bezbarvých. Ve třicátých letech dvacátého století bylo možno deník pořídit za 50 haléřů s donáškou měsíčně za 4 Kč a také s možností zaslání poštou po jedno čtvrtletí za 14 Kč. Týdeník vycházel pravidelně dvakrát týdně, každou středu a sobotu. Jeho obsah tvořily zprávy a aktuality z regionu, různé kulturní a hospodářské články ze světa, informace ohledně akcí v okrese. Zbytek periodika vyplňují různé inzeráty. Struktura byla v podstatě pravidelná. Většinou se týdeník skládal ze čtyř stran. Každé číslo obsahovalo rubriku *Aus der Heimat*²⁵⁴. Týdeník má spíše formu informativního rázu. Jeho obsah tvoří krátké zprávy, ale najdeme zde i delší články na různá společenská a hospodářská témata. Například v lednovém čísle si lze přečíst článek o krizi ručně vyráběného ubuvnictví²⁵⁵ nebo o vzniku automobilu apod. Pod částí *Verchiedenes*²⁵⁶ se objevovaly různé zprávy i ze zahraniční scény. V několika týdenících z roku 1938 můžeme číst román na pokračování. Periodikum v podstatě obsahovalo to nejdůležitější, co se

²⁴⁸ Kubiček a kolektiv, 2004: str. 358

²⁴⁹ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

²⁵⁰ Nepolitický týdeník pro politický okres Jáchymov a okolí.

²⁵¹ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

²⁵² Tamtéž

²⁵³ Kubiček a kolektiv, 2004: str. 246

²⁵⁴ Zprávy z domova.

²⁵⁵ Erzgebirgs Bote, ročník 1938, číslo 4, Národní knihovna České republiky; Praha, 15. ledna, 1938

²⁵⁶ Různé.

v regionu stalo za poslední týden, oznámení o nastávajících událostech či společenských akcích. Informuje kupříkladu i o spolkovém životě německého obyvatelstva²⁵⁷ nebo církevní organizace. V lednovém čísle roku 1938²⁵⁸ najdeme oznámení organizace *Bund der Deutschen*²⁵⁹ ohledně *Sudetendeutsche Volkshilfe*²⁶⁰, ve kterém se německé obyvatelstvo vyzývá k vzájemné pomoci. Organizace *Bund der Deutschen* žádá o příspěvní peněžní částkou nebo věcnými dary v rámci sbírky sudetoněmecké pomoci v důsledku krize a bídy, která nejvíce postihuje pohraničí. V zářijovém čísle roku 1937 najdeme článek s názvem *Fest stehen zum Volk*²⁶¹, kde jsou obyvatelé německé příslušnosti podněcováni k tomu, aby podporovali své soukmenovce a dávali přednost v první řadě lidem svým, podporovali své obchodníky, živnostníky a průmyslníky²⁶².

Po roce 1938 už na Českém území nejsou dochovány další čísla tohoto periodika, jelikož 10. října bylo území Jáchymovska zabráno Německem. Poslední číslo pochází z 10. září téhož roku konče číslem 71²⁶³.

2.2.3 Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge

Prvním dnem vydávání tohoto nepolitického²⁶⁴ periodika bylo stanoveno datum 3. října roku 1933. Jedná se o hlavičkový list časopisu *Egerländer Sonntagsblatt*. Celý název je *Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge - Wochenschau der Bezirke Neudek und St. Joachimstal*²⁶⁵. Vydávaly se pravidelně jednou týdně. Jejich hlavním programem byly zprávy o světových událostech a místní zprávy z okresů Nejdek a Jáchymov. Zbytek listů vyplňovaly inzeráty na různé služby a produkty.

Odpovědným redaktorem tohoto hlavičkového listu byl Arnošt Reis z Chebu. Samotné periodikum *Egerländer Sonntagsblatt* bylo založeno dříve již roku 1923. Zprvu byl odpovědným redaktorem Josef Steidl. 3. října roku 1933 bylo policejním komisařstvím v Chebu předloženo prezidiu zemského úřadu oznámení, týkající se vydávání hlavičkového listu *Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge - Wochenschau der Bezirke Neudek und St. Joachimstal*, jehož redaktorem se stal Arnošt Reis, dosavadní redaktor *Egerländer Sonntagsblatt*²⁶⁶.

²⁵⁷ V Jáchymově se například ženy scházely v rámci ženského spolku Frauenbundesgruppe, pozn. autorky

²⁵⁸ *Erzgebirgs Bote*, ročník 1938, č. 2. Národní knihovna České republiky; 8. ledna, 1938

²⁵⁹ Český svaz Němců

²⁶⁰ Sudetoněmecká národní výpomoc.

²⁶¹ Pevně stůj při svém lidu.

²⁶² *Erzgebirgs Bote*, ročník 1937, č. 21, Národní knihovna České republiky, 9. září, 1937

²⁶³ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 106

²⁶⁴ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

²⁶⁵ Nedělní listy pro Krušnohoří - aktuality z okresu Nejdek a Jáchymov.

²⁶⁶ Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV, fond 209, Signatura 207-1102-17

Tiskopis byl vydáván společností Fa Kobrtsch a Gschihay v Chebu²⁶⁷. Od 11. prosince roku 1938 tisk přebírá Egerer Zeitung, Verlag und Druckerei v Chebu²⁶⁸.

Programově týdeník přinášel články na různá společensko-vědní témata a zajímavosti ze zahraničí. Každé číslo dokonce obsahovalo rubriku, která nesla název *Interessante ereignisse aus aller Welt*²⁶⁹ nebo také zde najdeme rubriku *Aus Nach und Fern*²⁷⁰. Z dochovaných čísel týdeníku ze sklonku třicátých let dvacátého století se články týkají zejména válečné tematiky. Referují často o katastrofách (válečných, dopravních apod.) a politickém dění v Německu. Obsahují medailónky o významných válečných a jiných osobnostech. Slovo katastrofa se objevuje v titulcích ve zvýšené míře. Ze zběžného prohlédnutí čísel periodika si nelze nevšimnout, že tiskopis často obsahuje titulky s vykřičníky (*Zweimal täglich Mädchenraub*²⁷¹!, *Gefek wird, was die Regierung will!*²⁷²). Jedno z čísel píše o oslavě narozenin fašistického politika Hermanna Göring²⁷³. Periodikum také přináší zprávy o volbách v souvislosti s německým obyvatelstvem v Sudetech - v čísle 23 ročníku 1938 je otištěna zpráva o výsledku voleb v 832 Sudetoněmeckých obcích, které jednotně stojí za Henleinem²⁷⁴. Dále se zde můžeme dozvědět o tragických událostech, únosech žen a krádežích či popravě Židů v Palestině²⁷⁵.

Vydávání periodika končí 1. ledna roku 1939 číslem 52²⁷⁶.

2.2.4 Volks-Zeitung

Celý název tohoto periodika zní *Volks-Zeitung - Wochenblatt für den Bezirk Neudek, Platten, Joachimsthal und Pressnitz – Weiprt*²⁷⁷. Jedná se o periodikum, které vycházelo jednou týdně, každou neděli. Tiskopis začal být vydáván od 28. ledna roku 1934. Později se

²⁶⁷ www.hamelika.cz ověřeno dne 4. 11. 2016. Toto nejznámější chebské nakladatelství mělo dlouhou tradici. Již od roku 1834 kupuje knihtiskař Kobrtsch dům v němž zřizuje rodinný podnik nakladatelství a tiskárnu. Postupně zakládá i filiálku v Mariánských Lázních v podobě tiskárny a knihkupectví. Podnik přebírá syn Franz Gschihay, posléze Bety Gschihayová, která podnik úspěšně vede až do roku 1945. Po válce podnik převzal Emil Pavlíček.

²⁶⁸ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 354

²⁶⁹ Zajímavé události ze světa.

²⁷⁰ Z blízka i z dále.

²⁷¹ Únos žen dvakrát denně!

²⁷² Gefek, to je to, co vláda chce!

²⁷³ Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge, roč. 1938, č. 30, Národní knihovna České republiky, 7. srpna, 1938

²⁷⁴ Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge, roč. 1938, č. 23, Národní knihovna České republiky, 5. května, 1938

²⁷⁵ Tamtéž

²⁷⁶ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 354

²⁷⁷ Volks-Zeitung - týdeník pro Nejdek, Horní Blatnou, Jáchymov a Vejprty.

z archivu dozvídáme: „poněvadž sídlo časopisu je na území, které 18. října 1938 bylo zabráno Německem, nebylo možno další číslo spatřiti. Navrhuje se dáti nedokončené do vazby“²⁷⁸. Původně se noviny jmenovaly *Obererzgebirger Volks-Zeitung – Wochenblatt für die Bezirke Graslitz, Neudek, Platten, Joachimsthal und Weipert*²⁷⁹. Vydával je zpočátku Richard Mai v Chebu. Od 5. ledna 1931 vydavatelství přešlo pod Karla Schustera z Chebu. Od 28. ledna 1934 začíná vycházet pod názvem *Volks-Zeitung*. Každé číslo obsahovalo většinou 6 stran. Bylo možné ho pořídit za 70 haléřů. Předplatné činilo za čtvrtletí 9 Kč a za půl roku 18 Kč. Od roku 1935, konkrétně od čísla 34, noviny vycházejí v nakladatelství Wenzel Horn taktéž v Chebu.

Týdeník programově přinášel důležité zprávy a novinky z okresu Nejdek, Horní Blatná, Jáchymov a Vejprty. Každému okresu byla vymezena část periodika, která obsahovala důležité zprávy a zajímavosti z daného regionu. Týdeník obsahoval články na politická, sociální či zahraniční témata. Dokladem jsou titulky článků jako: *Der Richtige Weg - Ein Jahr neue Nationalitätenpolitik in der ČSR*²⁸⁰ či *Ein Millionen skandal um Henlein - Amerika gegen die diktatoren*²⁸¹. Nejdeme zde i strany pro zábavu. Týdeník se nevyhnul i dalším různým tématům, například z oblasti módy nebo techniky. Některé strany byly věnovány dětským čtenářům. Přinášely různé příběhy, hádanky a říkanky. Čtenáři si zde mohli přečíst román na pokračování.

Podle publikace České noviny od Jaromíra Kubíčka a kolektivu²⁸² je týdeník řazen k politicky bezbarvým novinám. Ze zběžné analýzy jednoho z lednových čísel roku 1936, z období předválečného, můžeme sledovat práci s pojmy “fašismus” a “diktátor”. Nalezneme je v článku *Weltoffensive gegen Faschismus*²⁸³ s publikací řeči amerického prezidenta Teheodora Roosevelta proti diktátorům. V odstavci pojmenovaném *Faschistische*

²⁷⁸ Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge, roč. 1938, č. 30, Národní knihovna České republiky, Praha, 28. ledna, 1938

²⁷⁹ Obererzgebirger Volks-Zeitung –týdeník pro okres Kraslice, Nejdek, Horní Blatnou, Jáchymov a Vejprty.

²⁸⁰ Der Richtige Weg, In: Volks Zeitung, roč. 1938, č. 8, Národní knihovna České republiky, Praha, 20. února, 1938. Správná cesta. Rok nové národnostní politiky v Československu.

²⁸¹ Millionen skandal um Henlein, In: Volks Zeitung, roč. 1938, č. 6, Národní knihovna České republiky, 6. února, 1938. Milionový skandál u Henleina. Amerika proti diktátorům.

²⁸² Kubíček a kolektiv, 2004: str. 251

²⁸³ Weltoffensive gegen Faschismus, In: Volks Zeitung, roč. 1936, č. 2, Národní knihovna České republiky, 12. ledna, 1936. Světová ofenzíva proti fašismu.

*Kriegsbanditten*²⁸⁴ se dozvídáme o sestřelení Červeného kříže italským letadlem na základě výpovědi jmenovaného Abisse Abeby:

“Ein amtliches kommuniké melbet: Die Italienschen Angriffe gegen das Rote kreuz werden fortgefekt. Samstag früh bombardierten italiensche Flugzeuge die Rote -Kreuz-Ambulanz Ar. I bei Daggabur. Diese Ambulanz hatte in groser Entfernung vom Militär ihren Standplatz. Die italienschen Flugzeuge warten zuerst einige Bomben ab und nahmen fobann die Ambulanz unter Maschinengewehrfeuner. Der Materialschaben ist Gros²⁸⁵“.

Mimo to je článek proložen řadou ilustrací. Na jedné z nich dochází k zesměšnění Adolfa Hitlera (viz příloha č. 12). Ačkoliv se týdeník podle záznamu Vrchního státního zastupitelství²⁸⁶ oficiálně nehlásí k žádné politické orientaci, lze v něm tak sledovat protifašistické tendence a odsuzování diktátorské politiky.

Poslední výtisk je evidován z 18. září roku 1938 s číslem 38²⁸⁷.

2.2.5 Nationalsozialistische Nachrichten für den Bezirk St. Joachimsthal

Toto periodikum začalo být vydáváno 15. února roku 1925, přičemž zaniká 15. června téhož roku. V tomto období vychází nákladem jen jednou měsíčně. Jeho programem je sdělování zpráv ohledně vedení strany jednotlivým členům *“jakož i poučování v ohledu nacionálně socialistickém”*²⁸⁸. List přinášel krátký přehled o politické situaci, o stavu organizace a událostech v obci. Odpovědným redaktorem je Jan Klinger²⁸⁹ v Jáchymově. Podle policejního ředitelství v Plzni Jan Klinger²⁹⁰ organizoval a vedl v Jáchymovském okrese

²⁸⁴ Faschistische Kriegsbanditten, In: Volks Zeitung, roč. 1936, č. 2, Národní knihovna České republiky, Praha, 12. ledna, 1936. Fašističtí váleční bandité.

²⁸⁵ Faschistische Kriegsbanditten, In: Volks Zeitung, roč. 1936, č. 2, Národní knihovna České republiky, Praha, 12. ledna, 1936. Jeden oficiální zdroj říká: italský útok proti Červenému kříži byl.... V sobotu brzy zrána italský letoun bombardoval ambulanci Červeného kříže u Daggaburu. Tato ambulance byla ve velké vzdálenosti od vojenského prostoru. Italské letadlo vrhlo na ambulanci několik bomb a páčila na ní z raketometu. Škody byly velké“.

²⁸⁶ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97.

²⁸⁷ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 265

²⁸⁸ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

²⁸⁹ Státní okresní archiv v Plzni. Fond Policejního ředitelství v Plzni. NA, MS. Karton 476, Plzeň. 18. 5. 1934. Jan Klinger se narodil 5. 10. 1888 v Jáchymově.

²⁹⁰ Státní okresní archiv v Plzni. Fond Policejního ředitelství v Plzni. NA, MS. Karton 476, Plzeň. 18. 5. 1934

bývalou stranu německých národních socialistů a Jugendverband (Svaz mladých)²⁹¹. Noviny jsou tisknuty Hermanem Mayerem taktéž v Jáchymově.

K obnovení listů dochází opět 4. listopadu roku 1932. Tentokrát vycházejí jednou týdně. Tento politický týdeník zastupoval program strany: „*Deutsche Nationalsozialisten*“, tedy Německé strany národně socialistické. Deník oficiálně vydávala politická strana *Ortspartei St. Joachimsthal der Deutschen Nationalsozialistischen Arbeiterpartei*²⁹² v Jáchymově. Odpovědným redaktorem byl i nadále po obnovení Jan Klinger v Jáchymově. Tiskařem byl stále Herman Mayer. Roku 1933 se funkce odpovědného redaktora ujímá Norbert Rösler. Nakladatelství deníku zaštiťuje Jan Klinger. Týdeník se na území České republiky nedochoval. Strana DNSAP se programově čím dál více přibližovala NSDAP. Nejpočetnější vrstvu svých příznivců zejména nacházela v severních Čechách. Její program tvořil sociální radikalismus, velkoněmecký nacionalismus a hrubý antisemitismus²⁹³.

V dobovém tisku se můžeme dočíst o osobě Jana Klintera. Jednalo se o místního výrobce kufrů a mýdla. Článek v dobovém periodiku (Chebské hlasy z roku 1933) ho popisuje jako hlavu „hákokřižáků“ v Jáchymově, *„jejichž drzost a výbojnost roste ze dne na den, takže po setmění si není jednotlivec Čech na ulici jist, že nebude přepaden a ztýrán....Jsou však obavy, že tito „bojovníci“ půjdou ve svém národním citění tak daleko, že nebudou před nimi české ženy a děti na ulici jisty...V posledních dnech došly též některým jáchymovským Čechům i výhružné dopisy, plné nestoudné vyzývavosti“*²⁹⁴. Jeho listy *Nationalsozialistische Nachrichten* podle článku jsou plné nářků na nespravedlivé utiskování Němců v tomto státě. Přímo číší nenávisť vůči všemu českému a k Československému státu a i proti Němcům, kteří nemají tutéž zaujatost jako oni. *„V posledním čísle tohoto plátku, kde vykrucuje hákokřižácké násilnosti v Českém Wiesenthalu a v restauraci Lesním zámečku, jest nazván Československý stát dieser feine“*²⁹⁵ *Stadt. A to cenzura nevidí.*²⁹⁶ Můžeme zde tak sledovat vzájemné střety a napadání se na poli českých a německých novin, kterým jsou dokladem vyostřených česko-německých vztahů.

²⁹¹ Státní okresní archiv v Plzni, Fond Policejního ředitelství v Plzni, NA, MS, karton 476, Plzeň, 25. 6. 1936. Byl odsouzen pro zločin přípravy úkladů o republiku k 18 měsícům vězení.

²⁹² Místní organizace Německé národně-socialistické strany dělnické – DNSAP.

²⁹³ Kárník, Libri, 2003: str. 93

²⁹⁴ Nové Chebské hlasy, roč. 1933, č. 18, Národní knihovna České republiky, Praha, str. 7

²⁹⁵ V překladu „křehoučký“, pozn. autorky

²⁹⁶ Tamtéž, str. 7

Kdy týdeník oficiálně skončil své vydávání, není dochováno, poslední zmínku o tomto v zápisu Státního vrchního zastupitelství najdeme z roku 1933²⁹⁷. Roku 1934 byla totiž strana NSDAP Československou vládou zakázána.

2.2.6 Obererzgebirger Nachrichten

Tyto noviny byly prvně vydány 6. ledna roku 1927. Vycházely jednou týdně každou sobotu a jsou prohlášeny v zápisu jako nepolitické²⁹⁸. Podtitulek zní: *Unabhängige und Unpolitische Wochenschrift für die Bezirk oberen Erzgebirges*²⁹⁹. I podle Kubička a kolektivu je lze řadit do tzv. politicky bezbarvých periodik. Roční předplatné stálo v roce 1930 26 Kč a čtvrtletně 6,50 Kč. Jednotlivý výtisk bylo možné pořídit za 50 haléřů.

Skládal se zpravidla ze dvanácti stran. Ze zápisu do obvodu Státního zastupitelství v Chebu 7. ledna roku 1927³⁰⁰ se můžeme dovědět, že odpovědným redaktorem byl od začátku založení Josef Bernt v Jáchymově. Tisk periodika se uskutečňoval v nakladatelství Hugo Fridrich taktéž v Jáchymově. Od 1. června roku 1927 Josefa Bernta ve funkci odpovědného redaktora nahrazuje tiskař Hugo Fridrich³⁰¹.

Jeho obsah tvořily zpravidla úřední a místní zprávy, vyhlášky, pracovní nabídky, také různá oznámení ohledně společenských akcí a zábavy a jako odlehčení čtenářům posloužily romány na pokračování, které lze zpravidla nalézt již na první straně. Na druhé straně týdeníku najdeme krátké zprávy v rubrice s názvem: *Oertliches und Provinzial*³⁰², kde jsou otisknuty zprávy kratšího rozsahu, řazené do krátkých úseků za sebou. Součástí novin byla i příloha „*Aus unsere Heimat*“³⁰³, kde se objevovaly články na různá společenská (historická, církevní, cestopisná apod.) témata. Například v čísle 7 ročníku 1925 z 2. ledna najdeme článek Dr. M. Urbana o historii těžby v severozápadních Čechách³⁰⁴. Během roku 1929 byla součástí periodika příloha: *Illustriertes Unterhaltungsblatt: Wochentliche Beilage*

²⁹⁷ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

²⁹⁸ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

²⁹⁹ Nezávislý nepolitický týdeník pro horní Krušnohoří.

³⁰⁰ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

³⁰¹ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

³⁰² Místní a provinční zprávy.

³⁰³ Z našeho domova.

³⁰⁴ Zur Geschichte des Ginnbergbaues im nordwestlichen Böhmen, In: Aus Unferer Heimat, Obererzgebirger nachrichten, Národní knihovna České republiky, Praha, 2. ledna, 1925

*der Obererzgebirger Nachrichten*³⁰⁵, která přinášela čtení na pokračování, které bylo doprovázeno ilustracemi z různých měst. Zbytek noviny vyplňovaly inzeráty.

Poslední výtisk je dochován z 24. září roku 1938 čísla 39³⁰⁶.

2.2.7 Kurzeitung des Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal

Ve Státním okresním archivu Karlovy Vary se dochoval jeden výtisk periodika *Kurzeitung des Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal*³⁰⁷. Pochází z roku 1939 z 26. srpna. Z titulní stránky se můžeme dočíst, že se jedná o čtvrté vydání (4. folge). Periodikum bylo vydáváno Státními lázněmi Jáchymov. Obsahovalo informace pro lázeňského hosta. Na první straně najdeme instrukce, jak nejefektivněji strávit pobyt, informace o léčebné kúře, časech procedur a další různá doporučení pro léčebný pobyt v lázních. Další strany jsou věnované historii lázeňství v Jáchymově a informacím o těžbě uranu a výrobě rádia a jeho procesu využívání v lázeňství. Lázeňský host zde dále najde informace o konaných společenských akcích a koncertech, tipy na zajímavá místa v okolí, také důležité kontakty na instituce ve městě. Zbytek tiskoviny tvoří inzeráty na další lázeňské služby a upozornění na penziony.

2.2.9. Jáchymovský zpravodaj (Karlovarské Listy)

Jáchymovský zpravodaj byl součástí novin Karlovarské Listy. Periodikum nejdříve vycházelo pod titulem Severozápad – informační a nepolitický týdeník župy karlovarské³⁰⁸. Noviny vznikly na popud Národní jednoty severočeské, která po tom, co iniciovala vznik první české Karlovarské tiskárny, založila i tento hraničářský nepolitický týdeník, který začal vycházet 12. května roku 1923. Od 18. srpna roku 1923 č. 15 byl přejmenován na Karlovarské listy s podtitulem: Informační a nepolitický týdeník župy karlovarské, který byl změněn roku 1935 na Neodvislý hraničářský list³⁰⁹. Vydával ho Odbor Národní jednoty severočeské. Od 1. prosince roku 1923 přebírá vydavatelství Antonín Štrombach v Lounech a od data 3. ledna roku 1931 Národní dům. Ke změně vydavatelství dojde ještě jednou a to 3. března roku 1934, kdy se ho ujímá Kartografia v Karlových Varech³¹⁰.

³⁰⁵ Ilustrovaný zábavný list: týdenní příloha deníku Obererzgebirger Nachrichten.

³⁰⁶ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 264

³⁰⁷ Kurzeitung des Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal, roč. 1939, č. 4. Státní okresní archiv v Karlových Varech, Karlovy Vary, 26. srpna 1939.

³⁰⁸ Kubíček a kolektiv: str. 339

³⁰⁹ Kubíček a kolektiv: str. 339

³¹⁰ Tamtéž, str. 339

Roku 1934 se stal i "krajinským listem Jáchymovským" pod jménem Jáchymovský zpravodaj³¹¹. Karlovarské Listy byly složeny z více hlavičkových listů západočeských lokalit³¹². Periodikum vycházelo jednou týdně. Odpovědným redaktorem byl Rudolf Jirásek³¹³ v Karlových Varech. Roku 1938 bylo možné noviny pořídít za 50 haléřů.

Od roku 1934 týdeník hlásí změnu programu. Charakterizuje se jako nepolitický týdeník, který hájí zájmy národní, kulturní a hospodářské. Zpočátku byly součástí Karlovarských listů tři hlavní části - Jáchymovský zpravodaj, Mariánskolázeňské Listy a Chebské Listy. Později od 14. srpna roku 1937 se k listům přidávají další. Odpovědným redaktorem byl Bedřich Ernest. Ve funkci odpovědného redaktora se v listech se v průběhu jejich vydávání vystřídal několik osob. Od roku 1924 jím byl Jaroslav Ulrich, dále od roku 1926 František Cach. Roku 1927 ho nahrazuje Otakar Vrkoč. Rokem 1930 se funkce ujímá František Prokop - poštovní úředník v Karlových Varech.

Obsahem novin byly týdenní zprávy, odborné články, zprávy spolkové činnosti, beletrie a inzeráty. V prvním čísle roku 1938 najdeme výzvu čtenářům, aby podpořili vydávání týdeníků po finanční stránce a noviny si předplatili³¹⁴. „*Těžké doby doléhají na vydavatelstva všech novin, tím spíše je těžší situace u listů krajinského v území smíšeném.*“³¹⁵

Týdeník se zabýval problematikou česko-německých vztahů. Jeho hlavním účelem bylo hájit české zájmy v Sudetech a podporovat národní uvědomění Čechů. Častým námětem článků na sklonku třicátých let dvacátého století je SdP (Sudetoněmecká strana) a její politický vývoj v souvislosti s vymezováním německého obyvatelstva vůči českému. V ročníku 17 čísla 5 týdeník věnuje celou titulní stranu tématu proporcionality českého a německého obyvatelstva, kde dochází ze strany periodika k zpochybnění skutečného počtu německého obyvatelstva kvůli jevu odnárodňování, kterému historicky české obyvatelstvo čelilo v souvislosti s germanizací³¹⁶. Toto téma se objevuje v průběhu roku 1938 v týdeníku

³¹¹ Vendolský, 1938: str. 14

³¹² Ašské listy, Loketské listy, Nejdecké listy, Tachovské listy, Kraslické listy a Falknovské listy, pozn. autorky

³¹³ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, Karton 97

³¹⁴ Karlovarské Listy: neodvislý hraničářský list, roč. 17, č. 1, Národní knihovna České republiky, Praha, 3. ledna 1938.

³¹⁵ Tamtéž

³¹⁶ Karlovarské Listy: neodvislý hraničářský list, roč. 17, č. 5, Národní knihovna České republiky, 29. ledna, 1938

častěji. Dalším bodem novin je též organizace podpory Čechů v příhraničí³¹⁷. Zprávy v rubrice Jáchymov většinou obsahují krátké zprávy o konaných schůzích Národní jednoty severočeské, akcích Sokolu, v roce 1936 zprávy o sjezdu Republikánské strany a činnosti organizace Okresní péče o mládež a organizované pomoci Čechům a další zprávy o mimořádných událostech na Jáchymovsku.

List ukončil své vydávání v důsledku zabránění příhraničí Německem 17. září roku 1938, číslem 38³¹⁸.

2.2.10 Nový Jáchymovský kraj (Nové Chebské hlasy)

Nový Jáchymovský kraj byl součástí periodika *Nové Chebské hlasy: hraničářský list: časopis českého severozápadu*, který se sestával z vícero hlavičkových časopisů západočeských krajů³¹⁹. Počátek vydávání periodika byl stanoven na 9. listopadu roku 1934. Jedná se o časopis – politický týdeník, který vycházel každý pátek. Tisk zajišťovala tiskárna K. A. Köbler v Chebu. Týdeník se skládal většinou ze 4-6 stran.

Programem periodika byly místní zprávy podle lokalit a jejich hlavním cílem bylo „*hájit zájmy českých menšin v pohraničí*“³²⁰. Odpovědným redaktorem a vydavatelem byl Josef Petráň původem z Bíliny³²¹. V Chebských Listech začal působit od roku 1933 do roku 1936 jako spoluvydavatel a redakční spolupracovník.

Na úvodní straně najdeme většinou články týkající se problematiky soužití Němců a Čechů v Československém státě, témata související s politikou Československa a Německa v souvislosti s nacistickou ideologií a Adolfem Hitlerem. Texty jsou většinou nacionálně

³¹⁷ O tuto činnost se měly starat především spolky jako Národní jednota severočeská, Národní jednota Pošumavská, Sokol a politické strany (Karlovarské Listy, neodvislý hraničářsky list, roč. 17, č. 6, Národní knihovna České republiky, Praha, 5. února, 1938).

³¹⁸ Kubíček a kolektiv, 2004: str 339

³¹⁹ Nový Ašský kraj, Nový Falknovský kraj, Nový Františko-lázeňský kraj, Nový Jáchymovský kraj, Nový karlovarský kraj, Nový Kraslický kraj, Nový Loketský kraj, Nový Mariánsko-lázeňský kraj, Nový Nejdecký kraj, Nový Tachovský kraj, pozn. autorky

³²⁰ Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Seznam periodických tiskopisů 1918 - 1948, VSZ III., F. 16, karton 97

³²¹ Josef Petráň pracoval v zemědělství jako tovární dělník a horník. Za okupace nepracoval a nebyl politicky činný. Od roku 1943 pracoval v ilegální skupině Dnes, která připravovala a rozšiřovala ilegální letáky a vydávání politického deníku, který v první den povstání roku 1945 vyšel pod názvem Dnes. V roce 1921 působil v národní sociální mládeži. Politicky měl tendenci směřovat doleva. Byl členem okresního vedení mládeže KSČ v Mostě. Od roku 1948 působil v redakčním svazku časopisu Rudé Právo. ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid vyřazení – Josef Petráň; Národní archiv, Praha.

zabarveny, viděny z perspektivy českých národních zájmů, odrážející napětí a vzájemné výpady české a německé strany proti sobě: „*Naši henleinovští odpůrci mají velmi vyvinutou vynalézavost, pokud jde o jejich zastřeně vyhraněnou politiku. Tvrdí o nás ve svém novém ostrém útoku, že jsme časopisem, žijícím výhradně ze sudetoněmeckých inzerentů a ve skutečnosti, jak jest nám vytýkáno, máme psychotechnický strach před němectvím. Nové Chebské hlasy jako hraničářské noviny jen prý štvou proti sudetským Němcům a proto se nelze diviti, že sudetské noviny nemají více chuti ani dobré vůle, aby uvěřily možnosti spravedlivého soužití obou národností*“³²².

V následujícím článku „*Krev neprolitá, ale ztracená*“ můžeme sledovat ostřeji vyhraněný názor na problematiku smíšených manželství: „*Prozatím je jisto, že smíšená manželství, a jde tu skoro výlučně o českého zaměstnance oženivšího se s Němkyní, stala se jedním z nejvážnějších problémů našeho pohraničí ne-li problémem nejvážnějších problémů již proto, že se stávají zjevem čím dále tím častějším.*“³²³

Na ostatních stranách se čtenáři mohou dočíst o vybraných zprávách ze všech lokalit. V jednotlivých krajských rubrikách si lze většinou přečíst informace o veřejných akcích, slavnostech, sokolských střetech, veřejných sbírkách či o valných hromadách Národní jednoty severočeské apod. V novinách můžeme získat náhled do společenských poměrů v souvislosti s třicátými lety dvacátého století, kdy docházelo na Jáchymovsku ke shromažďování nacistů a jejich schůzím – píše se v nich o důvěrné schůzi, na které měl vystoupit „senátor Wenzl“, kdy Turnhalu naplnilo 700 „hákokřížáků“ z celého okolí. „*Při vstupu vládního komisaře Dr. Šubra a četnického poručíka Peška, otráslu budovou huronské Heil Hitler, načež aniž byla schůze započata, byla místnost pohotovým četnictvem vyklizena*“³²⁴

Březnové číslo roku 1937 si připomíná 87. výročí narození T. G. Masaryka jako prezidenta Osvoboditele: „*Masaryk dal ideovou náplň brannému odporu našeho národa za války, položil základy naší branné politiky, formuloval její zásady a ovlivňoval vytváření*

³²² Deutsch Hetzpresse, In: Nové Chebské hlasy, roč. 1936, č. 36, Národní knihovna České republiky, Praha, 5. září, 1936.

³²³ Krev neprolitá, ale ztracená, In: Nové Chebské hlasy, roč. 1936, č. 3, Národní knihovna České republiky, Praha, 18. ledna, 1936.

³²⁴ Chebské hlasy, roč. 1933, č. 8, str. 7, Statní okresní archiv Cheb; Cheb, 12. března, 1933

demokratického ducha v armádě“³²⁵. Osoba T. G. Masaryka je v článku hojně zmiňována jako symbol Československé státnosti.

V roce 1937 vydavatelství noviny přebírá Vladislav Maršíček. Poslední údaj o novinách lze nalézt ze 7. srpna roku 1937. Týdeník skončil své vydávání číslem 32³²⁶.

³²⁵ Chebské hlasy, roč. 1937, č. 10, Statní okresní archiv Cheb; Cheb, 6. března, 1937

³²⁶ Kubíček a kolektiv: str. 146

2.3. Tisk v ČSR v době Protektorátu Čechy Morava

Po zabrání příhraničních oblastí a ustanovení Sudet a i pozdějšímu vytvoření Protektorátu Čechy Morava je pro tisk příznačné řízení tisku a cenzura. Jedním z prvních rozhodnutí, které Konrád Henlein učinil po svém zvolení do funkce říšského komisaře, byl kromě rozpuštění všech politických stran i zákaz všech vydávaných novin a časopisů³²⁷.

Tiskový úřad pro Sudetskou župu měl sídlo v Liberci a dále se vyvíjel podle modelu říšského tisku, avšak zastihly ho stejné změny jako tisk český (omezení počtu stran a rušení listů). Ve všech zemích ač byly válčícími stranami nebo okupovanými zeměmi se média stala prostředkem válečné propagandy³²⁸. Nacisté vytvořili propracovaný systém jejího šíření. Na okupovaných územích se mediální produkce rozdvajila na legální tisk a ilegální (odbojový). V září roku 1938 byla ustanovena Ústřední cenzurní komise (ÚCK). Byla zakázána jakákoliv kritika vlády nebo Německa. V období od října 1938 do ledna 1939 zaniklo 1900 titulů periodického tisku. Pochopitelně na území Sudet ukončilo svou činnost mnoho českých titulů ale i německých, především komunistických a sociálně demokratických³²⁹. Zákazy vydávání novin byly nečetnější v období 1940-1942. Z 2 125 titulů jich bylo do konce války zastaveno okolo 1 887. Ač zpočátku to byly hlavně důvody politické, ke konci války hlavně hospodářské (nedostatek papírů)³³⁰. Omezení počtu politických stran pochopitelně vedlo ke zrušení stranických periodik. „*Pro mediální situaci na území protektorátu Čechy Morava byla příznačná především systematická snaha nacistické moci dostat pod kontrolu veškerou produkci potenciálně ovlivňující veřejné mínění*“³³¹. Po počátečních prozatímních opatřeních a vytvoření protektorátních úřadů bylo formálně ustanoveno oddělení kulturně politických záležitostí Úřadu říšského protektora v čele s Karlem von Gregorym. Zde byla zřízena prozatímní německá služebna pro tisk, kterou řídil důstojník SS Wolfgang Wolfram von Wolmar³³². V roce 1939 vycházelo v Protektorátu údajně jen 9 deníků a přibližně 40 týdeníků³³³. „*Pro období roku 1939 musíme brát již v úvahu skutečnost, že tisk na území Sudet po září 1938 buď zanikl, nebo se stal součástí*

³²⁷ Gebhart, Kuklík, 2004: str. 28

³²⁸ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: str. 187

³²⁹ Tamtéž, str. 194

³³⁰ Tamtéž, str. 199

³³¹ Tamtéž, str. 195

³³² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: str. 90

³³³ Kubíček a kolektiv, 2004: str. 76

říšských statistik. Zbývající německý tisk na území Čech a Moravy zastavil své vydávání většinou koncem roku 1938, nejpozději však v březnu 1939³³⁴.

³³⁴ Köpplová, 2012: str. 31

3 TISK NA JÁCHYMOVSKU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

3.1 Tisk v Československu po druhé světové válce

Na osvobozených územích byly po válce ustanoveny mechanismy vypořádání se s médii, která byla za války pod vedením okupační moci a propagandy a také s lidmi, kteří v těchto médiích působili³³⁵. Bylo potřeba určité očisty a restrukturalizace mediální scény spojené s rušením a zakládáním nových titulů periodického tisku či obnovováním titulů zastavených. Docházelo k postupnému budování institucionalizovaného systému kontroly a řízení médií. Po roce 1945 bylo nově ustanoveno ministerstvo informací, které řídilo média (kinematografie, periodický a neperiodický tisk a rozhlasové vysílání). Do čela ministerstva byl postaven Václav Kopecký (významný člen a funkcionář KSČ)³³⁶. Mezi působnost ministerstva spadalo vydávání povolení k tisku a za podpory Národní fronty začalo razit představu o tisku, jež má „*sloužit zájmu lidu, národa a státu*“³³⁷. Noviny a časopisy vycházejí ve veřejném (národním) zájmu a proto nesmějí být předmětem výdělečného podnikání a v soukromém vlastnictví.

Československo se po druhé světové válce potýkalo s nedostatkem papírů. Nakládání s papírem bylo v kompetenci tiskového odboru ministerstva informací, proto se tato skutečnost stala určitým nástrojem, jak regulovat tisk. Mohly tedy vycházet jen ta periodika, která ministerstvo schválilo. Už od května roku 1945 mohly dostávat povolení k vydávání novin jen státem uznané politické strany, státní úřady a společenské organizace³³⁸. Docházelo k rušení titulů nepovolených politických stran, bulvárních, německých a dalších například nacistických a protizidovských³³⁹.

Postupující restrukturalizace probíhala jak u nadregionálních periodik v hlavních centrech tak i v regionálních médiích. Po druhé světové válce docházelo k masivnímu odsunu německého obyvatelstva a osidlování pohraničí českým obyvatelstvem. V těchto oblastech tak začal vznikat český tisk. Německý tisk, který měl dlouhou tradici sahající až do 19.

³³⁵ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: str. 218

³³⁶ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: str. 115

³³⁷ Tamtéž, str. 115

³³⁸ Tamtéž, str. 115

³³⁹ Tamtéž, str. 115

století, rázem však po válce zanikl. Regionální tisk brzy začaly vydávat české politické strany, či české národní výbory a další instituce.

V únoru pomáhali v prosazování komunistických zájmů zejména dělníci v souvislosti s Revolučním výborem (ROH). Prostřednictvím něho byli i organizováni pracovníci v papírenském průmyslu a v dalších sektorech spojených s médii, kteří kupříkladu odmítali zajišťovat výrobu periodik s nekomunistickým obsahem. Nové ustanovení zákona ohledně postavení redaktorů a o Svazech novinářů podporovalo případné rychlé odstranění novinářů nevyhovujících. Komise akčního výboru ustanovila nové ideové směrnice, kterými by se novinář měl řídit³⁴⁰.

Po převratu v únoru 1948 KSČ postupně převzala veškerou moc ve státě. Začala tak budovat společenský pořádek podle sovětského vzoru. Započaly tak změny, které zasáhly všechny sféry společnosti. Celkově se nový ustanovený režim snažil o co největší centralizaci v řízení společnosti, což se pochopitelně nevyhnulo ani mediální sféře, jelikož veřejné mínění bylo důležitou složkou režimu a nástrojem jak vychovávat společnost³⁴¹. Média získávala propagandistickou úlohu. Hlavním cílem mediální politiky po roce 1948 bylo prosazovat politiku KSČ. Ministerstvo financí přistoupilo ke kontrole všech vydávaných povolení k tisku novin a časopisů. Akční výbor začal prověřovat všechny pracovníky v mediální sféře a vytvářet seznamy nepohodlných lidí, kteří byli propouštěni nebo zařazeni na jiné pracovní místo. Od března již roku 1948 došlo k zastavení kolem 570 titulů celonárodních a regionálních periodik. Dohled nad médii mělo kulturně propagační oddělení ÚV KSČ. Podobné útvary působily v krajích a okresech. Tento tiskový a vydavatelský odbor vydával politické směrnice redakcím a kontroloval jejich činnost. Rozhodoval o existenci každého periodika a o tom, co by měl obsahovat a i personálním obsazením³⁴².

Politické či společenské organizace a další, které měly oprávnění vydávat tisk, měly většinou své vydavatelské podniky. Velký počet periodik vydávala přímo Komunistická strana (Rudé právo, Rovnost, Nová svoboda).

³⁴⁰ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: str. 247

³⁴¹ Tamtéž, str. 247

³⁴² Tamtéž, str. 248

Roku 1953 přešla kontrola nad médii od stranických orgánů na státní správu. Vláda ustanovila samostatný orgán státní správy Hlavní správu tiskového dohledu (HTSD). Kontrolu nad mediálním obsahem podporovalo i financování, které bylo ze státního rozpočtu. I přes nedostatek papíru měl režim snahu vydávat tisk pro co nejširší veřejnost. Pro německou menšinu byl dokonce vydáván Aufbau and Frieden.

Národní shromáždění v prosinci roku 1950 vydalo zákon o vydávání časopisů a svazu československých novinářů, který definoval úlohu tisku, který „*měl napomáhat budovatelskému úsilí československého lidu a spolupracovat na jeho výchově k socialismu. Vydavatelé tisku mohly být podle zákona politické strany, státní orgány a ústavy, kulturní, hospodářské, zájmové, sociální a tělovýchovné organizace a také národní a komunální podniky a lidová družstva*“³⁴³.

³⁴³ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: str. 254

3.2 Tisk na Jáchymovsku po druhé světové válce (1945-1956)

Po odsunu německého obyvatelstva došlo v tisku na Jáchymovsku k podstatné změně. S ubývajícím německým obyvatelstvem a redefinicí státních hranic došlo k zániku německého tisku, který už v podstatě rušil svojí činnost po roku 1939. Po roce 1945 se na čas zastavilo vydávání regionálních periodik v celém Krušnohoří³⁴⁴. Vydávání tisku se přeneslo spíše do okresních a krajských měst. Lokální tisk byl nahrazen městy většími. I přesto, že je Jáchymov i nadále okresem, sféra tisku v něm již není tolik činná. S nástupem komunistického režimu se rozmáhá vydávání periodik závodních a podnikových, které jsou nástrojem šíření socialistických myšlenek. Dokladem je toho v Jáchymově periodikum s názvem Atom, Jáchymovský proud nebo Jáchymovské noviny. Podle karlovarského historika Jana Nedvěda tu lidé četli komunistický tisk - Budovatele, Jednotu, Stráž míru nebo Plzeňskou Pravdu. Tyto periodika byla hlavním zdrojem informací o regionálním dění.

3.2.1 Jáchymovské noviny

Podle Hostičkové a Vachtové³⁴⁵ byly Jáchymovské noviny poprvé vydány 10. března roku 1951. Po přečtení prvního čísla roku 1951 zde nalezneme zmínku odkazující k číslům loňského roku. Nelze tedy s jistotou říci, kdy oficiálně periodikum začalo vycházet. Vydavatelem byl Okresní výbor jednotného svazu českých zemědělců (OV JSČZ). Vycházely nepravidelně ve formátu strany 29,5 x 20,5. Rozsah stran byl též neustálený na jednom počtu. Čtenář si jej mohl koupit za 50 haléřů. Odpovědný redaktor nebyl určen. Na jeho programu se podílel redakční kroužek. Z čísla 3 ročníku 1951 můžeme najít jako vedoucí redakčního kroužku dvě jména a to pouze příjmení – Čtrýnclová a Kureš. Program tvořily zejména zprávy z JZD - oblasti zemědělství a chovu a přejaté zprávy z Rudého práva. Text v novinách je doprovázen řadou ilustrací a obrázků s tematikou zemědělství. Na úvodní straně se čtenář někdy může seznámit s celkovým vývojem Komunistické strany Československa. V prvním čísle kromě tohoto nacházíme článek, ve kterém noviny ukazují na minulá čísla z loňského roku:

„Víme, že mnozí zemědělci nebyli s jejich obsahem někdy spokojeni, protože jsme ukazovali na jejich špatnou práci, přesto však mnoho zemědělců našlo v našich novinách

³⁴⁴ Pavel Andrš, Krušnohorský Erzgebirge Luft, ročník 3, č. 2., únor, 2014. Dostupné online: <http://www.krusnohorskyluft.cz>.

³⁴⁵ Hostičková, Vachtová, 1972, str. 12

*mnoho poučení, dobrých příkladů, které přispívaly k upevňování JZD a tím i k dalšímu rozvoji socialismu*³⁴⁶.

Dále následuje apel na čtenáře, aby se zapojili do chodu periodika a upevňovali pracovní morálku. Jsou vyzýváni k tomu, aby upozorňovali na případné nedostatky ve svém okolí. Také se zde noviny zavazují k vydávání periodika každý týden:

*„Jáchymovské noviny budou vydávány týdně za spolupráce všech složek národní fronty. Žádáme všechny družstevníky, traktoristy STS, zaměstnance, aby dobré i špatné příklady ze svých pracovišť zveřejňovali i v našich novinách. Příspěvky přijímá zemědělský referát ONV.*³⁴⁷“

Celé noviny v podstatě čtenáři poskytují náhled do agrární oblasti - zemědělství a chovu jednotlivých obcí a vesnic spadajících pod okres Jáchymov. Píše se zde o jejich současném stavu a periodikum přináší přehled plnění plánu, přičemž následně je zde čtenářům předáváno hodnocení v rámci všech obcí a vesnic a současně noviny podávají i instrukce, co je třeba v nejbližší době splnit (osev a sklizení polí, uvláčení luk apod.). V každém čísle najdeme též pobídku k vzájemnému soutěžení v plnění plánů, seznamy nejlépe umístěných vesnic a obcí v rámci jáchymovského okresu v soutěži za určité období. Následně se rozebírají příčiny úspěchů a nezdarů v plnění plánu a nedostatečné pracovní morálky. V závěrečné části periodika najdeme příspěvky od čtenářů, které obsahují různá upozornění, pochvaly a stížnosti.

V čísle 6 Jáchymovských novin najdeme článek s názvem: *Vedeme boj proti americkému brouku:*

„Americký brouk začíná stále více a více rozmáhat svoji činnost. Minulého roku podařilo se nám jej z velké části likvidovat, přesto však se díky americkým imperialistům začíná opět rozmáhat. Musíme jej proto bedlivě střežiti a brzdit, tak jako v Ostrově, kde při první hledací akci dne 16. 4. 1951 našel se 1 brouk“.

³⁴⁶ Jáchymovské noviny, roč. 1951, č. 1, Státní okresní archiv Cheb: Cheb, 10. března 1951

³⁴⁷ Tamtéž

„V boji s americkým broukem pomáhají nám sovětští i naši letci. Výkon sovětského letce za jeden den, za příznivého počasí je postříkání 150 ha. Stalinští Sokoli nám tak účinně pomáhají mařit ničemné dílo amerických imperialistů“³⁴⁸.

Podle zápisu v soupisu časopisů jejich vydávání nemělo dlouhého trvání. Zanikly v červenci téhož roku³⁴⁹.

3.2.2 Atom

Atom byl časopis pracujících JD – Jáchymovských dolů. Jednalo se závodní noviny. Jejich vydávání začalo dnem 6. července roku 1957. Vycházel dvakrát měsíčně v rozsahu 2-8 stran ve formátu 42x30 a od ročníku 5 čísla 49 ve velikosti 30x21 cm. Od ročníku 4 čísla 1 se z něj stal týdeník. Periodicita vydávání byla ještě v průběhu životnosti tohoto časopisu dvakrát změněna. Od ročníku 4 čísla 1 byl vydáván týdně. Od ročníku 6 čísla 27 vycházel jednou za 14 dní. Od ročníku 1 čísla 8 se z něj stal opět týdeník. Bylo možné jej pořídit za 0,50 Kč, ale některá čísla byla zdarma.

Ročníkem 4. čísla 1 se jeho oficiální název změnil na *Časopis nositele Řádu práce JD Jáchymov* a od ročníku 6 č. 2 na *Časopis pracujících JD Západočeského kraje*. Vydával ho nejdříve Celozávodní výbor Komunistické strany Československa (CZV KSČ) a Okresní výbor svazu zaměstnanců v hornictví, ale v průběhu času se v této funkci vystříдалo několik organizací. Tisk byl zajišťován Karlovarskou tiskárnou. Od desátého čísla ročníku 1 tisk převzala závodní tiskárna Jáchymovských dolů. Po čas vydávání časopisu se ještě tisk přesouval dvakrát do Stráže v Karlových Varech a taktéž Stráže v Plzni. Od počátku vydávání novin byl odpovědným redaktorem Pavel Sobíšek³⁵⁰, který v Jáchymovských dolech pracoval nejdříve jako brigádník, poté byl pověřen, aby připravil půdu pro vydávání tohoto časopisu. O ročníku 1 čísla 8 ho na určitou dobu nahrazuje Ervín Jiříček³⁵¹, který zde

³⁴⁸ Jáchymovské noviny, roč. 1951, č. 6, Státní okresní archiv Cheb: Cheb, 26. června, 1951

³⁴⁹ Hostičková, Vachtová, 1972: str. 43

³⁵⁰ Pavel Sobíšek působil v letech 1948-54 v redakci Mladé fronty v pobožce Karlovy Vary. Poté byl pověřen, aby připravil vydávání podnikového týdeníku Atomu, který vedl až do svého odchodu z podniku roku 1965. Odešel na žádost Ústřední správy uranového průmyslu založit další závodní periodikum Atom v Příbrami. ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid vyřazení – Pavel Sobíšek; Národní archiv, Praha.

³⁵¹ V letech 1950 -51 byl vedoucím redaktorem v čtrnáctidenně vycházejících Vteřin světa. Po roce 1955 se ujal funkce odpovědného redaktora v závodním časopise Atom. Pracoval jako technický kreslič, výtvarník a tělovýchovný pracovník a jako politický pracovník kultpropu. Od roku 1952 až d roku 1953 pracoval jako literární redaktor nakladatelství Mladá Fronta. Poté působil v redakci Dikobrazu v kritické rubrice. Roku 1951 byl zvolen členem okresního výboru a později místopředsedou OVČSM Praha XIV. ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid vyřazení – Ervín Jiříček; Národní archiv, Praha.

působí od roku 1957. Pavel Sobíšek³⁵² se do funkce redaktora vrací od 4. ročníku čísla 1. Od 6. ročníku 26. čísla ho ve funkci střídá František Příbyl. První fáze vydávání tohoto periodika byla v rozmezí roku 6. 7. 1957- 18. 12. 1958. Poté se periodikum přejmenovalo na Atom 59, které bylo vydáváno pod tímto názvem po celý rok 1959. Posléze se časopis vrací ke svému původnímu názvu a začíná etapa vydávání od 13. 1. 1960 do 28. 12. 1965.

Program tvořily zprávy z družstevního podniku Jáchymovské doly. Text novin je doprovázen řadou fotografií a ilustrací. Název s logem periodika a také některé titulky a obrázky se vyskytují v zelené nebo červené barvě. Najdeme zde různé články z jednotlivých pracovišť. Zároveň se noviny zabývají hodnocením práce a soutěžením v rámci skupin, pracovišť a podniků. V některých číslech se prezentují výsledky soutěží za určitá období a hodnocení ohledně plnění pětiletého plánu. V říjnovém vydání novin se můžeme dozvědět, že důl Svornost se umístil na prvním místě v soutěži a článek pokračuje slovy:

„Úsilím veliké řady zaměstnanců našich závodů byl v prosinci loňského roku vysoko překročen plán těžby. Procento měsíčního plnění za prosinec je vůbec nejvyšší, jakého bylo za celou dobu trvání národního podniku Jáchymovské doly – Jáchymov dosaženo“.

Nenajdeme zde žádné inzeráty a reklamy. V každém čísle se celkem pravidelně opakují rubriky. V jedné z nich s názvem: *Co na srdci to na jazyku* najdeme různé stížnosti a přání od dopisovatelů. V rubrice *Věci kolem nás* čtenář může nahlédnout do fungování procesů z různých oblastí. V rubrice *Větráme* najdeme články, které poukazují na špatné hospodaření, neduhy společnosti (např. alkoholismus) a odrazující případy, které vedou k podpoře socialistického smýšlení. Vzhledem k tomu, že v dolech pracovali i horníci německé národnosti, vyskytují se v některých číslech články v německém jazyce.

Periodikum bylo vydávané do 28. prosince roku 1965³⁵³.

3.2.3 Jáchymovský proud

Toto periodikum bylo oficiálním časopisem zaměstnanců stavebních závodů Jáchymovských dolů. Vydávalo ho CZV KSČ - oblastní výbor svazu zaměstnanců v hornictví a vedení podniku. Od ročníku 2 čísla CZV KSČ - krajský výbor Odborového

³⁵² Kvůli ztrátě důvěry v MF mu bylo doporučeno nastoupit jako brigádník do Jáchymovských dolů, kde nejdříve pracoval jako horník na dole Bratrství. Archiv bezpečnostních složek. Fond Objektové svazky – Hradec Králové, a. č. KR-682553 MV

³⁵³ Hostičková, Vachtová, 197: str. 12

svazu zaměstnanců v hornictví a vedení podniku. Počátek vydávání je stanoven na 11. ledna roku 1958. Vycházel dvakrát měsíčně v rozsahu 4-6 stran a ve formátu 41,5 x 30 cm. Tisk zajišťovaly karlovarské tiskárny v Karlových Varech. Od ročníku 1 č. 8 Stráž Karlovy Vary a od ročníku 3 č. 2 Mír - novinářské závody v Praze. Jeho cena se v průběhu vydávání pohybovala v rozmezí 0,30 – 0,60 Kčs. Odpovědným redaktorem byl František Novák. Od ročníků 2. č. 8 jím byl Jiří Moureček³⁵⁴ a od čísla 18 už jen redakční rada.

Obsahem měsíčníku byly zprávy ohledně chodu podniku. Na titulní straně najdeme obecné zprávy z Komunistické strany Československa, plánování podniku, informace o probíhající výstavbě, kultuře v regionu, zajímavosti a soutěžení. Periodikum přinášelo zprávy z dvanácti závodů, které spadaly pod podnik Jáchymovských dolů (Ostrov, Mariánské Lázně, Příbram, Dokončovací práce, Santechnika, Trutnov, Horní Slavkov, Montáže, Strojní závod, Mater. Oddělení, Ředitelství).

V prvním vydání 11. ledna 1958 najdeme výzvu čtenářům:

„Dnes dostáváš soudruhu čtenáři, do rukou první číslo podnikového časopisu a víme, že těžko najdeme jednoho čtenáře, který by byl s jeho obsahem úplně spokojen. Na mnohé závody jakoby redakce zapomněla a snad ani fotografie nejsou takové, jaké by měly být. Prostě těžký začátek...Proto se k tobě obracíme s výzvou: Staň se spoluvůrcem svého časopisu, staň se jeho dopisovatelem, přispívej mu svými fotografiemi, články a zprávami. Nenechávej události na svém pracovišti nepovšimnutými, dobré příklady zapomenutými, nedostatky bez kritiky a důsledného vyžadování jejich odstranění. Podnikový časopis ti chce být skutečným pomocníkem...Doufáme, že rozšíříš naši dosud velmi malou rodinu spolupracovníků, zpravodajů a dopisovatelů³⁵⁵.

V prvním čísle najdeme též příspěvek hlavního inženýra stavebních závodů Josefa Gallata, ve kterém píše o výsledcích práce za minulý rok a vyzývá k větší produktivitě v nastávajícím roce. Dále se hlavním bodem prvního čísla stávají úkoly, kterých je třeba v roce 1958 dosáhnout. Hovoří se zde o bilanci podaných zlepšovacích návrhů zaměstnanci a hodnotí se jejich počty v rámci jednotlivých pracovišť.

³⁵⁴ Roku 1956 pracoval jako brigádník v Jáchymovských dolech. ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid. vyřazení – Ervín Jiříček; Národní archiv, Praha.

³⁵⁵ Jáchymovský proud, roč. 1958, č. 1, Státní okresní archiv v Karlových Varech: Karlovy Vary, 11. ledna 1958

V zářijovém čísle roku 1958, ve zvláštním vydání, najdeme otevřený dopis od Josefa Nováka (předsedy stavebních závodů Jáchymovských dolů), ve kterém se vyjadřuje hluboké znepokojení nad výsledky dosavadního roku a apeluje na jejich odstranění a vyzdvihuje spolupráci se Sovětským svazem:

„*Soudruzi a soudružky,*

bezpečnost naší země a trvalý vzestup naší životní úrovně se opírá vedle výsledků naší práce především o spojenectví s naším nejuvěrnějším a nejmocnějším spojencem – Sovětským svazem. Výchozím bodem nové éry v historii všeho lidstva byla Velká říjnová socialistická revoluce. Bez ní by nebylo Sovětského svazu a bez ní by nebylo svobodné Československo“³⁵⁶.

V druhém zářijovém čísle najdeme blahopřání všem horníkům Jáchymovských dolů v rámci září jako měsíce horníků ve třech jazycích vzhledem k tomu, že v dolech pracovali němečtí a ruští občané (kromě češtiny v německém a ruském jazyce) a celé číslo tematicky prostupuje tento svátek³⁵⁷. V každém čísle najdeme rubriku *Kukátko proudu*, které rozvádí případy z minulosti, ve kterých se objevovaly nedostatky v pracovní oblasti v podniku Jáchymovské doly, a navrhuje jejich řešení do budoucnosti. V časopise najdeme i malé procento zpráv jiného charakteru, než jen z hlediska práce a plnění plánu. V prvním čísle se můžeme například dozvědět o stavbě televizního přijímače na Klínovci a zavedení televizního signálu i v oblasti Jáchymovska³⁵⁸. Dále články s kulturními tématy nebo například zápisy z cest v rámci Československa a Ruska, zahraniční zajímavosti jen souvislost se zeměmi Sovětského svazu a Číny.

Časopis končí své vydávání 2. března roku 1960³⁵⁹.

³⁵⁶ Jáchymovský proud, roč. 1958, č. 3, Státní okresní archiv v Karlových Varech: Karlovy Vary, 3. září 1958

³⁵⁷ Jáchymovský proud, roč. 1958, č. 3, Státní okresní archiv v Karlových Varech: Karlovy Vary, 6. září 1958

³⁵⁸ Jáchymovský proud, roč. 1958, č. 1, Státní okresní archiv Karlovy Vary: Karlovy Vary, 11. ledna 1958

³⁵⁹ Hostičková, Vachtová, 1972: str. 12

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zmapovat vývoj periodického tisku na Jáchymovsku v letech 1936 – 1958 a podat jeho popis a souvislost s historickým kontextem. Pochopení vývoje tisku by se jistě neobešlo bez porozumění dějinám v tomto regionu a i důležitým světovým událostem, které měly na podobu periodického tisku vliv. Práce zachycuje významné historické předěly, které výrazně mění tisk v regionu. K výzkumu byla užitá metoda historické analýzy.

Jáchymovsko bylo už od počátků svého založení regionem osídleným převážně Němci. Tak tomu bylo až v podstatě do konce druhé světové války. Proto zde můžeme sledovat spíše převahu německého tisku, který byl v příhraničí ve třicátých letech dvacátého století velmi rozvinutý i na úrovni regionů. Jak je tomu ostatně i v Jáchymově. Díky bohatým nalezištím cenných nerostných surovin získal Jáchymov v 17. století významné postavení. Počet německého obyvatelstva měl tendenci historicky kolísat, statut většiny si podržel až do roku 1945. Po zániku habsburské monarchie na konci první světové války zůstalo v Sudetech mnoho Němců, kteří měli zájem na pokračování svého života pokud možno v nezměněných podmínkách. To se týkalo i vydávání německých periodik, které setrvaly dál ve své činnosti nebo byly zakládány nové, které se přizpůsobovaly nově vzniklému postavení německé menšiny v Československu. Během těchto let z obsahového hlediska, v některých týdenících, můžeme sledovat tendence hájit zájmy německých obyvatel, a dokonce pronikání nacistické ideologie, jak již dokládá tato práce. Jedněmi z nich jsou noviny St. Joachimsthaler Zeitung, které započaly své vydávání v roce 1925. Vyloženě politickým týdeníkem, hlásícím se k nacionální straně, je Nationalsozialische Nachrichten, které zde vydávala přímo místní organizace NSDAP. Nejstarším týdeníkem byly noviny Erzgebirgs Bote s počátkem vydávání roku 1903. Jednalo se o nepolitický týdeník, v němž však lze také sledovat tendence hájit zájmy německé menšiny. Dalším nepolitickým týdeníkem byl Sontagsblatt für das obere Erzgebirge, který přinášel zprávy z okresu Jáchymova a Nejdku. Ačkoliv některé deníky měly tendenci tíhnout k nacistické ideologii, v jiných jako v týdeníku Volks-Zeitung, lze v určitých článcích vysledovat kritické tendence vůči diktátorskému režimu.

Se vznikem Československa se přirozeně objevují tendence posilovat základnu českého obyvatelstva v příhraničí. K tomuto účelu vznikají různé organizace, které též zakládají hraničářský tisk k šíření nacionálních zájmů a podpory, jež je určen i pro Jáchymovský okres, jako je Národní jednota severočeská, která iniciuje vznik hraničářských

nepolitických hlavičkových listů jako je Jáchymovský zpravodaj, který je součástí Karlovarských listů. Dalším hraničářským listem je Nový Jáchymovský kraj vydávaný v rámci Nových Chebských hlasů. Tyto všechny noviny jsou během třicátých let dvacátého století dokladem vyhocených česko-německých vztahů, kdy v těchto periodikách dochází k vzájemným výpadům obou etnik. Práce tak zachycuje i dobový tisk, který zrcadlí česko-německé vztahy během třicátých let dvacátého století.

S příchodem druhé světové války dochází k výraznému úbytku periodik, centralizaci a podřízení duchu nacistické ideologie. Prvním rozhodnutím K. Henleina po zvolení do funkce říšského protektora byl takřka zákaz vydávání veškerého tisku. Do roku 1939 mizí záznamy o německých periodikách. Z tohoto období se na Jáchymovsku nechovalo příliš archivních materiálů. K významnému historickému předělu, který má dalekosáhlý důsledek pro německý tisk je odsun německého obyvatelstva, který s sebou nesl i po roce 1945 jeho zánik. Na Jáchymovsko přichází české obyvatelstvo, s jehož příchodem se sféra tisku příliš nerozvíjela. Najdeme zde pouze zlomek závodních periodik, které měly pod vlivem komunistické ideologie budovatelský ráz. Ačkoliv při psaní práce nebylo úplně jednoduché dohledávání informací, přesto jsem ráda, že jsem se tomuto tématu věnovala, protože mi přišlo velmi zajímavé a přínosné.

SUMMARY

The aim of the diploma thesis was to map the development of the periodical press in Jáchymov from 1936 to 1958 and to describe its connection with the historical context. Understanding the development of the press would surely not go without understanding the history of this region and the important world events that had an impact on the periodical press. The work depicts significant historical divisions that significantly change the press in the region. The method of historical analysis was used for research.

Jáchymov has been a region inhabited mostly by the Germans since the beginning of its establishment. That was the case until the end of the Second World War. That is why we can observe rather the prevalence of the German press, which was very developed at the level of the regions in the 1930s. As is the case in Jáchymov. Thanks to the rich deposits of valuable minerals, Jáchymov gained a significant position in the 17th century. The number of the German population tended to fluctuate historically; the status of the majority was retained until 1945. After the end of the Habsburg monarchy at the end of World War I, many Germans remained in the Sudetenland who were interested in continuing their lives as much as possible under unchanged conditions. This also involved the publication of German periodicals, which continued to function in their work or were created new ones that adapted to the newly established position of the German minority in Czechoslovakia. During these years, in terms of content, in some weekly newspapers, we can observe the tendencies to defend the interests of the German population, and even the penetration of Nazi ideology, as evidenced by this work. One of them is the *St. Joachimsthaler Zeitung*, which began its publishing in 1925. The *Nationalsozialische Nachrichten*, which was published directly by the local NSDAP organization, is a strictly political weekly, reporting to the national side. The oldest weekly newspaper was the *Erzgebirgs Bote* newspaper with the beginning of the 1903 issue. It was a non-political weekly, but it was also possible to follow the tendencies to defend the interests of the German minority. Another unpolished weekly was the *Sontagsblatt für das obere Erzgebirge*, which brought news from Jáchymov and Nejdk. Although some diaries tended to lean on Nazi ideology, in others, as in the *Volks-Zeitung* weekly, some criticisms of the dictatorial regime can be traced.

With the emergence of Czechoslovakia, there is a natural tendency to strengthen the base of the Czech population in the border area. For this purpose, various organizations are formed, which also set up a frontier press to disseminate national interests and support for the Jáchymov district, such as the North Bohemian National Unity, which initiates the

emergence of frontier non-political headlines such as the Jáchymovský zpravodaj, part of the Karlovarské listy. Another boundary sheet is the Nový Jáchymovský kraj published as part of the Nové Chebské hlasy. All these newspapers show the steep Czech-German relations during the 1930s, when the two ethnic groups make mutual conflicts in these periodicals. The work is also captured how the periodicals mirrors Czech-German relations during the 1930s.

With the advent of World War II, there is a significant decline in periodicals, centralization and subordination to the Nazi ideology. The first decision of K. Henlein after the election of the Reich Protector was almost a ban on publishing all the press. Until 1939, records of German periodicals disappeared. From this period Jachymov did not have much archival materials. The remarkable historical change, which has a far-reaching effect on the German press, is the expulsion of the German population after 1945. The Czech population is coming to Jáchymov, with the arrival the press did not develop much. We find only a fraction of the periodicals, which had a builder character under the influence of communist ideology. Although it was not easy to find information while writing a job, I am pleased to have chosen this topic because it was very interesting and beneficial to me.

POUŽITÁ LITERATURA

ARBURG, Adrian von, ed. a STANĚK, Tomáš, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. Díl I., Češi a Němci do roku 1945: úvod k edici*. 1. vyd. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. 373 s. ISBN 978-80-86057-67-5.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

BALCAROVÁ, Jitka. *"Jeden za všechny, všichni za jednoho!": Bund der Deutschen a jeho předchůdci v procesu utváření "sudetoněmecké identity"*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013. 471 s. ISBN 978-80-246-2234-7.

BURACHOVIČ, Stanislav, ed. *Jáchymov v zrcadle času: stručné dějiny prvních radonových lázní světa = St. Joachimsthal im Spiegel der Zeit: Kurze Geschichte des ersten Radon-Bades der Welt*. Karlovy Vary: Krajské muzeum Karlovarského kraje, Muzeum Karlovy Vary, 2007. 74 s. ISBN 978-80-86630-14-4.

ČAPKA, František a LUNEROVÁ, Jitka. *1948: Vítězný únor: cesta k převratu*. 1. vyd. Brno: CPress, 2012. 152 s. Zlomové okamžiky. ISBN 978-80-264-0089-9.

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a. 1938-1945*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2006. 623 s. ISBN 80-7185-582-0.

GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938-1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004. 315 s. ISBN 80-7185-626-6.

HORNÁTOVÁ, Hana et al. *Jáchymov: město stříbra, rádia a léčivé vody*. 1. vyd. [Praha]: Atypo, 2000. 85 s. ISBN 80-902378-1-9.

HRUŠKA, Emil. *Sudetoněmecké kapitoly*. 1. vyd. Praha: BMSS-Start, 2008. 269 s., [24] s. obr. příl. ISBN 978-80-86140-49-0.

KAŠPAR, Pavel a HORÁK, Vladimír. *Schlikové a dobývání stříbra*. Vyd. 1. Praha: Granit, 2009. 95 s. ISBN 978-80-7296-068-2.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929). Praha : Libri, 2000. 571 s. ISBN 80-7277-027-6.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). Praha : Libri, 2002. 577 s. [ISBN 80-7277-027-6](#).

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Díl třetí. O přežití a o život (1936-1938). Praha : Libri, 2003. 803 s. [ISBN 80-7277-119-1](#).

KOKAISL, Petr a kol. *Po stopách Němců ve východní Evropě: Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, bývalá Jugoslávie a Ukrajina*. Praha: Nostalgie, 2015. 322 stran. Pestrá Evropa. ISBN 978-80-906207-1-1.

KÖPPLOVÁ, Barbara. *Der Neue Tag – Jeden z konců německého tisku v Čechách a na Morave*. In: *Sborník Národního musea v Praze. Svazek 57. 2012. C, (Literární historie) = Acta Musei Nationalis Pragae, Vol. 57. 2012. C (Hist. litterarum). Vol. 57. 2012. C, (Hist. litterarum)*. Praha: Národní museum, 2012. [I], 31-35 s.

KURAL, Václav a kol. *"Sudety" pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. 547 s., cxii s. obr. příl. ISBN 80-86067-66-1.

KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. 253 s., xvi s. obr. příl. ISBN 978-80-7364-049-1.

KAPLAN, Karel a PACL, Vladimír. *Tajný prostor Jáchymov*. České Budějovice: Actys ve spolupráci s K Klubem, 1993. 191 s. ISBN 80-901234-2-2.

KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Vyd. 1. (v Československu). Praha: Panorama, [1990. 245 s. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-193-0.

KARLSCH, Rainer a ZEMAN, Zbyněk Anthony Bohuslav. *Urangheimnisse: das Erzgebirge im Brennpunkt der Weltpolitik 1933-1960*. 1. Aufl. Berlin: Ch. Links, 2002. 320 s., xvi s. obr. příl. ISBN 3-86153-276-X.

KUBÍČEK, Jaromír, ed. a kol. *Česká retrospektivní bibliografie. Řada 1, Noviny. Díl 2, Noviny České republiky 1919-1945 (CERBI N2)*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004. 2 sv. (446, 276 s.). ISBN 80-86249-27-1.

OCHEC, Jaroslav. *Půltisíciletí v životě Jáchymova 1516-2016*. První soukromé limitované vydání. Praha: Jaroslav Ohec, 2015, 53 s.

PLUSKAL, Oskar. *Poválečná historie jáchymovského uranu = The post-war history of Czechoslovak uranium from Jáchymov (Joachimsthal)*. 1. vyd. Praha: Český geologický ústav, 1998. 48 s. Práce Českého geologického ústavu = Czech Geological Survey Special Papers; 9. ISBN 80-7075-261-0.

Statuta horního města Jáchymova z roku 1526 = Statuten der Bergstadt sankt Joachimsthal aus dem Jahre 1526. 1. vyd. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR, 2012. 510 s. ISBN 978-80-86466-24-8.

STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1991. 536 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-200-0328-2.

SULDOVSKÝ, Josef a HORÁK, Vladimír. *Kronika horního města Jáchymova a jeho hornictví: v kontextu dějin zemí Koruny české*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Studio 071, 2009. 300 s. ISBN 978-80-254-4701-7.

SCHULZ, Winfried et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Překlad Barbara Köpplová. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 149 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze; 2. ISBN 978-80-246-1980-4.

TÓTH, Andrej, NOVOTNÝ, Lukáš a STEHLÍK, Michal. *Národnostní menšiny v Československu 1918-1938: od státu národního ke státu národnostnímu?*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2012. 722 s. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis; vol. 13. ISBN 978-80-7308-413-4.

VACHTOVÁ, Jarmila, ed. a HOSTIČKOVÁ, Jiřina, ed. *Soupis časopisů Západočeského kraje 1945-1965*. Praha: Státní knihovna ČSR - Národní knihovna v Praze, 1972

WEGS, J. Robert a LADRECH, Robert. *Evropa po roce 1945*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. 371 s. Dějiny Evropy. ISBN 80-7021-507-0.

VENDOLSKÝ, Jaro, ed. *Jáchymov: 1918-1938: [... sborník ... dokument našeho života, cest i cílů, růstu a práce: vydáno z vděčnosti k dílu a odkazu nesmrtelného presidenta Osvoboditele v den narozenin Dr. Edvarda Beneše [jako důkaz velké víry, naděje a odhodlání hraničářů k informaci všem věrným Čechoslovákům]*. V Jáchymově: Národní jednota severočeská, 1938. 62 s.

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945)*. Překlad Petr Dvořáček. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2001. 577 s. Obzor; sv. 36. ISBN 80-7203-390-5.

Tisk:

Erzgebirgs-Bote: unpolitisches Wochenblatt für den politischen Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung. St. Joachimsthal [Jáchymov]: Fritz Meyer, 1936-1938.

Obererzgebirger Volks-Zeitung: Wochenblatt für die Bezirke Graslitz, Neudek, Platten, Joachimsthal und Weipert. Eger: Richard Mai, 1927-1934.

Volks-Zeitung: Wochenblatt für den Bezirk Neudek, Platten, Joachimsthal und Pressnitz-Weipert. Eger: Karl Schuster, 1934-1938.

St. Joachimsthaler Zeitung: deutsch-arische Zeitschrift zur Vertretung der Bedürfnisse des werktätigen Bürgertums von Stadt und Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung. St. Joachimsthal [Jáchymov]: Hermann Meyer, 1925-1936.

Sonntagsblatt für das obere Erzgebirge: Wochenschau der Bezirke Neudek und Joachimsthal. Eger: Kobrtsch und Gschihay, 1934-1939.

Kurzzeitung des Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal. S. Joachimsthal [Jáchymov]: Staatlichen Radium - Thermabades St. Joachimsthal, 1939

Karlovarské listy: informační neodvislý týdeník župy Karlovarské. Karlovy Vary: Bedřich Ernest, 1923-1938.

Nové Chebské hlasy: hraničářský list: časopis českého severozápadu. Cheb: J. Petráň, 1934-1937.

Jáchymovské noviny. Jáchymov: Okresní výbor Jednotného svazu českých zemědělců, 1951

Atom: časopis pracujících JD – Jáchymovských dolů. CZV KSČ, OV Svazu zaměstnanců v hornictví, 1957-1965.

Jáchymovský proud. CZV KSČ, oblastní výbor Svazu zaměstnanců v hornictví a CZV ČSM a vedení podniku, 1958

Archivní prameny:

ČERMÁKOVÁ, Danuše. Okresní zastupitelstvo Jáchymov 1853-1928, Karlovy Vary: Státní okresní archiv Karlovy Vary, 1974. Inventář, číslo listu NAD 10

VALACHOVÁ Jarmila. J., Městský národní výbor Jáchymov 1945-1990, Karlovy vary: Státní okresní archiv v Karlových Varech, 2005. Inventář, číslo listu NAD 315

ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid vyřazení – Ervín Jiříček; Národní archiv, Praha.

ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid vyřazení – Pavel Sobíšek; Národní archiv, Praha.

ASYN, Archiv Syndikátu novinářů, Praha: sign. Člen evid vyřazení – Josef Petráň; Národní archiv, Praha.

Státní oblastní archiv v Karlových Varech. Městský národní výbor Jáchymov, Inv. č. 338, Sign. 221, N. 64

Státní oblastní archiv v Karlových Varech. Městský národní výbor Jáchymov, Inv. č. 339, Sign. 222 1. N. 64

Státní oblastní archiv v Karlových Varech. Městský národní výbor Jáchymov, Inv. č. 341, Sign. 224 1. N. 64

Státní oblastní archiv v Plzni. Fond Policejního ředitelství v Plzni, NA, MS, karton 476

Národní archiv v Praze. Vrchní státní zastupitelství v Praze. Fond 16. VSZ III. Karton 97. Seznam periodických tiskopisů 1918 – 1948.

Národní archiv v Praze. Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV. Fond 207. Signatura 207-1102-18

Národní archiv v Praze. Zemský úřad Praha - Prezidium zemského úřadu v Praze, zn. fondu: PZÚ AMV. Fond 231. Signatura 231-7746-16

Archiv bezpečnostních složek. Fond Objektové svazky – Hradec Králové, a. č. KR-682553 MV

Kronika města Jáchymov 1948 – 1970. [online].[cit.2017-10-3]. Dostupné z:
www.portafontium.eu

Internetové zdroje:

www.palfi.cz

www.zanikleobce.cz

www.jachymov-joachimsthal.cz

www.portafontium.eu

SEZNAM PŘÍLOH

1. Seznam měst a obcí soudního okresu Jáchymov
2. St. Joachimstaler Zeitung
3. Ergebirgs-Bote
4. Söntagsblatt für das obere Erzgebirge
5. Volks-Zeitung
6. Nationalsozialische Nachrichten
7. Obererzgebirger Nachrichten
8. Kurzzeitung des Staatlichen Radium Thermabades St. Joachimsthal
9. Jáchymovský zpravodaj (Karlovarské listy)
10. Nový Jáchymovský kraj (Nové chebské hlasy)
11. Jáchymovské noviny
12. Atom
13. Jáchymovský proud

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Seznam obcí

Politický okres Jáchymov (1849-1938, 1945- 1949)			
Jáchymov	Sankt Joachimsthal	město	
Boží Dar	Gottesgab	město	
Ločná pod Klínovcem	Böhmische Wiesenthal	město	
Arnoltov	Arletzgrün	obec	zaniklá obec
Damice	Damitz	obec	
Osvinov	Gesmesgrün	obec	
Plavno	Holzbach	obec	zaniklá obec
Léno	Holzbachlehen	obec	zaniklá obec
Hanušov	Honnorsgrün	obec	zaniklá obec
Vrch	Hüttmesgrün	obec	zaniklá obec
Jakubov	Jokes	obec	
Lípa (u Merklína)	Lindig	obec	
Maroltov	Marletzgrün	obec	
Merklín	Merkelsgrün	obec	
Moříčov	Möritschau	obec	
Horní Žďár	Ober Brand	obec	
Květnová	Permesgrün	obec	
Popov	Pfaffengrün	obec	zaniklá obec
Krásný Les	Schönwald	obec	
Rýžovny	Seifen	obec	
Háj	Stolzenhain	obec	
Hluboký	Tiefenbach	obec	
Oldříš (u Merklína)	Ullersgrün	obec	
Dolní Žďár	Unter Brand	obec	
Vojkovice	Wickwitz	obec	

St. Joachimsthaler Zeitung

Deutsch-österreichische Zeitschrift zur Vertretung der Bedürfnisse des werktätigen Bürgertums von Stadt und Bezirk St. Joachimsthal und der engeren Umgebung

Mitteilungsblatt der im Deutschen Reichsrate St. Joachimsthal vertretenen deutschösterreichischen Parteien und Vereine. „Wer seine Heimat liebt, liebt auch sein Volk!“

Bei wöchentlich einmaliger Abstellung ins Haus monatlich 1 Kr. Durch die Post vierteljährlich 10 Kr. Erscheint Mittwoch u. Samstag einer jeden Woche.

Samstag, 10. I. 1925, 22. Jahrgang.

Abbestellung und Veranlagung, St. Joachimsthal 170. Die Monats- 1 Kr., Einzelheft k. z. 1/20 Kr. Bei anderer Einschaltung entsprechender Gebühren Nr. 2

Ortsnachrichten.

Der deutsche Sportverein St. Joachimsthal plant für den heutigen Winter folgende Veranstaltungen:

- 10. Jänner: Wandkutsch-Skispasie auf den Pleßberg. Abmarsch 6 Uhr abends vom Vereinsheim. Gäste willkommen.
- 18. Jänner: Skiausflug zur „Wunderblume“. Abmarsch 1 Uhr mittag.
- 25. Jänner: Kinder-Wettrodeln in der Stadt.
- 1. Feber: Ski-Wettlauf (Lang- u. Sprunglauf aller Klassen).
- 2. Feber: Schüler-Ski; 8. Feber: Stadtrodeln (Damen und Herren aller Klassen); 15. Feber: Reitberg-Wettrodeln; 22. Feber: Hindernis-Ski und Sprungläufe;
- 1. März: Skiausflug auf den Pleßberg. Abmarsch 1 Uhr mittag;
- 8. März: Skiausflug auf den Keilberg. Abmarsch 1 Uhr mittag.

Die Aufführung der katholischen Vereinigungen am 6. Jänner im Hotel „Schubmann“ erzielte sich eines ungemein guten Erfolges. Die Darsteller des Schaulpiels „Kaiser von Jannenburg“ wurden allgemein bewundert, ebenso das Schauspiel und die herrlichen Kostüme. Allen Mitarbeitern sei daher nicht nur das wolleste Lob, sondern auch Dank und Anerkennung ausgesprochen. Da hunderte Personen am 6. Jänner keinen Platz mehr fanden, wird heute abends eine Wiederaufführung des Schaulpiels gegeben.

Epiceria Gruppe: Samstag, den 10. I. 1925, um 8 Uhr abends im Gasthaus „Kögl“ Lichtbildvortrag des Herrn Steuerwalters Heinrich Komotin über „Die Steuerwelt und ihre Wänder“.

Alaja.

Originalroman von Irene v. Hellmuth. 15) Nachdruck verboten.

Wie bejagt seine Stimme Klang! Eptioia fuhr sich mit der schmalen Hand über die Stirn, als wollte sie unangenehme Gedanken verschleudern und erwiderte lächelnd: „Ich bin ganz wohl, — ich — dachte jedoch an — die nächste Oper und freue mich ganz außerordentlich darauf, Sie singen zu hören.“

„Ich hoffe, Sie werden nicht enttäuscht sein“, erwiderte er heiter. „Man war bei dem alten Herrenhause angelangt. Frau v. Schmetzky, die gerade am Fenster stand, rief ungeschäm den einen Flügel auf und rief mit ihrer schrillen, unangenehmen Stimme herüber: „Über Eptioia, wo bleibst du nur so lange? Ist das eine Art, einfach fortzulassen und keiner Menschenseele etwas zu sagen? Dein Verlobter wartet schon seit einer halben Stunde auf dich! Er ist sehr ungeduldig!“

Klar — frag das Feuilleter zu. Eptioia stand wie erstarrt. Sie hatte es wohl bemerkt, wie Walter bei den Worten

Der heutige Bundesball findet am 22. Feber 1925 (Hochfingersonntag) in der Turnhalle statt.

Gesangsverein, Frauenchor. Die 1. Chorprobe findet Dienstag den 13. Jänner um 8 Uhr abends im Vereinsheim „Schwarzer Adler“ statt. Hierzu ersucht auf diesem Wege an alle ausübenden Damen die freundliche Einladung und das Ersuchen, vollständig und pünktlich zu erscheinen. Vollständige Chorprobe findet am Mittwoch, den 14. Jänner statt. Alle ausübenden Sänger werden freundlichst ersucht, immer bestmöglich und pünktlich zu kommen.

Auf dem Wege zur Volksgemeinschaft. In Gostau fand am 7. Jänner eine von allen nationalen Parteien eingeberne, maßgebend besuchte Versammlung statt, die in ihrer Geschlossenheit und seltenen Einmütigkeit an die Volksgenossen der Umdeutung erinnerte. Volksgenossen aller Stände aus Stadt und Land hatten sich eingeladen, um drohend ihre Stimme zu erheben gegen das dem Deutschland angebotene Anrecht. Von den Parlamentariern waren erschienen die Abgeordneten Dr. Wenzel Feilerfeld (Christlich), Josef Pajel (Nationalsoz.), von der Deutschen Nationalpartei Senator Friedrich

und als Kreisdelegierter des Reichshöflichen Kreises des Bundes der Landwirte Bürgermeister Kahl aus Helmstädt. Die Versammlung leitete Der Bürgermeister Karl Zuchs aus Gostau. Zuerst kam Senator Friedrich zu Worte, welcher betonte, daß es höchste Zeit sei, daß sich unser Volk mit Politik zu befassen beginne und endlich den ernsthaften Willen zeige, in einer geschlossenen Front in den Abwehrkampf einzutreten.

Die Dependance und die Herrenmäule sind, wie Dr. May dem Bürgermeister amteilt, vom Gesundheitsministerium angekauft worden. Der Kaufpreis soll 2.600.000 Kr. betragen. Durch den Ankauf dieser Objekte tritt die Frage (oder richtiger gesagt: das Drama?) der Veräu-

ßerung für das Hofstallhotel in ein neues Stadium. In dem Streite zwischen May und der Regierung, wer von den beiden die erwähnte Abgabe zu leisten hat, schloß sich die Stadtgemeinde hinzu, daß sie die zu fortwährender Wertzuwachsabgabe in der Höhe von 1.500.000 Kr. auf die „Dependances“ hypothekarisch sicherstellen will. Als sich die streitenden Parteien im November vorigen Jahres einigten, gab auch der Senat in bereitwilliger Weise seine Zustimmung zur Veräußerung der Wertzuwachsabgabe auf 1.300.000 Kr. u. h. unter der Bedingung, daß dieser Betrag, wie seitens der Regierungsvorsteher hoch und teuer versprochen wurde, bis 31. Dezember 1924 beglichen sein muß. Doch was ist Treu und Glaube in diesem Staate? Was heute hat unsere Stadtgemeinde noch seinen Heller des versprochenen Geldes erhalten. Selbstverständlich ist nun auch der Senat an seinen Versprechen nicht mehr gebunden und kann auf die Zahlung der Wertzuwachsabgabe in der geschuldeten Höhe und zwar nicht nur — wie feinerzeit vereinbart wurde — für das Hofstallhotel allein, sondern für alle drei von der Regierung angekauften Objekte bestehen.

Sportverkehr auf unserer Seilbahn. Bis auf Widerruf wird während der Winterjahre bei günstigen Schneeverhältnissen je ein Wagen (III. Klasse) bei den Jagen: Schloßwirth ab 17.45 und 22.05, Joachimsthal ab 18.15 und 22.30 und an Sonntag und Feiertagen bei allen Jagen für die Stadtfahrer freigegeben.

St. Joachimstaler Bezirkslehrerverein. Die nächste Hauptversammlung findet Sonnabend, den 17. Dertungs 1925, um 2 Uhr nachmittags im Gasthaus „Zur Krone“ in St. Joachimsthal statt. Volkswirtschaftliches Gedächtnis der Mitglieder ist Ehrenpflicht.

Verkaufung der erpöhrlichen Privatindustrie nach China. Unter diesem Titel schreibt die Regierungspresse: „Während des Krieges hat ein Kaufmann, der

dahin, ohne nach rechts oder nach links zu blicken. Eptioia hatte inzwischen das Wohnzimmer aufgesucht; ihr Verlobter empfing sie mit kühlerem Gesicht.

„Du wußtest doch vermutlich, daß ich heute kommen würde und dennoch gingst du fort“, sagte er bornirterweise. „Ich dachte, du müßtest dich wenigstens entschuldigen oder rechtfertigen. Derquodam darf ich mir nicht bieten lassen, wenn ich nicht zum Hausmann werden will. — So sprich doch wenigstens ein Wort! Eptioia, hörst du nicht?“

„Soll ich dich um Verzeihung bitten?“ Klang es endlich trostlich zurück.

„Eptioia, nicht in diesem Ton“, hat er. „Du weißt, daß ein gutes Wort von dir alles über mich vermag, denn ich habe dich viel zu lieb, um dir lange ärgern zu können. Aber du sollst auch nicht denken, daß du hier alles erlauben darfst. — Ich bin doch ein Mann und du —“

„Aber ich — ach, ich bin ja nur ein armes Mädchen, das froh sein muß, wenn du es zu deinem Weibe machen willst!“ unterbrach sie ihn mit höhnlichem Wulstaden.

„Eptioia, — so war es nicht gemeint!“ rief Hugo, betroffen von dem heillosen Ton. „Komm zu mir, wir wollen uns ja nicht frei-

Jüentliche u. Universitäts-Bibliothek, Prag

Ergebigs-Bote

Unpolitischs Wochenblatt für den polit. Bezirk St. Joachimsthal und Umgebung

Erscheinungstage: Mittwoch und Samstag einer jeden Woche.
 Preis: 100 Heller monatlich 4 Kč.
 Abbestellung: 1938 ins Ausland nach Belgien u. dem Rest.

Schriftleitung u. Verwaltung: St. Joachimsthal, Schanzgasse Nr. 762.
 Abbestellung: für 1 cm Spaltenhöhe (Schrittgröße gleichmäßig) 250 Kč.
 Anzeigenpreis für 10 Zeilen u. 100 Wörter (Schrittgröße) 250 Kč.

Folge 1. Dienstag, den 5. Jänner 1937. 2. Jahrgang

Aus der Heimat.

Esterbefälle. Am Samstag, den 2. Jänner 1937 wurde auf dem hiesigen Friedhofe die Bergmannswitwe Frau Anna Trüsch, geb. Schm, beigesetzt. Die Verstorbene stand im 75. Lebensjahre. Ehre ihrem Andenken! — Am Montag, den 4. d. M., fand die Beisetzung der Verstorbenen Frau Wilhelmine Spymann, geb. Koth, auf dem hiesigen Friedhofe statt. Die Verstorbene stand im höchstbetragten Alter von 82 Jahren und war allseits beliebt und bekannt als Köchin bei Hochzeiten und Familienfesten. — Ehre ihrem Andenken!

Spende. Volksbewusste Deutsche sammelten anlässlich der Silvesterfeier auf dem Keilberge für die Sudetendeutsche Volkshilfe und war das Ergebnis dieser Sammlung 304 Kč. Dank gebührt jenen Wackeren, welche auch in trostloser Stunde unsere in Not geratenen Landsleute nicht vergaßen haben.

Jägerball. Der 112. Jägerverein des deutschen Jägerverbandes „St. Hubertus“ vertritt an seine Mitglieder und Freunde Einladungen zu seinem Ball, welcher am Samstag, den 9. Jänner abends um 8 Uhr in den Saalräumen des Hotel „Erlebnis“ in St. Joachimsthal stattfinden wird. Diese Jägerbälle erfreuen sich großer Beliebtheit und sind, auch was Dekoration anbelangt, stets der Ausdruck echt weiblich-männlichen Feiertens und Kunstverständnisses. So werden die Ballräume sich auch diesmal in einladender Form repräsentieren. Die Veranstaltung steht unter dem weiblich-männlichen Leitfaden: „Fegen und Pflegen“. In großen, prächtig ausgestatteten Sälen werden die Wände festlich dekoriert mit Girlanden, Rosen und hirsche wiedererlebte und zwischen Waldesgrün seltsame Jagdtrophäen tragen. Es ist daher wohl begreiflich, daß jung und alt mit Spannung dem Jägerballe am 9. Jänner 1937 im Hotel „Erlebnis“ entgegensehen. Die Stimmung war auf den Jägerbällen immer eine fröhliche, ungezwungene, und wird es auch diesmal sein, weil schmerzliche Kleidung und Masken nicht erwünscht sind, sondern Jäger, Touristen, Straßenkleidung, Bauern, Bäuerinnen und Dienl. Refrakationen wegen Einladungen im Hotel „Erlebnis“.

Der erste „Hugondball“ im neuen Jahre findet am Donnerstag, den 7. Jänner 1937 im „Café Weiss“ statt. Die lieben Hugondballbesucher der Frauenbundesgruppe werden freundlichst eingeladen und gebeten, recht zahlreich zu erscheinen.

Katholischer Volksverein. Der große Theaterabend des kath. Volksvereins findet, wie alljährlich, am 6. Jänner 1937 (St. Dreikönige) im großen Schubmannsaal statt. Zur Aufführung gelangt das Volksdrama „Kohl, die Lindenwirtin“, für Wollst sorgen die vier Herren. Sinn und Zweck des teils gemühten und teils heiteren Wiederholens soll sein, unsere schönen deutschen Volkslieder mit der spannenden Handlung eines Volksstückes zu verknüpfen und damit unseren deutschen Landsleuten ins Volk zu tragen. Zum Besuche dieses Theaterabends wird daher herzlich eingeladen.

Dienst am Volke auch im Feiertage. Die Zeit der Wäde und Tanzveranstaltungen hat wieder eingesetzt. Es gibt wohl keinen Ort in unserer deutschen Heimat, der trotz Not und Not auch keine Ball veranstalten würde. Hier ist es die Feuerwehr, dort irgend-

ein anderer Verein, der den äußeren Rahmen für die Unterhaltung bietet. Einzelne aber, wie als Veranstalter eines Fochlings-vereins, zeichnet, kein Ball und keine Unterhaltung darf vorübergehen, ohne daß nicht die Zeitspenden für den Deutschen Kulturverband durchgeführt würde. Tausende deutscher Kinder stehen in der Obhut dieser großen umfassenden Volkstumsorganisation, ihr Schicksal hängt von der Höhe unserer Spenden ab.

Deutscher Turnverein St. Joachimsthal. Am Montag, den 11. Jänner 1. J., halb 9 Uhr abends findet im Hotel „Ruh“ (Hug) die Jahreshauptversammlung statt. Es ergeht an alle Mitglieder die Einladung, bestimmt und pünktlich zu erscheinen.

Voranzeige. Der Turnball findet am 23. Jänner 1. J. in der Turnhalle statt.

Voranzeige. Die Deutsche Besatzjugendfürsorge in St. Joachimsthal veranstaltet am 10. Jänner 1938 im Hotel „Schubmann“ eine Kinderführung unter der Devise „Erntes und Heiteres für Groß und Klein“. Die Generalprobe findet am 9. Jänner statt. Beginn 3 Uhr nachmittags. Eintritt für Erwachsene 3 Kč, für Kinder 1 Kč. Mit Rücksicht auf den hohen Zweck dieser Veranstaltung wird schon jetzt um einen recht zahlreichen Besuch gebeten.

Deutscher Kulturverband. Welches der Zeitspenden für den Deutschen Kulturverband beim Konzert der Bergopelle am 31. Dezember 1936 im Hotel „Schubmann“ 9740 Kč. Den sehr geehrten Spendern herzlichen Dank!

Der Feiertagsbesuch in den Bergen war auch zu Silvester und Neujahr ein recht lebhafter, trotz des oft zweifelhaften Sportwetters. Aber da oben hielt der Schnee und verriet manch ein durch das trübe Wetter verstimmtes Gemüt in Lust und Freude. Es waren daher fröhliche Tage, welche die in vielen Omnibussen und Personenautomobilen in die Berge fahrenden Neujahrgäste bei Eislauf und Tanz erleben konnten. Den Bergwägen wurde dadurch in ihrer schweren Lage auch etwas geholfen. Recht empfindlich war es seitens der langjährigsten Hotelunternehmungen die unbesetzte Konfuzenz einiger Bauten empfanden, in welchen regelrechter Hotelbetrieb herrschte und von wo aus viele der Silvestergäste, reichlich gelacht an Speise und Trank, die legalen Gaststätten besuchten, viel Nahrung machten, die Plätze belegten, aber nichts verzehrten. Dadurch wurden viele der anständigen Silvestergäste abgehalten, Silvester zu feiern. Bei den strengen gesetzlichen Bestimmungen, welchen heute das gesamte Gastgewerbe unterliegt, wäre es zu empfehlen, die polizeiliche Kontrolle an solchen Tagen mit derselben Strenge und Regelmäßigkeit, wie sie im Orte geübt wird, auch auf die verstreut liegenden Bauten auszuweiten.

Die Kurorte und das Wädekontos. Die noch im Jänner beginnenden Wirtschaftsverhandlungen mit Deutschland sind für unsere wädekontos Wäde von ungeheurer Bedeutung, weil es sich dabei entscheiden wird, ob mit einem ausreichenden Besuch reichsdeutscher Kurgäste in diesem Jahre zu rechnen sein wird. Es bedarf einer bedeutenden Aufwertung des Wädekontos, die bei halbwegs gutem Willen mit Unterstützung eines Konjunktions von Geldinstituten durchführbar erscheinen würde. Die Geldinstitute sind infolge ihrer Investitionen, gemächten Kredite, an der wirtschaftlichen Lage der wädekontos-

reichen Wäde interessiert und diese brauchen den reichsdeutschen Kurgästen; sie können ohne ausreichenden Kurbesuch aus Deutschland nicht bestehen. Alle Organisationen des Handels und des Gewerbes müssen daher auf die kommenden Wirtschaftsverhandlungen Einfluß nehmen, daß endlich mit Deutschland ein Abkommen geschlossen wird, welches den reichsdeutschen Kurgästen den Besuch unserer Wäde ermöglicht.

Man wollte sie in einem gewöhnlichen Lokale befördern!

In der Bergstadt Graupen fand Sonntag das Begräbnis der in der Nacht auf Donnerstag geborenen Leichen der Opfer des Unglücks im „Protoschacht“ statt. Tausende Personen nahmen an dem Leichenbegängnis teil. Die Polizei war gezwungen, den Friedhof abzusperren. Für die Katholiken sprach Pfarrer Bittner, für die Protestanten Pfarrer Wehrenpennig. Beide Priester hielten ergreifende Reden, ohne jedoch auf die Todesursachen näher einzugehen. Am Grabe des belandeten Bergmannes Winkler sprach ein Mitglied der Union der Bergarbeiter. Als letzter Redner hielt ein tschechischer Bergmann des tschechischen Verbandes einen tiefempfindlichen Redner. Am dem Wädegraben spielten sich ergreifende Szenen ab.

Am Heiligen Abend kam es beim „Protoschacht“ zu einem aufregenden Zwischenfall. Es war ein gewöhnliches Lokale vorgefahren, um die Leichen abzutransportieren. Die Wäde von einem der Verunglückten protestierte gegen diese Art und wollte sich vor das Auto werfen. Als nun auch Bergleute eine drohende Haltung zu diesem Vorfalle eingenommen hatten, rief man endlich einen Leichenwagen, der den Transport durchführte. In der Leichenhalle von Graupen traf eine gerichtsarztliche Kommission ein, die von den Gerichtsärzten Dr. Risch und Dr. Hoch geführt wurde. Die Obduktion widerlegt nicht die ursprüngliche amtliche Feststellung über die Veranlassung der Unglücksfälle, wonach die unten eingehüllten Bergleute den Tod durch Erstickung durch Rauchgase erlitten haben. Durch diesen vorsichtigen amtlichen Befund wurde auf das Hauptproblem: wie lange die Eingekerkerten noch gelebt haben und ob deren Rettung bei sofortigem Einschreiten möglich gewesen wäre, nicht eingegangen. Wie verlautet, soll in den ersten Wochen 1937 die Gerichtsverhandlung gegen die Angeklagten beim Kreisgerichte in Leitmeritz wieder aufgenommen werden.

Verschiedenes.

Die Wochenchrift „Rundschau“, welche Ende Mai 1936 wegen der Egerer Kulturwoche Konrad Henlein auf ein halbes Jahr eingestellt worden war, ist mit 1. Jänner 1937 wieder erschienen. Sie enthält unter anderen Illustrationen auch das dem Wädekontos Reichstanzler gemeldete Olympia Ehrenzeichen erster Klasse. Dieses Ehrenzeichen ist in Gold und welchem Email ausgeführt und wird an einem roten Band mit fünf weißen Streifen getragen. Die „Rundschau“ ist mit ihren 65.000 Abonnenten wohl die verbreitetste Zeitschrift in der tschechoslowakischen Republik. Herausgeber und Eigentümer ist Konrad Henlein.

NKIV 894 19 4 38

Öffentliche

Obererzgebirger Nachrichten

Unabhängige und unpolitische Wochenchrift für die Bezirke des oberen Erzgebirges

Bezugsgebühr: Ganzjähr. 26 Kč, halbj. 13 Kč, viertelj. 6-30 Kč, einzeln 30 h. Bei Postbezug um Zeitungsporto erhöht.

Erscheint jeden Samstag

Postcheck-Konto Prag Nr. 74.209

Anzeigengebühr: Für die 95 mm breite Kleinzeile 1.— Kč. Bei Wiederholung wird entsprechender Nachlaß gewährt.

Schriftleitung und Verwaltung: St. Joachimsthal (Buchdruckerei Hugo Friedrich) Marktplatz
Herausgeber und verantwortlicher Schriftleiter: Hugo Friedrich St. Joachimsthal; Druck von Hugo Friedrich, St. Joachimsthal.

Nummer 2	Samstag, den 14. Jänner 1928	2. Jahrgang
----------	------------------------------	-------------

Vertikales und Provinziales.

Rundmachung. Da die für Freitag, den 6. Jänner 1928 angelegte Wahl eines Mitgliedes in den St. Joachimstaler Jagdgenossenschaftsmittglieder ohne Rücksicht auf die Stimmenzahl beschlußfähig. Der Vorf. Frennig m. p.

Bekanntmachung. Der Lokalbahnhof Nr. 5104, der bisher früh um 6:30 Uhr von St. Joachimsthal abgefahren ist, geht ab 1. Jänner 1928 bereits um 6:18 Uhr ab. An Samstagen, welche Werkstage sind, fährt ein Arbeiterzug (Nr. 5109) um 12 Uhr 52 mittags von Schlackenwerth ab und langt um 13 Uhr 24 in St. Joachimsthal an. Der Vorsitzende.

Schadenfeuer. Dienstag, der 10. d. M. abends 10 Uhr wurde plötzlich die hiesige Feuerwehr allarmiert. Die Scheune des Herrn Hans Günther war auf unaufgeklärter Weise in Brand geraten und verursachte nicht geringen Schaden. Durch die rasch herbeieilende Feuerwehr konnten die nebenstehenden Gebäude gesichert werden, welche sicher ein Opfer der Flammen geworden wären. Es kamen dabei auch einige Unfälle vor.

Wichtig! Spareinlagengruppenystem. Die geehrten Leser werden auf die der heutigen Nummer beiliegenden Erläuterungen und Beitrittserklärungen des bei der Deutschen Gewerkschafts reg. Gen. m. b. H. in St. Joachimsthal bestehenden Spareinlagengruppenystems aufmerksam gemacht. Anmeldungen für das Jahr 1928 werden noch im Laufe des Monats Jänner entgegengenommen.

Verwaltungskommission St. Joachimsthal. An das Ministerium für soz. Fürsorge wird eine Entschließung um die Beibehaltung des Mieterzuschuges gerichtet. — Es sind Schritte einzuleiten, um den Wassermangel der Neustadt abzuheben. — Zum Jahresvoranschlage 1928 ist dem Reg.-Kommissär des Vertretungsbezirkes zu berichten, daß auf Beibehaltung der beantragten Ausgabenposten des außerordentlichen Voranschlages beharrt wird.

— Gegen 46 Dörbnerger Parteien, welche im Besitze von Christbäumchen waren, ohne einen Bezugschein vorweisen zu können, wird die Anzeige erstattet.

Deutsche evangelische Gemeinde St. Joachimsthal. Sonntag, den 15. Jänner, 10 Uhr vormittags, Gottesdienst in St. Joachimsthal (Hollandskirche).

Deutscher Turnverein. Auf dem am Sonntag, den 8. Jänner in Brunnersdorf stattgefundenen Bezirksturntag des 4. Bezirkes des Ober-Eger-Turngauzes fiel die Wahl des heurigen Bezirksturnfestes auf Brunnersdorf. Joachimsthal ist sonach für 1928 durchgefallen. Dieses Bezirksturnfest fällt auf den 7. und 8. Heimond (Juli). — Die Hauptversammlung des Turnvereines wird für den 23. Eismonds (Jänner) angelegt. — Der Turnball findet bei vollbesetzter Musik am 4. Hornungs (Feber) statt. Der Turnsaal wird hierfür in gewohnter Weise schön dekoriert, Eintrittspreis wird noch bekanntgegeben. — Am 12. Hornungs (Feber) plant der Turnverein einen Kinderball, dessen vorjährigen schönen Verlaufes sich viele noch mit Freude erinnern werden. Der Beitrag wird wieder nur 1 Kč für Kinder und 2 Kč für Erwachsene sein, damit die Auslagen gedeckt werden. — Am 19. Hornungs (Faschingsonntag) ist in der Turnhalle ein allgemeiner Maskenrummel und endlich folgt als Abschluß der Narrenzzeit am 21. Hornungs (Faschingdienstag) der übliche große Maskenball (Redoute) wozu näheres noch bekanntgegeben wird. — Wir bitten, noch Veranstaltungen des Vereines Aufmerksamkeit zu widmen, die Vereinsleitung ist bemüht, etwas Gediegenes zu bieten.

Der Turnrat.

Deutscher Turnverein. (Winterportabteilung). Als Abschluß des Ski-Kurses veranstalten wir am Samstag, den 14. Eismonds (Jänner) im Gasthause des Herrn Willi Kuhn (Huß) einen gemütlichen Abend im Beisein der Kursteilnehmer. Für eine gemütliche Unterhaltung ist gesorgt. Wir bitten auf diesem Wege alle Turner und Turnerinnen, sowie Freunde der Turnerei, nicht darauf zu vergessen.

Der St. Joachimstaler Gesangverein hielt Mittwoch, den 11. d. M. im „Schwarzen Adler“ seine diesjährige ordentliche Hauptversammlung ab. Nach Erledigung des geschäftlichen Teiles erklarte der Schriftführer, Verwalter Herr Georg Franz, den Tätigkeitsbericht über das abgelaufene 47. Vereinsjahr. Diesem war zu entnehmen, daß der Gesangverein welcher demalen 4 Ehren-, 71 ausübende- und 77 beitragende, zusammen also 152 Mitglieder zählt, im Jahre 1927 im ganzen 66 Übungsabende abhielt, wovon 31 auf den Männer-, 27 auf den Frauen- und 8 auf den gemischten Chor entfielen, und außer den beiden eigenen Veranstaltungen — Frühlingskonzert und Sylvesterunterhaltung — beim Gaukonzerte in Karlsbad und fünfmal bei völkischen u. gemeinnützigen Unternehmungen anderer Vereine und Körperschaften mitwirkte. Diese rege Tätigkeit erheischte eifrige Arbeit aller Amtswalter, fleißige Teilnahme des weitaus größten Teiles der Sänger und Sängerinnen und anerkanntswerte Unterstützung der beitragenden Mitglieder, wofür der Bericht herzliche Worte des Dankes aussprach. Anschließend widmete der Obmann, Inspektor Herr Anton Müller, den drei im Laufe des Jahres verstorbenen Mitgliedern, nämlich dem Ehrenmitgliede und einstigen Mitgründer des Vereines Herrn Ladislaus Fräuchl, der ehemaligen Sangeschwester Fräulein Emma Grimm und dem beitragenden Mitgliede Finanzrat Herrn Rudolf Holzner, einen warmen Nachruf. Der Zahlmeister Oberkontrollor Herr Franz Schmidt, konnte eine erfreuliche Zunahme des Barvermögens feststellen. Sangmeister, Fachlehrer Herr Anton Kurz, berichtete über seine Wahrnehmungen bei den Gesangsübungen und Aufführungen und die Sachwerte, Lehrer Herr Anton Schmidt und Oberverwalter Herr Heinrich Novotny, über den Besitz des Vereines an Musikalien, Instrumenten u. dgl. Die Neuwahl der Amtswalter zeigte von erfreulicher Enmütigkeit der Mitgliedschaft und ergab fast die ganz gleiche Zusammenetzung des Vereinsauschusses wie im Vorjahre. Neugewählt erscheinen als Sangmeisterstellvertreter Bezirkssekretär Herr Josef Mart und als Schriftführerstellvertreter Herr Otto Steinfelsner. Ein bedauerliches Ereignis war der Rücktritt des Sangmeisters Herrn Anton Kurz, welcher e

Ročník 1929. V Chebu dne 30. března 1929. Číslo 13.

HRANIČÁŘSKÝ LIST

CHEBSKÉ HLASY.

ČASOPIS ČESKÉHO SEVEROZÁPADU.

Vydává se jednou týdně, v pátek, v Chebu. Informační a propagační list všech částí jakož i všech měst a míst na českém severozápadu. Doužívání novln. známek povoleno řed. pošt. a tel. p. č. 311.399 VII. 27

Redakce a administrace, Cheb, Nádražní 26 III. Předplatné čtvrtletně 14 Kč, půlletně 26, celoročně 50, 1 číslo 1 Kč. Uzavření listu ve čtvrtek v poledne. Hukoply se nevracejí. Nejrozdílejší český list v kraji. Nejvhodnější inzerce!

Další kategorie čl. státních zaměstnanců terčem německého tisku.

Češi zloději a jako polena. Urážení státních úřadů.

„Egerer Zeitung“ si potrpí na výpadech proti českým státním zaměstnancům a její způsob psaní je plný záští a přehledné tendence. Přijímá své zprávy buď od klepavých historických žen, nebo od dopisovatelů, náhodně se chopivších pera, kteří se případně neštítí ani způsobu anonymního udavačství. Trebaže by si to redakce „E. Z.“ zčásti „upravila“, sleduje jediný cíl, vyčistiti Cheb od nenáviděných českých státních zaměstnanců.

Vracíme se k lokalce E. Z. ze dne 21. I. m., která pod titulkem „Spolehliv“ má 2 odstavce. První z nich zmi. „Jeden chebský velkoobchodník s ovocem pozoroval po delší čas s nelibostí, že ze sudů, jež obsahovaly vizuálně zámořské ovoce, sčítala horní vrstva. Proto bylo tajně pozorováno a liduž dnošla opět cenná zásilka ušlechtilého ovoce, byli zloději zjištěni. Jedná se o dva asistenty čl. celního úřadu, mladé hody, kteří před nedávem byli přeloženi z Prahy do Chebu, aby zde posílili český živel. Neopovíztí tyto úředníci byli ihned ze služby suspendováni.“

Po naprosto spolehlivých informacích uvádíme nepravdivosti E. Z. na pravou míru. Nebyla to žádná chebská firma, nýbrž fa Langer a Kronert z Mar. Lázní. Dopravu tohoto ušlechtilého ovoce, amerických jablek, obstarávala v tomto případě fa Schenker a spol. Zásilky tohoto druhu podléhají fytopathologickému prozkoumání, k čemuž má ústav právo použití části zásilky. Tak se stalo i v tomto případě, že zástupci fytopathol. ústavu bylo asi 12 kusů pomáchaných jablek celními úředníky dáno k dispozici. Nejedná se o 2 asistenty, nýbrž adjunkta K., německé národnosti a eševa B., Ce ha. Je velmi smělé se strany E. Z., nazývatí dotyčné úředníky zloději a to ve spojení, že jsou z Prahy a že sem byli přeloženi k posílení českého živilu. Je viděti, že se E. Z. jedná o ostouzení Čechů za každou cenu.

Je neméně smělé tvrzení o nepoctivých střednících a že byli suspendováni, když celý případ vypadá ve skutečnosti jinak. Úřední vyšetřování bylo provedeno, oba úředníci vůbec nebyli suspendováni, naopak celou záležitost Zem. fin. ředitelství v Praze, jež zajistí redakci E. Z. povede k zodpovědnosti.

Druhý odstavec zmi v piekladu takto: „Druhý případ opominuti služební povinnosti udál se v chebské věznici. Bylo pozorováno, že jeden z trestanců, lupič, jenž si odpýkával delší trest na svobodě, jest ve státním spojení s vnějším okolím. Spojení toto mohlo býti udržováno jenom orgánem, pověřeným dozorcem nad trestanci. Pátrání vedla k odhalení jednoho vězeňského dozorce. Také v tomto případě jedná se o Čecha jako poleno („Stodčechen“), který byl přesazen do Chebu. Je vůbec pozoruhodno, že dozorní orgány v chebské věznici jsou téměř výhradně Češi, kteří sotva ovládají německou řeč, několik mají neustále co činiti s trestanci kteří jsou Němci“.

Je velmi zajímavo, kdo konal „pozorování“ o zmíněném trestanci zrovna pro redakci E. Z. Souhlasíme, že spojení tohoto německého zločince s vnějším světem, to jest s německým Chebem, mohlo zprostředkovati nějaký orgán věznic. E. Z. je tak neprozřetelná, ukazujíc přímo, že to musil býti Němec, kterýž spojení obstarával.

Vždyt sama tvrdí, že čeští dozorcí vězňů solva ovládají německou řeč. Jak mohli udržovati jistě tajemné a delikátní řízení spojení zločince s nějakými Němci v Chebu? Tu jim jistě scházeli k tomu finessy německého jazyka, kterých, jak sama E. Z. dokazuje, jsou schopni jenom dozorcí německého soudu je naplněna Němci (přibyl k nim opět německý „pochlyec“ listonoš Franz Ott, kterého E. Z. nenazvala zlodějem!) a víme, že vězeňská správa právě k vůli spolehlivosti ustanovuje dozorní orgány druhé národnosti. Nespolehlivost služební jest v tomto německém případě hledati u národnosti německé. Jest ovšem neméně zajímavo, že o konaných pozorováních vi (pojednou i) E. Z. a nikoliv ředitel věznic, ani prezident krajského soudu v Chebu. Mělo by se tudíž někomu zdáti, že redakční narážky E. Z. jsou fingované, že její tisk má býti něčím nástrojem a nebo že spojení německého zločince s německou společností v Chebu obstarává sama, aby měla příležitost urážeti české dozorce vězňů.

Čaj. státní úřady necítí se uraženými?

Nezje jinak, než že p. prezident krajského soudu v Chebu a p. ředitel věznic podají žalobu právě tak na „Egerer Zeitung“, jako to učiní Zem. fin. ředitelství v Praze. Musili bychom se domnívati, právě proto, že jde o české státní zaměstnance vězeňské správy, také legionáře, že je zde osnova promyšlený lah na tyto

české lidi, poctivé a je odstraniti

a nahraditi německými, aby slábnoucí německá država v Chebu byla posílena. Takovým trikům rozumíme a

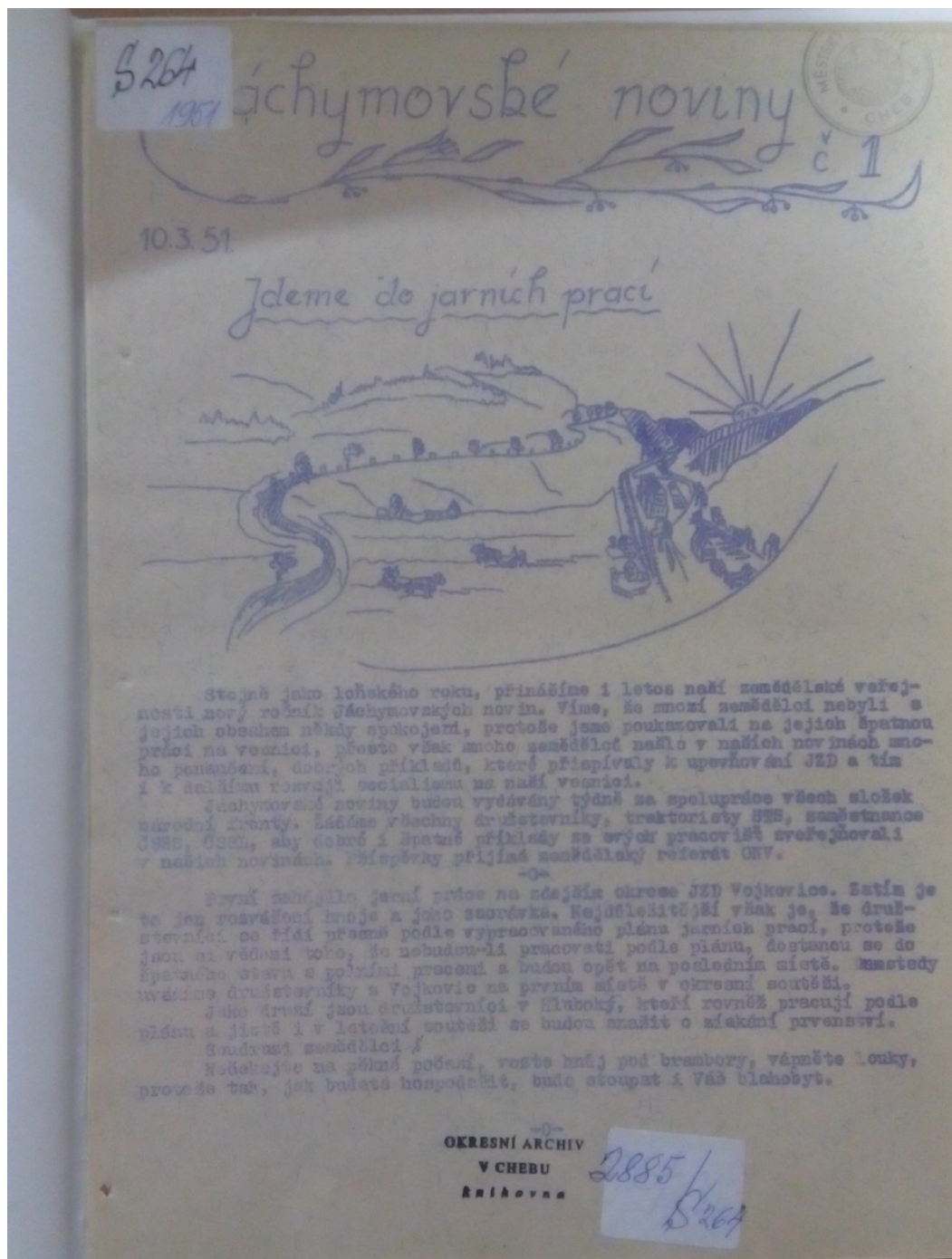
přibijíme je na prangl!

Česká okresní péče o mládež v Chebu pořádá 4. dubna 1929 o 8. hod. več. v sále Mayergarten

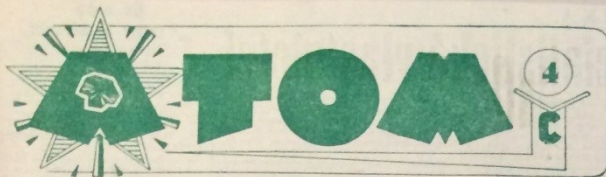
Dobročinný čaj

Hudba pěšího pluku 33 „Dous“ Alto“ v Chebu. Vstupné dobrovolé. Pouze proované.

Příloha č. 10: Jáchymovské noviny

Státní archiv Cheb

Ročník I • Časopis pracujících JDJ, n. p., Jáchymov • Cena 50 h. • 6. září 1957

Čest a sláva vyznamenaným horníkům, technikům a ostatním pracujícím našeho národního podniku Před svátkem lidu Krušných hor

Slavný den obyvatel Krušnohorská, Den horníků 1957, nadešel. Na těžních věžích a nad hranami závodů zavály zase vedle státních naše zelenočerné prapory, aby oznámily do kraje, že hrdinové práce, horníci, vítají svůj svátek novými úspěchy, novými závazky, novými vítězstvími. Tvrdé dlaně položí na chvíli kladiva a sbíječky, aby mohly stisknout ruce, podané s blahopřáním: buďte zdraví, vládcové temných hlubin! Mnoho štěstí a radosti, mnoho zdaru! Ať dlouhá léta neochabnou vaše ruce a vaše hlavy, ať nezhasínají na těžních věžích hvězdy, zvěstující světu, že jáchymovští horníci a jejich uran stojí na stráží věčného míru mezi národy!

U příležitosti Dne horníků 1957 uděluje prezident republiky Antonín Zápotocký horníkům, technikům a ostatním pracovníkům našeho národního podniku tato státní vyznamenání:

Za zásluhy o výstavbu:

Antonínu HOŘČÍKOVÍ, lamači, závod RO-I

Za vynikající práci:

Bartoloměji ŠTĚRBOVI, lamači, závod RO-II
Josefu TOTHOVÍ, lamači, závod RO-II
Ing. Josefu GREŠLOVI, vedoucímu závodu Eva
Josefu KMETOVÍ, dřeviči, závod Barbara
Josefu VORLOVI, lamači, závod Panorama
Miroslavu RAMÍKOVÍ, směnčímu na Eliáš
Ladislavu JURACKOVÍ, úsekovému mechanikovi
a kolektivitu pracujících ÚPRAVNY ELIÁŠ

Řád Rudého praporu práce:

Karlu BARTLOVI, důlnímu zámečnickovi, závod Barbara
Emilu BENEŠOVÍ, dřeviči, závod Rovnost I
Josefu BREJCHALOVÍ, důlnímu dozorcí, závod Rovnost I
Josefu BUVALOVÍ, palnímu, závod Eva
Josefu FISCHEROVI, nositeli Řádu Rudé hvězdy práce, dřeviči, závod Rovnost I
Josefu HAHNOVI, lamači, závod Rovnost I — In memoriam
Františku HURKOVÍ, vyklápěči, závod Eliáš
Josefu KOPPOVI, nositeli vyznamenání „Za pracovní věrnost“, kontroloru OTK — závod Eduard
Ferdinandu LINKEMU, nositeli vyznamenání „Za pracovní věrnost“, kováři, závod Abertamy
Antonínu MAYEROVÍ, dělníku na haldě, závod Eduard
Antonínu NEUMANOVÍ, dělníku na povrchu, závod Barbara

Arnoštu PAREISOVI, palnímu, závod Rovnost I
Antonínu PROKSCHOVI, nositeli vyznamenání „Za pracovní věrnost“, dřeviči, závod Abertamy

Františku PROSCHKOVI, nositeli vyznamenání „Za pracovní věrnost“, úsekovému mechanikovi, závod Rovnost I

Janu PROSCHKOVI, nositeli vyznamenání „Za pracovní věrnost“, důlnímu dozorcí, závod Rovnost I

Janu PUCKNEROVÍ, pumpaři, závod Panorama
Vincenci RAUSCHEROVI, důlnímu, dříve pumpaři závodu Rovnost I

Tadeáši RAUSCHEROVI, dělníku, závod Rovnost I

Josefu SIECMUNDOVI, dělníku, závod Úpravna Eliáš

Ladislavu STROLENEMU, lamači, závod Barbara
Vilému UBERLACKEROVI, nositeli vyznamenání „Za pracovní věrnost“, lamači, závod Plavno

Jaromíru VAŠKOVÍ, důlnímu dozorcí, závod Abertamy

Řád Rudé hvězdy práce:

Janu HIPPMANOVÍ, dřeviči, závod Plavno
Janu KONTROVI, lamači, závod Rovnost I

Josefu MEDVĚDOVI, techniku pro vrtné a trhačí práce, závod Eduard

Františku MLADĚMU, lamači, závod Panorama
Františku MOURKOVÍ, dřeviči, závod Abertamy
Alfrédu PICKENHALMOVI, palnímu, závod Rovnost I

Jaroslavu SAMKOVÍ, vedoucímu úseku, závod Eva

Josefu STEHLÍKOVÍ, šatnáři, závod Rovnost I
Josefu WEIKERTOVÍ, vyklápěči, závod Rovnost I

Za pracovní věrnost:

Čtyřiceti devíti pracovníkům

Za pracovní obětavost:

Dvěma stům šedesáti pracovníkům

Řádový praporek Ústředního výboru Svazu zaměstnanců v hornictví, udělovaný nejlepšímu dole, je od 17. srpna v držení zaměstnanců dolu Eliáš; na obrázku je v rukou lamače Františka Šicka a pomocníka lamače Jiřího Janáčka, nositelů sládkého a stříbrného odznaků nejlepšího pracovníka. Praporek přátelství horníků ČSR, NDR a Polska získal opět H. recit. Rovnost I. (ej)

Liebe Freunde, Bergarbeiter der deutschen Nation

Vor allem für Euch und Eure Verwandte wurde ein ABEND DER BRÜDERSCHAFT vorbereitet.

Am Samstag den 7. September um 20 Uhr singen und spielen im jachymovthalen Kulturhaus sechzig Mitglieder der Kulturgruppe IG Wismut von Karl-Marx-Stadt.

Vor und nach der Estrade sind Sonderautobuse vorbereitet; sie fahren bis nach Pernink und Vejprty. Nähere Informationen und Eintrittskarten in Euerem Betrieb... Gute Vergnügung!

SRDEČNĚ BLAHOŘÁNÍ K 9. ZÁŘÍ, HORNÍKŮ!

Zdravíme vás a přejeme úspěchy v práci a spokojený život. Zdravíme i hosty na Den horníků, zástupce strany a vlády i všechny ostatní!

SRDEČNĚ BLAHOŽELANIE K 9. SEPTEMBRU, BANÍČI!

Mnoho úspěchů bratři, kteří jste tu našli domov i vy, kteří jste přijeli pomáhat brigádnicke!

ПРИВЕТСТВУЕМ ВАС С 9. СЕНТЯБРЯ, ДРУЗЬЯ!

Zdravíme sovětské příslušníky, kteří nám pomáhají v práci i delegaci horníků z Donbasu, jež mezi nás zavítá v příštím týdnu!

HERZLICHE GLÜCKWÜNSCHE ZUM 9. SEPTEMBER, BERGARBEITER!

Zdravíme německé horníky i členy souboru IG Wismut, kteří budou při hornickém dni našimi společnými hosty!

BANYASZOK, SZIVÉLYES ÜDVÖZLET SZEPTEMBER 9. ÉHEZ!

Zdravíme maďarské horníky z dolů Plavno, Panorama a dalších, i delegaci horníků, která k nám přijede z Maďarska na Den horníků!

SRDEČNÝ POZDRAV HORNÍKŮM OSTATNÍCH OSMI NÁRODNOSTÍ,

kterí pracují v jáchymovských dolech! Děkujeme za poctivou havířskou práci, která nepomáhá jen Československu, ale i budoucnosti vaší vlasti.

Noví nositelé Řádu Rudé hvězdy práce: Josef Weikert, Jaroslav Samek a František Mourek

Volks-Zeitung.

Einzelnummer 70h
 Wochenblatt f. d. Bez. Neudek, Platten, Joachimsthal u. Pörsnitz-Weipert
 Nummer 2 Redaktion u. Verwaltung: Karlsbad, Rautenb. Haus „Vollwerk“ Sonntag, 12. Jänner Jahrgang 1936

Weltoffensive gegen Faschismus

Generalkübe sind fertig

Paris meldet: Die letzten britischen militärischen Sachverständigen haben, wie die Pariser Ausgabe der „New York Herald Tribune“ schreibt, Paris verlassen. Die technische Unterstützung des französisch-englischen Planes für eine militärische Zusammenarbeit auf Grund des S. S. Artikel 16 des Völkerbundespatentes, zwischen den Sachverständigen der beiden Generalstäbe hat sechs Wochen in Anspruch genommen. Mancher sind Frankreich und England für die Möglichkeit zu Land und zur See vorbereitet. Dem Vernehmen nach geht der Plan die unerschöpfliche Mobilisierung der bereitwilligen Luftstreitkräfte, Kriegsschiffe und Armeen im Falle eines unvorhergesehenen Angriffes vor. Außerdem sollen die Länder ihre Flottenstützpunkte, Stützpunkte und Basis einander zur Verfügung. Großbritanien verpflichtet sich außerdem, den Schutz über den Luftdienst einiger großer französischen Industriezentren zu übernehmen und im Falle eine keine motorisierten Truppen hinter der französischen jüdischen Festungszone zu lagieren.

Deilsperrre kommt

Paris meldet: Das „Deuore“ bezieht sich mit der Frage, warum der englische Generalstab unter allen Umständen so schnell wie möglich dem italienisch-afrikanischen Krieg ein Ende setzen wolle. Nach der letzten Unterredung, die Canal mit dem italienischen Botschafter gehabt habe und in der der italienische Botschafter durchblicken ließ, daß der Duce neue Friedensvorschläge machte, habe Canal erklärt, daß er nicht mehr das geringste zu einem Friedensvorschlag tun wolle, ohne ein schriftliches Versprechen Roms, daß die Absichten Italiens und der italienischen Regierung wirklich verständlich seien.

Seit dieser Unterredung habe sich jedoch die Lage durch die italienischen Luftangriffe auf das Rote Kreuz sehr verschlechtert. Die Leidenschaft, mit der man diese jüngsten Ereignisse in Genf verfolgte, sei außerordentlich groß.

Der Fall Italien sei moralisch und sachlich so schwierig geworden, daß selbst italienfreundliche Mitglieder der französischen Regierung der Überzeugung seien, daß Italien verloren sei.

Der englische Generalstab wünsche nunmehr eine sofortige Beendigung des afrikanischen Krieges. Denn, falls der Krieg fortgesetzt werde, würden die Italiener zu offensichtlich geschlagen werden und ein Sieg von Faribigen über Belgien in Afrika würde ein schlechtes

Beispiel zum Schaden der Kolonialmächte darstellen.

Aus diesen Gründen sei der englische Generalstab entschlossen, die Sühnemassnahmen auf das Def auszuweichen, da dies allein wirksam sein werde. In London, Paris und Genf sei man der Ansicht, daß der Völkerbundrat, der am 20. Jänner zusammentritt, die Deilsperrre gegen Italien für den 1. Februar anordnen werde.

Faschistische Kriegsbanditen

Aus Addis Abeba berichtet man: Ein amtliches Kommuniqué meldet: Die italienischen Angriffe gegen das Rote Kreuz werden fortgesetzt. Samstag früh bombardierten italienische Flugzeuge die Rote-Kreuz-Ambulanz Nr. 1 bei Daggabur. Diese Ambulanz hatte in großer Entfernung vom Militär ihren Standort. Die italienischen Flugzeuge warfen zuerst einige Bomben ab und nahmen sodann die Ambulanz unter Maschinengewehrfeuer. Der Materialschaden ist groß. Dem Personal gehören zwei Kugelpfer, von denen Dr. Raphael Direktor der Ambulanz ist, und zwei Engländer, namens David Stokes und Daniels, an.

Ein weiteres offizielles Kommuniqué teilt mit: Italienische Flugzeuge warfen zahlreiche Bomben mit Giftgasen auf Kumba Flug, südlich von Malala. Drei italienische Flugzeuge bombardierten Debet. Getötet wurde niemand.

Die Neujahrsbotschaft des Diktators

„Beh, ich regiere trotzdem noch, und Mein Volk vertraut hoffnungsvoll Meinem Wege.“

Große Rede Roosevelts gegen die Diktatoren, siehe Seite 5!

